

Stan sanitarny województwa świętokrzyskiego w 2024 r. opracowano w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach pod kierunkiem:

Jarosława Ciura – Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego

przez: *Kierowników komórek organizacyjnych WSSE w Kielcach*

przy współudziale:

Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych woj. świętokrzyskiego

Redakcja:

OPSiA WSSE w Kielcach

Zdjęcia:

Archiwum WSSE w Kielcach

Wydano ze środków:

Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach

Tekst raportu znajduje się na stronie internetowej WSSE w Kielcach (*WSSE Kielce - Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kielcach - Portal Gov.pl (www.gov.pl)*)

Sejmowi Państwa,

Oddaję w Państwa ręce raport podsumowujący aktualny stan sanitarny województwa świętokrzyskiego za rok 2024. Priorytetem dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego było monitorowanie sytuacji epidemiologicznej i sanitarnej województwa oraz podejmowanie działań wynikających z potrzeb bieżącej sytuacji epidemiologicznej.

W 2024 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa świętokrzyskiego prowadziła wszelkie ustawowe działania w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego.

Wszystkie działania podejmowane przez służby sanitarne województwa miały na celu zapewnienie możliwie najwyższego bezpieczeństwa i ochrony zdrowia mieszkańców oraz poprawę jakości ich życia. Aktualna, szybko ewoluująca sytuacja zmusza do odejścia od stosowania mechanizmów prewencyjnych na rzecz podejmowania działań celowanych. Decyzje dotyczące priorytetów działań są podejmowane w oparciu o analizę występujących na konkretnych obszarach czynników ryzyka oraz ich wpływu na różne sfery życia.

Podobnie jak w latach ubiegłych, nieprzerwanie realizowano przy pomocy zespołu pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego (szczebla wojewódzkiego i powiatowego) szerokie spektrum zadań z zakresu zdrowia publicznego, obejmując swym zasięgiem wszelkie aspekty życia, pracy, nauki i wypoczynku człowieka.

Przedstawiając dane dotyczące pełnego obrazu stanu sanitarnego naszego województwa pragnę zwrócić Państwa uwagę na zaangażowanie pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w szerzenie wiedzy o czynnikach ryzyka, kształtowanie właściwych postaw prozdrowotnych, podnoszenie świadomości społeczeństwa o zagrożeniach zdrowotnych związanych m.in. z podróżami i sposobach zapobiegania tym zagrożeniom, tak istotne w dobie globalizacji zagrożeń i występowania światowych epidemii/pandemii.

Informacje zawarte w niniejszym raporcie wskazują, iż w 2024 r. (podobnie jak w latach ubiegłych) bezpieczeństwo sanitarne mieszkańców województwa świętokrzyskiego pozostawało w dalszym ciągu na wysokim poziomie.

Sytuację epidemiologiczną i stan sanitarny województwa świętokrzyskiego opracowano na podstawie informacji i materiałów własnych oraz nadesłanych przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych działających na terenie województwa świętokrzyskiego.

J. Gier

Spis treści

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŻNYCH	6
Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych.....	6
Choroby zakaźne wieku dziecięcego.....	6
Ospa wietrzna.....	6
Różyczka.....	7
Zapalenie nagminne przyusznic (świnka).....	7
Biegunki u dzieci do lat 2 (A04; A08; A09).....	7
Ostre porażenia wiotkie (OPW) u dzieci w wieku 0 - 14 lat.....	7
Inne, wybrane choroby zakaźne.....	8
Ogniska zakażeń szpitalnych.....	15
Realizacja programu szczepień ochronnych.....	18
Zamierzenia.....	19
STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA, WYTWÓRNI I MIEJSC OBROTU MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ	20
Zakres prowadzonego nadzoru sanitarnego.....	20
Ogólna ocena obiektów żywnościowo-żywnościowych.....	21
Jakość zdrowotna środków spożywczych.....	22
Znakowanie środków spożywczych.....	27
Nadzór nad obrotem grzybami i przetwórstwem grzybów oraz zatrucia grzybami.....	30
System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach – RASFF/iRASFF.....	32
Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.....	33
Ocena sposobu żywienia.....	33
Działania związane z oceną jakości zdrowotnej importowanych oraz eksportowanych środków spożywczych dokonywaną w miejscu docelowego przeznaczenia.....	37
Stan sanitarny szpitalnych bloków żywienia.....	38
Podsumowanie.....	39
NADZÓR ORGANÓW PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ NAD BEZPIECZEŃSTWEM SUPLEMENTÓW DIETY I ŻYWNOŚCIĄ DLA OKREŚLONYCH GRUP ŚRODKAMI SPOŻYWCZYMI WZBOGACONYMI WITAMINAMI I SKŁADNIKAMI MINERALNYMI	41
Jakość zdrowotna suplementów diety.....	45
Jakość zdrowotna kategorii żywności dla określonych grup.....	45
Wnioski:.....	46
JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA, WODY W KĄPIELISKACH, W BASENACH KĄPIELOWYCH, CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ ORAZ NATURALNYCH WÓD BUTELKOWANYCH	47
Wprowadzenie.....	47
Charakterystyka poszczególnych grup urządzeń zaopatrzenia ludności w wodę.....	47
Wodociągi o produkcji ≤ 100 m ³ /d.....	47
Wodociągi o produkcji 101÷1000 m ³ /d.....	47
Wodociągi o produkcji 1001-10000 m ³ /d.....	48
Wodociągi o produkcji 10001÷100000 m ³ /d.....	48
Inne podmioty zaopatrujące w wodę.....	48
Ujęcia powierzchniowe.....	48
Studnie publiczne.....	48
Przyznane odstępstwa dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.....	48
Badania ciepłej wody użytkowej.....	49
Badania ciepłej wody w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek Legionella sp.....	49
Badania ciepłej wody użytkowej w podmiotach leczniczych wykonujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne.....	49
Badania ciepłej wody użytkowej w budynkach zamieszkania zbiorowego.....	50
Wnioski:.....	51
Badania laboratoryjne próbek wody.....	51
Woda do spożycia.....	52
Ciepła woda użytkowa.....	53
Podsumowanie.....	53
STAN SANITARNY PŁYWALNI ORAZ KĄPIELISK I MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI	54
Wprowadzenie.....	54
Woda z basenów kąpielowych.....	54
Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny pływalni.....	55
Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli.....	55
Klasyfikacja jakości wody w kąpieliskach.....	56
Serwis kąpieliskowy.....	57
Wnioski.....	57

STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	58
Wprowadzenie.....	58
Stan sanitarny wybranych obiektów	58
Ustępy publiczne.....	58
Obiekty opieki społecznej.....	59
Obiekty hotelarskie	59
Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej.....	60
Obiekty komunikacji publicznej.....	61
Cmentarze	62
Domy przedpogrzebowe	63
Inne obiekty użyteczności publicznej.....	63
Wnioski:.....	64
STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ ORAZ PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ ..	65
Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą	65
Wnioski:.....	67
WARUNKI SANITARNO-HIGIENICZNE ŚRODOWISKA PRACY, NADZÓR I KONTROLA CHEMIKALIÓW	68
Nadzór i kontrola warunków pracy w zakładach pracy na terenie województwa świętokrzyskiego.....	68
Struktura działalności gospodarczej i zatrudnienia	68
Bieżący nadzór sanitarny w zakresie ochrony zdrowia pracownika.....	69
Charakterystyka nadzoru nad wybranymi czynnikami szkodliwymi i uciążliwymi dla zdrowia występującymi w zakładach pracy na terenie województwa świętokrzyskiego	70
Czynniki rakotwórcze, mutagenne i reprotoksyczne (czynniki CMR) oraz procesy z ich udziałem.....	71
Ocena warunków pracy podczas zabezpieczania/usuwania wyrobów zawierających azbest.....	72
Czynniki biologiczne	72
Charakterystyka nadzoru w zakładach inżynierii genetycznej województwa świętokrzyskiego.....	73
Charakterystyka struktury zachorowalności na choroby zawodowe	74
Charakterystyka działań w zakresie profilaktyki zdrowia pracowników	75
NADZÓR I KONTROLA CHEMIKALIÓW	75
Substancje chemiczne i ich mieszaniny	75
Detergenty.....	76
Produkty kosmetyczne	77
Produkty biobójcze.....	77
Prekursory narkotyków kategorii 2 i 3.....	78
Środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne	79
Współpraca z innymi instytucjami	81
Działania profilaktyczne.....	81
HIGIENA RADIACYJNA	82
Informacje ogólne.....	82
Ochrona radiologiczna w jednostkach ochrony zdrowia stosujących aparaty rentgenowskie.....	82
Realizacja zadań w obszarze dotyczącym narażenia na radon.....	84
Ochrona przed polami elektromagnetycznymi o częstotliwości w zakresie 0 Hz -300 GHz	84
Pomiary skażeń promieniotwórczych	86
Wnioski	87
OCENA STANU SANITARNEGO PLACÓWEK DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	89
Informacje ogólne.....	89
Stan sanitarny budynków, w których funkcjonują placówki dla dzieci i młodzieży	90
Zaplecze sanitarne placówek dla dzieci i młodzieży oraz warunki do utrzymania higieny osobistej	90
Ergonomia wyposażenia placówek dla dzieci i młodzieży.....	92
Zapewnienie miejsca na podręczniki i przybory szkolne oraz obciążenie uczniów ciężarem tornistrów/ plecaków szkolnych....	92
Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego	92
Rozkład zajęć oraz organizacja czasu pobytu w szkole.....	93
Profilaktyczna opieka zdrowotna nad uczniami	93
Prowadzenie dożywiania w szkołach.....	94
Warunki sanitarne zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży	94
Postępowanie administracyjne	94
Powszechny program szczepień przeciw HPV	94
Wnioski.....	95
ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY	96
Wprowadzenie.....	96
PODSUMOWANIE	102
SEKCJA NADZORU NAD OBIEKTAMI MSWiA.....	104
Wprowadzenie.....	104
Wnioski.....	104

PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA.....	105
Krajowe programy edukacyjne.....	105
Ogólnopolski Program Edukacyjny: „Trzymaj Formę!”	105
„Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV”	105
Wojewódzkie programy edukacyjne:	106
Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość?”	106
Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”	106
Program Edukacyjny dla przedszkoli: „Skąd się biorą produkty ekologiczne?”	106
Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej: „Czyste powietrze wokół nas”	107
Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”	107
Program edukacji antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”	107
Program profilaktyki zakażeń HAV, HBV i HCV pt: „Podstępne WZW”	107
Program edukacyjny: „Znamie! Znam je?”	107
Program edukacyjny: „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”	108
Interwencje nieprogramowe	108
Kampania EFSA – Wybieraj bezpieczną żywność.....	108
Kampania #PlantHealth4Life.....	108
Światowy Dzień Zdrowia	108
Profilaktyka palenia tytoniu	109
Promocja Zdrowego Stylu Życia	109
Promocja szczepień ochronnych	110
Profilaktyka chorób odkleszczowych	110
Akcja Letnia	111
Wnioski:.....	111

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŻNYCH

Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych

Analizując sytuację epidemiologiczną monitorowanych chorób zakaźnych w woj. świętokrzyskim w 2024 r., w opinii Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, na szczególną uwagę zasługują:

- liczne zgłoszenia przypadków krztuśca, tj. 411 (w tym 171 przypadków potwierdzonych, według „Definicji przypadków chorób zakaźnych na potrzeby nadzoru epidemiologicznego”), w stosunku do rejestrowanej przed epidemią COVID-19 liczby przypadków, tj. 27 przypadków w 2019 r., 21 przypadków w 2018 r.
- utrzymująca się kolejny rok, duża liczba zgłoszonych przypadków płonicy (szkarlatyny), tj. 1 281 (w tym 1 224 przypadków „możliwych”, według „Definicji przypadków chorób zakaźnych na potrzeby nadzoru epidemiologicznego”), w stosunku do rejestrowanej przed epidemią COVID-19 liczby przypadków, tj. 446 przypadków w 2019 r., 498 przypadków w 2018 r.
- utrzymująca się kolejny rok, stosunkowo duża liczba przypadków choroby wywołanej przez *Streptococcus pneumoniae* inwazyjnej (105 przypadków w 2024 r., 89 przypadków w 2023 r., 43 przypadki w 2019 r., 36 przypadków w 2018 r.),
- 7 zarejestrowanych przypadków legiellozy (w tym 6 przypadków choroby legionistów),
- 2 zarejestrowane przypadki włośnicy,
- wzrost liczby przypadków zakażeń i kolonizacji drobnoustrojami wielolekoopornymi, wykrywanych przy przyjęciu do szpitala i w trakcie hospitalizacji,
- wzrost liczby rodziców/opiekunów prawnych, którzy nie poddawali dzieci obowiązkowym szczepieniom ochronnym, pomimo braku przeciwwskazań lekarskich.

Ponadto, w 2024 r. w całej Polsce:

- od 15 października 2024 r. kobiety w ciąży mogą bezpłatnie zaszczepić się przeciw krztuścowi w podmiotach podstawowej opieki zdrowotnej - na podstawie zapisu „Obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 3 października 2024 r. w sprawie wykazu zalecanych szczepień ochronnych, dla których zakup szczepionek został objęty finansowaniem przez ministra właściwego do spraw zdrowia” (Dz. Urz. Min. Zdr. 2024.82.) Celem szczepienia jest ochrona przed zachorowaniem kobiet w ciąży i po porodzie oraz noworodków w pierwszych miesiącach życia,
- od 1 września 2024 r. rozszerzono grupę adresatów bezpłatnego, zalecanego szczepienia przeciw HPV (ang.: human papillomavirus), wskazując osoby od ukończenia 9. roku życia do ukończenia 14. roku życia, w schemacie dwudawkowym - na podstawie zapisu „Obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 3 października 2024 r. w sprawie wykazu zalecanych szczepień ochronnych, dla których zakup szczepionek został objęty finansowaniem przez ministra właściwego do spraw zdrowia” (Dz. Urz. Min. Zdr. 2024.82.). Celem szczepienia jest zapobieganie zakażeniom HPV. Przewlekłe zakażenia HPV są przyczyną śródnabłonkowej neoplazji szyjki macicy, która jest stanem poprzedzającym raka szyjki macicy.

Uwagi:

- podane w niniejszym opracowaniu dane liczbowe za 2024 rok pozostają w trakcie weryfikacji przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie.

Choroby zakaźne wieku dziecięcego

Ospa wietrzna

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 4 908 przypadków (w 2023 r. – 4 722). Zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 422,01/100 tys. ludności (w 2023 r. – 402,46/100 tys.), a w Polsce – 409,02/100 tys. ludności (w 2023 r. – 506,19/100 tys.).

W 2024 r. podobnie jak w latach ubiegłych, obowiązek szczepienia przeciw ospie wietrznej dotyczył jedynie wybranych, określonych w Programie Szczepień Ochronnych (PSO) grup dzieci do ukończenia 12. roku życia, np. przebywających w żłobkach, klubach dziecięcych, placówkach opiekuńczo - wychowawczych lub z upośledzeniem odporności.

Różyczka

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 1 przypadek różyczki (w 2023 r. – 4), rozpoznany wyłącznie na podstawie objawów klinicznych (przypadek możliwy).

W Polsce zarejestrowano 192 przypadki (w 2023 r. – 243), przy zapadalności 0,51/100 tys. ludności (w 2023 r. – 0,64/100 tys.).

Zapobieganie różyczce jest niezwykle istotne ze względu na występowanie zespołu różyczki wrodzonej u dzieci urodzonych przez kobiety, które uległy zakażeniu w trakcie trwania ciąży. W ramach realizacji koordynowanego przez Światową Organizację Zdrowia programu eliminacji różyczki, należy dążyć do potwierdzania laboratoryjnego wszystkich przypadków podejrzeń różyczki.

Zapalenie nagminne przyusznic (świnka)

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 27 przypadków (w 2023 r. – 28). Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 2,32/100 tys. (w 2023 r. – 2,39/100 tys.) a w Polsce 2,48/100 tys. ludności (w 2023 r. – 2,56/100 tys.).

Mała liczba rejestrowanych zachorowań na świnkę jest wynikiem realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych w całej populacji dzieci.

Biegunki u dzieci do lat 2 (A04; A08; A09)

„Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2” (A04 - dot. bakteryjnych zakażeń jelitowych u dzieci do lat 2 z wyłączeniem salmonelozy)

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 38 przypadków (w 2023 r. – 43 przypadki). Współczynnik zapadalności wyniósł 264,57/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2023 r. – 266,25/100 tys.), a w Polsce 224,40/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2023 r. – 176,03/100 tys. dzieci).

Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2 (A08.0-4)

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 534 przypadki (w 2023 r. – 330 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 3 717,89/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2023 r. – 2 043,34/100 tys.), a w Polsce 2 245,28/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2023 r. – 1 569,44/100 tys. dzieci).

Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu u dzieci do lat 2 (A09)

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 181 przypadków (w 2023 r. – 198 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 1 260,18/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2023 r. – 1 226,01/100 tys.), a w Polsce 2 093,73/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2023 r. – 1 680,53/100 tys. dzieci).

Ostre porażenia wiotkie (OPW) u dzieci w wieku 0 - 14 lat

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 2 przypadki dzieci w wieku 0 - 14 lat z objawami ostrego porażenia wiotkiego, z terenu nadzorowanego przez PPIS w Kielcach (w 2023 r. – 2).

W 2024 r. województwo świętokrzyskie osiągnęło poziom zgłaszalności OPW (z podmiotów leczniczych), wymagany przez WHO dla skutecznego nadzoru epidemiologicznego nad ewentualnymi przypadkami poliomyelitis.

ECDC w swojej ocenie ryzyka wskazuje, iż dopóki w krajach europejskich istnieją subpopulacje niezaszczepione lub niedostatecznie zaszczepione przeciw poliomyelitis, a choroba nie jest wyeliminowana na całym świecie, nadal istnieje ryzyko ponownego wprowadzenia wirusa do Europy. Na sytuację mają wpływ kryzysy humanitarne w różnych częściach świata i niepowodzenia programów szczepień.

Inne, wybrane choroby zakaźne

Legioneloza

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 7 przypadków legionelozy, w tym 6 przypadków choroby legionistów i 1 przypadek gorączki Pontiac (w 2023 r. – 5). W Polsce zarejestrowano 456 przypadków (w 2023 r. – 424). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,60/100 tys. ludności (w 2023 r. – 0,3/100 tys.), a w Polsce 1,21/100 tys. ludności (w 2023 r. – 1,12/100 tys.).

Legioneloza jest chorobą układu oddechowego, wywoływaną przez bakterie Legionella, które mogą przeżyć w wodzie o temperaturze w granicach 20-50°C. Rezerwuarem bakterii są zbiorniki wodne (naturalne i sztuczne), zawierające osad denny lub muł, a także wilgotna ziemia. Bakterie Legionella występują m.in. w sieciach kanalizacyjnych, urządzeniach kąpielowych, prysznicach, myjniach, klimatyzatorach. Do zakażenia dochodzi w układzie oddechowym, poprzez inhalację zanieczyszczonego aerozolu albo rzadziej poprzez aspirację wody.

Na zakażenie najbardziej podatne są osoby z obniżoną odpornością, chorzy na cukrzycę, niewydolność nerek i serca, pacjenci onkologiczni, palacze tytoniu, osoby z przewlekłymi chorobami układu oddechowego.

Mpox

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim nie zarejestrowano przypadków mpox (w 2023 r. – 0, w 2022 r. – 2 przypadki). W Polsce zarejestrowano 10 przypadków mpox (w 2023 r. – 3, w 2022 r. – 213) a współczynnik zapadalności wyniósł 0,03/100 tys. ludności (w 2023 r. – 0,01/100 tys., w 2022 r. – 0,56/100 tys.).

Grypa

Na podstawie danych z MZ-56, w bieżącym sezonie epidemicznym grypy, tj. od początku września 2024 r. do 15.03.2025 r., na terenie woj. świętokrzyskiego zarejestrowano 15 170 przypadków grypy potwierdzonej szybkimi testami antygenowymi (w analogicznym okresie poprzedniego sezonu – 4 038 przypadków) oraz 76 przypadków grypy potwierdzonej badaniami laboratoryjnymi innymi niż szybki test antygenowy (w analogicznym okresie poprzedniego sezonu 28 przypadków).

W województwie świętokrzyskim, stosownie do wymogów European Influenza Surveillance Network (EISN) oraz European Center for Disease Control and Prevention (ECDC), prowadzony jest zintegrowany nadzór epidemiologiczny nad grypą z uwzględnieniem diagnostyki wirusologicznej typu sentinel, którego celem jest jak najwcześniejsze wykrycie szczepów o potencjale pandemicznym oraz udział w procesie określania składu szczepionki przeciw grypie na kolejny sezon epidemiczny. W sezonie epidemicznym 2024/2025 uczestniczy w tym nadzorze, na zasadach wolontariatu, 14 lekarzy z powiatów: jędrzejowskiego, koneckiego, ostrowieckiego, staszowskiego, starachowickiego oraz Miasta Kielce. W bieżącym sezonie epidemicznym grypy, w ramach wymienionego nadzoru, do 14.03.2025 r., ww. lekarze pobrali od pacjentów 189 prób, z których 7 było dodatnich w kierunku wirusa grypy typu A (niezróżnicowanego), 51 dodatnich w kierunku wirusa grypy A/H3, 13 dodatnich w kierunku wirusa grypy A/H1N12009-pdm, 23 dodatnie w kierunku wirusa grypy typu B, 2 dodatnie w kierunku wirusa SARS-CoV-2, a w 4 próbach zidentyfikowano RSV.

Grypa powoduje zachorowania w każdej grupie wiekowej. Światowa Organizacja Zdrowia szacuje, że rocznie dotyczyć może 5%–10% dorosłych i 20%–30% dzieci.

WHO i Minister Zdrowia zalecają szczepienia przeciw grypie sezonowej osobom z grup ryzyka w związku z przesłankami klinicznymi, a w związku z przesłankami epidemiologicznymi, wszystkim osobom od ukończenia 6 miesiąca życia.

COVID-19

W 2024 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 8 033 przypadki COVID-19 (w 2023 r. – 9 030 przypadków), a w Polsce 303 789 przypadków (w 2023 r. – 381 244 przypadki), potwierdzonych i możliwych łącznie. W 2024 r. zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 690,71/100 tys. ludności a w Polsce – 808,75/100 tys. ludności.

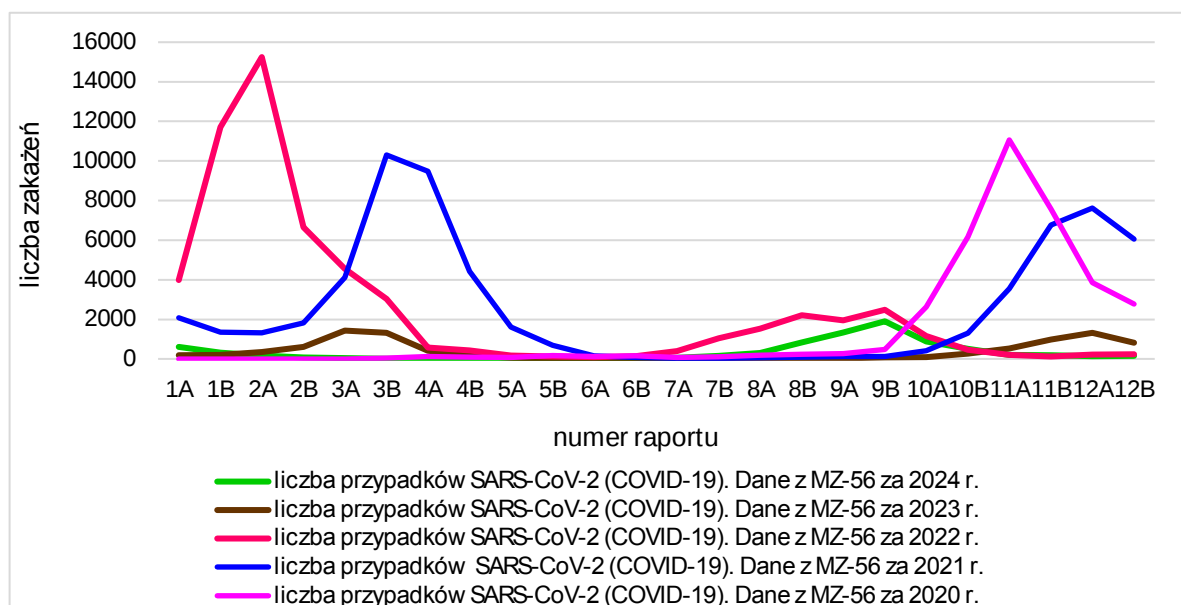
Źródło danych dla województwa świętokrzyskiego: roczne sprawozdanie MZ-56, sporządzane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej

Źródło danych dla Polski: wstępne dane, dostępne na stronie internetowej NIZP-PZH

STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2024

nr dwutygodniowego MZ-56 z woj. świętokrzyskiego	liczba zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2024 r.	liczba zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2023 r.	liczba zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2022 r.	liczba zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2021 r.	liczba zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2020 r.
1A	608	198	3989	2078	0
1B	317	209	11708	1352	0
2A	181	346	15241	1326	0
2B	86	613	6652	1821	0
3A	38	1 436	4554	4119	3
3B	19	1 321	3033	10296	44
4A	20	418	571	9471	122
4B	7	199	439	4418	90
5A	8	59	181	1618	79
5B	10	31	130	686	175
6A	19	35	92	166	129
6B	39	14	149	75	153
7A	56	0	394	33	72
7B	160	7	1 054	32	105
8A	307	2	1 536	58	192
8B	834	18	2 211	96	233
9A	1343	31	1 959	133	266
9B	1899	83	2 478	120	482
10A	886	98	1 153	423	2624
10B	510	268	458	1308	6165
11A	203	532	213	3543	11057
11B	186	981	134	6764	7573
12A	144	1 315	229	7616	3858
12B	153	816	246	6047	2780

Tabela 1. Liczba zarejestrowanych zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) według dwutygodniowych sprawozdań MZ-56 w województwie świętokrzyskim, w latach 2020 – 2024

Wykres 1. Liczba zarejestrowanych zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) według dwutygodniowych sprawozdań MZ-56 w województwie świętokrzyskim, w latach 2020 – 2024

Pojawianie się nowych wariantów VOI (wariant wzbudzający zainteresowanie) oraz VUM (wariant monitorowany) wirusa SARS-CoV-2 i spadek odporności populacji, może mieć wpływ na sytuację epidemiologiczną w przyszłości. Dlatego też COVID-19 podlega aktywnemu nadzorowi w zakresie sekwencjonowania pobieranych od pacjentów prób w celu monitorowania zmian genomu wirusa.

W woj. świętokrzyskim w 2024 r., w wyniku prowadzonego nadzoru genomowego potwierdzono:

- XBB.1.5 (wariant omicron podtyp XBB.1.5) – w 1 próbie
- XBB.1.5-like + F456L (wariant omicron podtyp XBB.1.5-like z mutacją F456L) – w 1 próbie
- BA.2.86 (wariant omicron podtyp BA.2.86) – w 15 próbach
- KP.3 (wariant omicron podtyp KP.3) – w 4 próbach

Minister Zdrowia rekomenduje szczepienia przeciw COVID-19 w celu zapewnienia ochrony przed objawowym i ciężkim przebiegiem choroby, jak i przed zakażeniem.

Zakażenia syncytialnym wirusem oddechowym (RSV)

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 698 przypadków RSV, w tym 277 u dzieci do lat 2 (w 2023 r. – 183, w tym 81 u dzieci do lat 2). W Polsce zarejestrowano 41 631 zachorowań w tym 19 080 u dzieci do lat 2 (w 2023 r. – 12 054, w tym 5 530 u dzieci do lat 2). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 60,02/100 tys. ludności, a 1 928,57/100 tys. u dzieci do lat 2 (w 2023 r. – 15,60/100 tys., a 501,55/100 tys. u dzieci do lat 2), a w Polsce 110,83/100 tys. ludności, a 3 492,29/100 tys. u dzieci do lat 2 (w 2023 r. – 31,97/100 tys., a 911,47/100 tys. u dzieci do lat 2).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 23 lutego 2023 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie zgłaszania podejrzeń i rozpoznania zakażeń, chorób zakaźnych oraz zgonów z ich powodu (Dz.U. z 2023 r. poz. 348), lekarz ma obowiązek zgłoszenia do państwowego powiatowego inspektora sanitarnego rozpoznania zakażenia RSV w przypadku zachorowań potwierdzonych dodatnim wynikiem szybkiego testu antygenowego lub badań laboratoryjnych mających na celu izolację RSV lub wykrycie kwasu nukleinowego RSV.

RSV jest istotną przyczyną wirusowych zakażeń górnych i dolnych dróg oddechowych, w tym zapaleń płuc i hospitalizacji dzieci do 5. roku życia i osób starszych, z obniżoną odpornością. Ponadto wirus ten łatwo szerzy się w środowisku szpitalnym, powodując zakażenia szpitalne.

Osoby w wieku 60 lat i starsze, osoby w wieku 50-59 lat ze zwiększonym ryzykiem zachorowania oraz niemowlęta (dzięki szczepieniom kobiet w ciąży), mają możliwość ochrony przed chorobą wywołaną syncytialnym wirusem oddechowym, poprzez szczepienia.

Krztusiec

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 411 przypadków krztuśca (w 2023 r. – 6). W Polsce zarejestrowano 32 430 zachorowań (w 2023 r. – 922). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 35,34/100 tys. ludności (w 2023 r. – 0,51/100 tys.), a w Polsce 86,33/100 tys. ludności (w 2023 r. – 2,45/100 tys.).

Krztusiec jest najbardziej niebezpieczny dla nieuodpornionych niemowląt i małych dzieci.

Ryzyko zachorowania niemowląt można zmniejszyć poprzez szczepienia kobiet w ciąży, osób z ich otoczenia oraz pracowników oddziałów pediatrycznych.

Od 15 października 2024 r. kobiety w ciąży mogą zaszczepić się bezpłatnie przeciw krztuścowi w podmiotach podstawowej opieki zdrowotnej. Celem szczepienia jest ochrona przed zachorowaniem kobiet w ciąży i po porodzie, oraz noworodków w pierwszych miesiącach życia.

Najistotniejszymi czynnikami sprzyjającymi szerzeniu się krztuśca w populacji jest występowanie zjawiska naturalnego (fizjologicznego) zanikania odporności na tę chorobę zarówno w przypadku osób, które nabyły ją w wyniku szczepienia, jak również tych, które nabyły ją w wyniku przechorowania i brak stosowania dawek przypominających szczepienia w starszych grupach wiekowych oraz coraz większy wpływ ruchów tzw. antyszczepionkowych.

Szacuje się, że odporność po zachorowaniu lub szczepieniu utrzymuje się od 3 do 15 lat (średnio 5-7 lat). Na podstawie badań sprzed lat można podejrzewać, że liczba przypadków krztuśca w Polsce jest nadal znacząco niedoszacowana, z powodu niewystarczającej laboratoryjnej diagnostyki zachorowań.

Gruźlica – dane tymczasowe

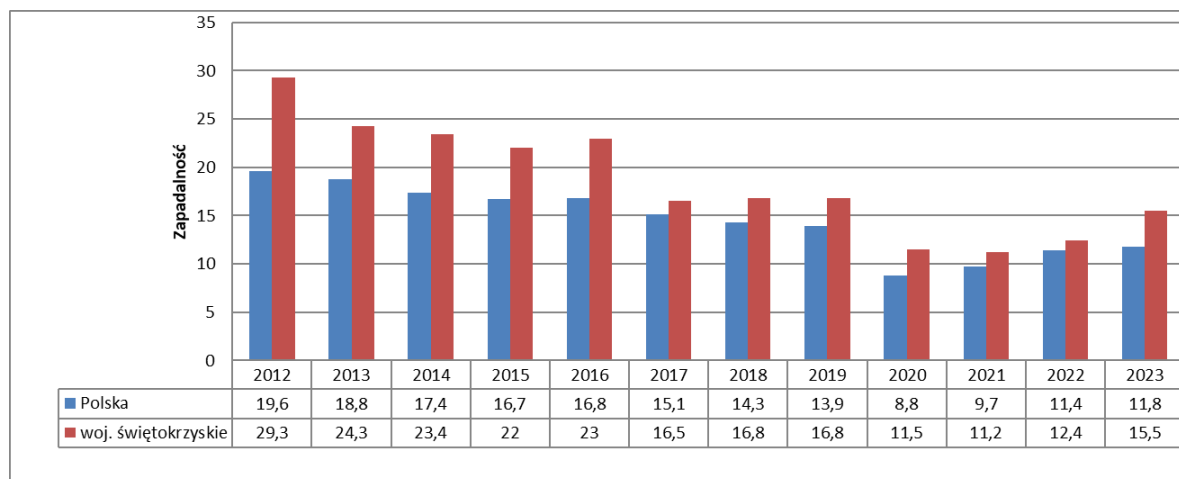
Według danych tymczasowych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie (IGiChP) w 2024 r. zarejestrowano w woj. świętokrzyskim 137 przypadków gruźlicy, w tym 3 przypadki gruźlicy wśród dzieci w wieku 0 – 14 lat i 2 przypadki wśród młodzieży w wieku 15 – 19 lat. W latach ubiegłych zarejestrowano odpowiednio: w 2023 r. – 182 przypadki, w 2022 r. – 147, w 2021 r. – 137, w 2020 r. – 141, w 2019 r. – 208 przypadków gruźlicy.

W woj. świętokrzyskim w 2024 roku, zarejestrowano 3 przypadki gruźlicy wielolekoopornej typu MDR, na terenach nadzorowanych przez PSSE w Kielcach i PSSE w Busku – Zdroju (w roku 2023 nie zarejestrowano przypadku gruźlicy wielolekoopornej, natomiast w latach 2020 - 2022 odnotowano 3 przypadki).

Według danych IGiChP w Warszawie w 2023 roku w woj. świętokrzyskim, podobnie jak w latach poprzednich, dominowała gruźlica układu oddechowego, która stanowiła 94,9% wszystkich przypadków gruźlicy. W 2023 roku zmniejszyła się liczba potwierdzeń dla wszystkich postaci gruźlicy. Przypadki gruźlicy płucnej potwierdzono w 73% a przypadki gruźlicy pozapłucnej potwierdzono w 42,8 %.

Wg danych IGiChP w 2023 roku, przy zapadalności dla Polski na poziomie 11,8/100 tys. ludności, największą zapadalność na gruźlicę wszystkich postaci stwierdzono w województwach: lubelskim – 16,2/100 tys. ludności, śląskim – 15,7/100 tys. ludności i świętokrzyskim – 15,5/100 tys. ludności. W 2023 roku wzrost zapadalności na gruźlicę wszystkich postaci, w porównaniu z rokiem poprzednim, wystąpił w 13 województwach, przy czym największy w woj. świętokrzyskim – z 12,4/100 tys. ludności w 2022 r. do 15,5/100 tys. ludności (25% więcej) w 2023 r. W 2023 roku w woj. świętokrzyskim odnotowano również największy w Polsce współczynnik zapadalności na gruźlicę wśród kobiet, tj. 8,3/100 tys. kobiet (w woj. podlaskim – 2,6). Jednak podobnie jak w latach poprzednich, gruźlica była znacznie częściej wykrywana w grupie mężczyzn niż u kobiet.

Województwo świętokrzyskie pozostaje w grupie 3-5 województw o niekorzystnej na tle kraju sytuacji epidemiologicznej gruźlicy. Powolność procesu poprawy sytuacji epidemiologicznej w woj. świętokrzyskim może mieć związek z sytuacją bytową (w tym ekonomiczną) jego mieszkańców oraz obserwowanym starzeniem się populacji.

Wykres 2. Gruźlica wszystkich postaci w Polsce i woj. świętokrzyskim w latach 2011 - 2023, wg danych IGiChP w Warszawie. Zapadalność: liczba przypadków na 100 tys. ludności

Odra

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zgłoszono 3 podejrzenia odry, z których w jednym przypadku, w badaniu przeprowadzonym w Krajowym Ośrodku ds. Odry/Różyczki w NIZP PZH – PIB, potwierdzono obecność przeciwciał dla odry w klasie IgM oraz wykryto RNA wirusa odry metodą RT-PCR. W związku z wystąpieniem objawów u pacjenta 12 dni po przyjęciu szczepionki przeciw odrze oraz niepowodzeniem sekwencjonowania, przypadek nie został zakwalifikowany jako zachorowanie na odrę.

W Polsce zarejestrowano 279 przypadków odry (w 2023 r. – 35).

Współczynnik zapadalności w Polsce wyniósł 0,74 /100 tys. ludności (w 2023 r. – 0,09/100 tys.).

Zachorowania o charakterze i rozmiarach ognisk epidemicznych mogą wystąpić wśród społeczności lokalnych lub w np. środowisku szkolnym, w których stopień uodpornienia dzieci i dorosłych jest niewystarczający dla uzyskania odporności zbiorowiskowej, która powstaje gdy liczba osób uodpornionych w danym środowisku osiąga co najmniej 95%.

Indywidualne ryzyko zachorowania na odrę występuje u każdej osoby, która nie była zaszczepiona przeciw tej chorobie lub jej wcześniej nie przechorowała. Stosowanie szczepień ochronnych ma zasadnicze znaczenie w zapobieganiu zachorowaniom na odrę, ze względu na wysoką zaraźliwość choroby, która szerzy się drogą kropelkową lub powietrzno – kropelkową, lub przez bezpośredni kontakt z osobą chorą. Odra nie ma rezerwuaru zwierzęcego (tzn. występuje jedynie u człowieka) i wobec dostępności szczepionki o wysokim stopniu skuteczności, możliwe jest osiągnięcie eliminacji choroby na danym obszarze (brak zakażeń na terenie kraju przy możliwych zawleczeniach z zagranicy), a następnie eradykacja choroby tzn. jej całkowite wyeliminowanie na świecie.

Obecnie Polska uczestniczy w koordynowanym przez WHO, globalnym programie eliminacji odry i różyczki.

Wirusowe zapalenie wątroby typu A

W 2024 roku w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 4 przypadki wzv A. Trzy zachorowania (niepowiązane), wystąpiły na terenie powiatu ostrowieckiego i jedno na terenie powiatu sandomierskiego (w 2023 r. - 4 przypadki w woj. świętokrzyskim). Współczynnik zapadalności na wzv A w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,34/100 tys. ludności (w 2023 r. - 0,34/100 tys.). W Polsce zarejestrowano 316 przypadków (w 2023 r. - 206) a zapadalność wyniosła 0,84/100 tys. ludności (w 2023 r. - 0,55/100 tys.).

Aktualnie duża część populacji Polski (dzieci, młodzież, młodzi dorośli), nie miała styczności z wirusem zapalenia wątroby typu A i tym samym nie nabyła odporności naturalnej. Wysokie ryzyko zakażenia dotyczy głównie osób wyjeżdżających do krajów o wysokiej endemiczności, osób z kontaktu z chorymi na wzv A, homoseksualistów, narkomanów.

W przypadku wzv A istnieje skuteczna profilaktyka - szczepienia ochronne są zalecane w ramach Programu Szczepień Ochronnych.

Wirusowe zapalenie wątroby typu B

W 2024 roku w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 23 przypadki wzv typu B (w 2023 r. – 16) - wszystkie zakwalifikowano według kodu ICD 10 jako B18.0-1 (przewlekłe i BNO).

W Polsce zarejestrowano ogółem 3 518 przypadków wzv typu B, w tym 34 przypadki ostrego wzv typu B (w 2023 r. ogółem 3 106, w tym 36 przypadków ostrego wzv). Zapadalność/wykrywalność wzv B w 2024 r. w woj. świętokrzyskim wyniosła 2,92/100 tys., (w 2023 r. – 1,36/100 tys.), a w Polsce 9,37/100 tys. ludności (w 2023 r. – 8,24/100 tys.).

Głównym źródłem zakażenia są osoby z przewlekłym zakażeniem HBV.

Aktualna, dobra sytuacja epidemiologiczna wzv B wynika z powszechności obowiązkowych szczepień dzieci, popularności szczepień zalecanych przed zabiegami operacyjnymi, a także stale poprawiających się warunków świadczenia usług w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Przyjęcie pełnego cyklu szczepienia zapewnia długotrwałą odporność przed zakażeniem.

Zgodnie z aktualną wiedzą, osoby zdrowe po pełnym cyklu szczepienia nie muszą sprawdzać poziomu przeciwciał ani przyjmować dawek przypominających.

Wirusowe zapalenie wątroby typu C

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 35 przypadków wzv typu C oraz 1 przypadek ostrego wzv typu C (w 2023 r. – 45, bez przypadków ostrych).

W Polsce zarejestrowano ogółem 3 526 przypadków wzv typu C, oraz 15 przypadków ostrego wzv typu C (w 2023 r. odpowiednio – 3 224, oraz 12 przypadków ostrych). Współczynnik zapadalności/wykrywalności wzv C w woj. świętokrzyskim wyniósł 3,01/100 tys. (w 2023 r. – 3,84/100 tys.), a w Polsce 9,39/100 tys. ludności (w 2023 r. – 8,55/100 tys.).

Brak szczepionki przeciw zakażeniom HCV powoduje, że szerzeniu się zachorowań na wzv C można zapobiec jedynie w drodze działań nieswoistych, polegających na wdrażaniu i utrzymywaniu wysokich

standardów higieniczno-sanitarnych świadczeń zdrowotnych oraz zabiegów o charakterze niemedycznym przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek, jak również poprzez działania o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym, mające na celu podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa w zakresie wzw typu C.

Inwazyjna Choroba Meningokokowa

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 2 przypadki inwazyjnej choroby meningokokowej (w 2023 r. – 5).

Zachorowały 2 kobiety w wieku 56 i 59 lat z Miasta Kielce. W jednym przypadku określono serogrupę B, w drugim przypadku nie określono serogrupy. Jedno zachorowanie zakończyło się zgonem.

W Polsce zarejestrowano 158 przypadków (w 2023 r. – 154). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,17/100 tys. ludności (w 2023 r. – 0,43/100 tys.), a w Polsce 0,42/100 tys. (w 2023 r. – 0,41/100 tys.).

Choroba wywołana przez Streptococcus pneumoniae - inwazyjna

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 105 przypadków choroby wywołanej przez Streptococcus pneumoniae inwazyjnej (w 2023 r. - 89). W Polsce zarejestrowano 3 515 przypadków (w 2023 r. - 2 957). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 9,03/100 tys. ludności (w 2023 r. - 7,58/100 tys.), a w Polsce 9,36/100 tys. (w 2023 r. - 7,84/100 tys.).

Streptococcus pneumoniae (pneumokok, dwoinka zapalenia płuc), oprócz chorób inwazyjnych (zapalenie płuc z bakteriami, sepsa i zapalenie opon mózgowo rdzeniowych, obarczonych wysokim ryzykiem zgonu lub trwałych powikłań), odpowiada również za zakażenia nieinwazyjne, z których najczęstsze to ostre zapalenie ucha środkowego, zatok, zaostrzenia w przewlekłej obturacyjnej chorobie płuc oraz zapalenie spojówek.

Obowiązkowymi, bezpłatnymi szczepieniami przeciw tej chorobie, objęte są w Polsce wszystkie dzieci urodzone od 1 stycznia 2017 r.

Kleszczowe Zapalenie Mózgu

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 6 przypadków kleszczowego zapalenia mózgu (w 2023 r. - 11).

W Polsce w 2024 r. zarejestrowano 793 przypadki (w 2023 r. - 661).

Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,52/100 tys. ludności (w 2023 r. - 0,94/100 tys.), a w Polsce 2,11/100 tys. ludności (w 2023 r. - 1,75/100 tys.).

Źródłem zakażenia dla ludzi są najczęściej kleszcze (zakażone) lub znacznie rzadziej, nieprzegotowane mleko i niepasteryzowane produkty mleczne pochodzące od zwierząt w okresie wiremii.

Najskuteczniejszą formą ochrony przed zakażeniem wirusem kleszczowego zapalenia mózgu jest szczepienie, które jest zalecane w szczególności dla najbardziej narażonych grup zawodowych (leśnicy, rolnicy, itp.).

Borelioza

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 622 przypadki boreliozy (w 2023 r. - 604). W Polsce zarejestrowano 29 347 przypadków (w 2023 r. - 25 285). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 53,48/100 tys. ludności, (w 2023 r. - 51,48/100 tys.), a w Polsce 78,13/100 tys. (w 2023 r. - 67,07/100 tys.).

Borelioza z Lyme jest najczęściej występującą chorobą odkleszczową w Polsce i Europie, wywołaną przez krętki (bakterie) z rodzaju Borrelia burgdorferi. Choroba ta jest przenoszona przez kleszcze z rodzaju Ixodes, a rezerwuarem dla tego drobnoustroju są dzikie i domowe zwierzęta – gryzonie, drobne ssaki oraz ptaki. Na stosunkowo dużą liczbę przypadków boreliozy wpływa wzrost populacji kleszczy, zarówno w lasach jak i w miejskich terenach zielonych oraz wydłużenie okresów ich żerowania.

Wobec braku dostępnej szczepionki przeciw boreliozie podstawą jej profilaktyki jest stosowanie środków ochronnych, tj. noszenie właściwej odzieży, obuwia, stosowanie repelentów i właściwe postępowanie w przypadku ukłucia przez kleszcza. Wczesne i umiejętne usunięcie kleszcza znacząco zmniejsza ryzyko ewentualnego zakażenia.

Salmonelozy – zatrucia pokarmowe

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 191 przypadków (w 2023 r. - 233), z których 165 podlegało hospitalizacji. W Polsce zarejestrowano 8 745 przypadków (w 2023 r. - 9

856). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 16,42/100 tys. ludności (w 2023 r. - 19,86/100 tys.), a w Polsce 23,28/100 tys. (w 2023 r. - 26,14/100 tys.).

Chorobotwórcze dla człowieka bakterie powszechnie występują w przewodach pokarmowych zwierząt i w czasie procesu produkcyjnego może dochodzić do zanieczyszczenia mięsa.

Zakażeniom sprzyja nieodpowiednia obróbka termiczna żywności (niewłaściwa temperatura, zbyt krótki czas obróbki), brak dbałości o higienę przygotowywania potraw, niewłaściwe warunki przechowywania żywności, w tym nieprzestrzeganie warunków chłodzenia.

Dur brzuszny

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 1 przypadek duru brzusznego (w 2023 r. - 0) na terenie powiatu kieleckiego, u osoby, która przed wystąpieniem objawów przebywała w Indiach. W Polsce zarejestrowano 7 przypadków (w 2023 r. - 6). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,09/100 tys. ludności, a w Polsce 0,02/100 tys. ludności (w 2023 r. - 0,02/100 tys.).

Kampylobakterioza

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 48 przypadków kampylobakteriozy (w 2023 r. - 40). W Polsce zarejestrowano 1 279 przypadków (w 2023 r. - 862). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 4,13/100 tys. ludności (w 2023 r. - 3,41/100 tys.), a w Polsce 3,40/100 tys. (w 2023 r. - 2,29/100 tys.).

Głównym nośnikiem chorobotwórczych dla człowieka bakterii *Campylobacter* sp. są skażone: surowy (niedogotowany/niedopieczony) drób lub inne mięso, niepasteryzowane mleko krowie i kozie oraz ich przetwory.

Bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez *Clostridioides difficile* (*Clostridium difficile*)

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 497 przypadków bakteryjnego zakażenia jelitowego wywołanego przez *Clostridium difficile* (w 2023 r. - 632). W Polsce zarejestrowano 20 699 przypadków (w 2023 r. - 21 268). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 42,73/100 tys. ludności (w 2023 r. - 53,87/100 tys.), a w Polsce 55,10/100 tys. (w 2023 r. - 56,42/100 tys.).

Zakażenia wywołane przez laseczki *Clostridioides difficile* pozostają znaczącym problemem epidemiologicznym ze względu na łatwość transmisji w szpitalach, ciężki przebieg kliniczny uwarunkowany działaniem wytwarzanych przez nie toksyn, a także nawrotowy przebieg choroby i długotrwałe leczenie.

Bąblowica (*echinokokoza*)

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 2 przypadki bąblowicy (w 2023 r. - 0). W Polsce zarejestrowano 73 przypadki (w 2023 r. - 66). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,17/100 tys. ludności (w 2023 r. - 0), a w Polsce 0,19/100 tys. (w 2023 r. - 0,18/100 tys.).

Włośnica

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 2 przypadki włośnicy na terenie Miasta Kielce i powiatu kieleckiego (w 2022 r. - 0). W Polsce zarejestrowano 3 przypadki (w 2023 r. - 5, w 2022 r. - 1). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,17/100 tys., a w Polsce 0,01/100 tys. (w 2023 r. - 0,01/100 tys.).

Zachorowania na włośnicę u ludzi obecnie zdarzają się rzadko i wynikają ze spożycia przygotowanych na własny użytek wędlin i przetworów mięsnych zawierających żywotne larwy włośnia (*Trichinella* spp.).

Ogniska chorób przenoszonych drogą pokarmową (bez ognisk w szpitalach)

Choroby przenoszone drogą pokarmową to grupa jednostek chorobowych wywołanych różnymi czynnikami, a ich wspólną cechą jest droga zakażenia.

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim, poza szpitalami, zarejestrowano 9 ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową (w 2023 r. - 11 ognisk, w 2022 r. - 20 ognisk). W 4 ogniskach czynnikiem etiologicznym była *Salmonella* sp., w 2 ogniskach czynnikiem etiologicznym były norowirusy, 1 ognisko wywołał adenowirus, w 1 ognisku zachorowania wywołał rotawirus, w 1 ognisku nie ustalono czynnika etiologicznego. Liczba chorych w ogniskach wahała się od 2 do 41. Łącznie zachorowało 69 osób (w tym 13 dzieci do lat 14). Stan zdrowia 9 osób wymagał hospitalizacji.

Spośród 9 ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową, zarejestrowanych na terenie woj. świętokrzyskiego:

- 7 ognisk wystąpiło po spożyciu posiłków w mieszkaniach prywatnych,
- 1 ognisko wystąpiło w sanatorium,
- 1 ognisko wystąpiło w trakcie wycieczki.

Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS

W 2024 roku na terenie województwa świętokrzyskiego zarejestrowano 11 przypadków nowo wykrytych zakażeń HIV (w 2023 r. – 9) i 2 przypadki AIDS (w 2023 r. – 0). W Polsce zarejestrowano 2 291 nowo wykrytych zakażeń HIV (w 2023 r. – 2 876) oraz 183 przypadki AIDS (w 2023 r. – 184). Zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 0,96/100 tys. ludności dla nowo wykrytych zakażeń HIV, a w Polsce 6,10/100 tys. ludności (w 2023 r. – 7,63 /100 tys.).

Województwo świętokrzyskie należy do grupy województw o najmniejszej liczbie nowo wykrywanych zakażeń HIV.

Według danych tymczasowych NIZP PZH-PIB, w Polsce od wdrożenia badań w 1985 r. do 31 marca 2024 r. stwierdzono zakażenie HIV u 33 531 obywateli Polski i u osób innego obywatelstwa przebywających na terenie Polski. Wśród ogółu zarejestrowanych zakażonych było co najmniej 6 507 zakażonych w związku z używaniem narkotyków, 2 555 zakażonych poprzez kontakt heteroseksualny oraz 5 286 poprzez kontakt seksualny pomiędzy mężczyznami. W Polsce ogółem odnotowano 4 233 zachorowania na AIDS w tym 1 501 chorych zmarło.

Kiła

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 15 przypadków kiły różnych postaci, jednak bez kiły wrodzonej (w 2023 r. – 19 i 1 przypadek kiły wrodzonej). W Polsce zarejestrowano 13 przypadków kiły wrodzonej i 3 028 przypadków kiły różnych postaci (w 2023 r. odpowiednio 3 i 2 986 przypadków). Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 1,29/100 tys. (w 2023 r. - 1,62/100 tys.), a w Polsce 8,06 /100 tys. (w 2023 r. - 7,92/100 tys.).

Rzeżączka

W 2024 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 3 przypadki rzeżączki (w 2023 r. - 2). W Polsce zarejestrowano 1 191 przypadków (w 2023 r. – 1 322). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,26/100 tys. ludności (w 2023 r. – 0,17/100 tys.), a w Polsce 3,17/100 tys. (w 2023 r. – 3,51/100 tys.).

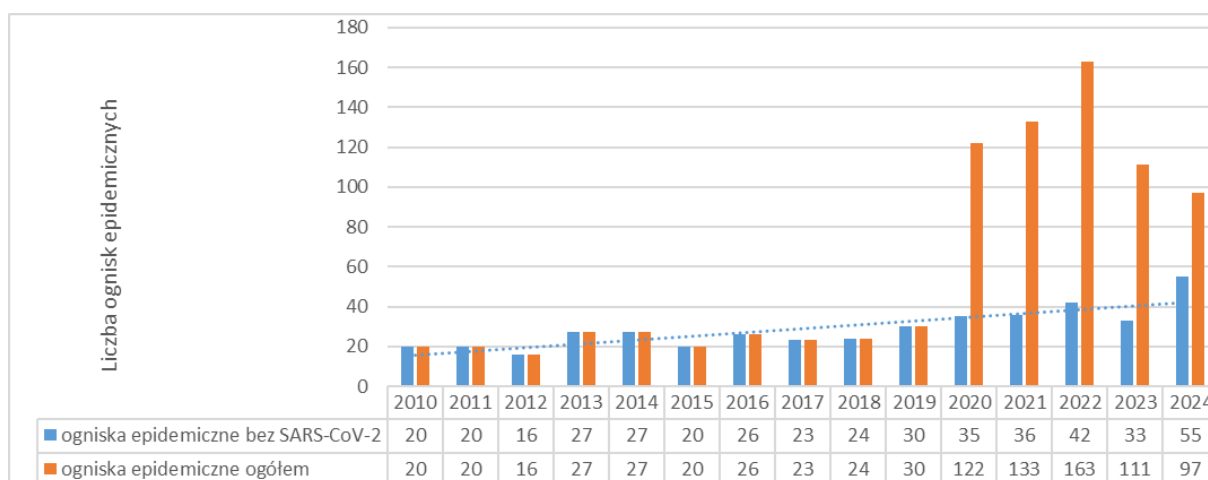
Ogniska zakażeń szpitalnych

W 2024 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej (PIS) woj. świętokrzyskiego zarejestrowały 97 ognisk zakażenia szpitalnego, natomiast w latach ubiegłych odpowiednio w: 2023 r. – 111, 2022 r. – 163, 2021 r. – 133, 2020 r. – 122, 2019 r. – 30, 2018 r. – 24 ogniska.

Na terenie woj. świętokrzyskiego funkcjonuje łącznie 35 szpitali (w tym 9 jednodniowych). Raport został sporządzony na podstawie 15 z 27 raportów otrzymanych z podmiotów leczniczych. W przedmiotowym raporcie nie uwzględniono raportów ze szpitali, które nie wykazały ognisk zakażeń wywołanych biologicznymi czynnikami chorobotwórczymi (przekazano tzw. raporty zerowe). Żaden ze szpitali jednodniowych nie zgłosił do organów PIS sytuacji wystąpienia ogniska epidemicznego.

Spośród 97 zarejestrowanych ognisk zakażenia szpitalnego, w 42 ogniskach czynnikiem etiologicznym był SARS-CoV-2, a w 18 – wirus grypy typu A.

Obserwowany od lat trend wzrostowy liczby zgłaszanych do organów PIS ognisk zakażenia szpitalnego o etiologii innej niż SARS-CoV-2, w opinii ŚPWIS jest wynikiem zwiększenia czułości nadzoru w tym zakresie.

Wykres 3. Ogniska zakażeń szpitalnych w podmiotach leczniczych woj. świętokrzyskiego w latach 2010-2024

Czynniki etiologiczne, które wywołały 97 ognisk zakażenia szpitalnego w 2024 r.:

- **czynniki wirusowe**, które wywołały łącznie 65 ognisk i objęły łącznie 454 osoby, w tym 441 pacjentów i 13 osób z personelu medycznego, tj.:
 - SARS-CoV-2 – wywołał 42 ogniska, które objęły łącznie 245 osób, w tym 241 pacjentów i 4 osoby z personelu medycznego,
 - wirus grypy typu A – wywołał 18 ognisk, które objęły łącznie 109 pacjentów,
 - Norowirusy – wywołały 4 ogniska, które objęły łącznie 26 osób, w tym 17 pacjentów i 9 osób z personelu medycznego,
 - mieszana etiologia wirusowa – Norowirusy + Adenowirusy – wywołały 1 ognisko, które objęło 74 pacjentów,
- **czynniki bakteryjne**, które wywołały 31 ognisk i objęły łącznie 121 pacjentów z zakażeniem (dodatkowo do ognisk zostało włączonych 12 skolonizowanych pacjentów, tzn. bez objawów zakażenia):
 - Clostridioides difficile – wywołał 12 ognisk, które objęły 44 pacjentów,
 - Klebsiella pneumoniae wytwarzająca karbapenemazy (typu KPC – 2 ogniska, MBL – 5 ognisk, w tym 1 NDM, oraz wytwarzająca 2 karbapenemazy typu MBL i OXA-48 – 3 ogniska (w tym 1 typu NDM+OXA-48) – łącznie 10 ognisk, które objęły 34 pacjentów z zakażeniem i 10 skolonizowanych pacjentów również włączonych do ognisk,
 - Acinetobacter baumannii (w tym: oporny na karbapenemy – 5 ognisk, wytwarzający karbapenemazę OXA – 3 ogniska) – łącznie 8 ognisk, które objęły 41 pacjentów z zakażeniem i 1 skolonizowanego pacjenta również włączonego do ogniska,
 - Pseudomonas aeruginosa MBL/VIM – wywołał 1 ognisko, które objęło 2 pacjentów z zakażeniem i 1 skolonizowanego pacjenta również włączonego do ogniska,
- **etiologia mieszana** (wirusowo-bakteryjna) - Rotawirusy i Clostridioides difficile zidentyfikowano w 1 ognisku, które objęło 3 pacjentów z zakażeniem i 3 skolonizowanych pacjentów również włączonych do ogniska.

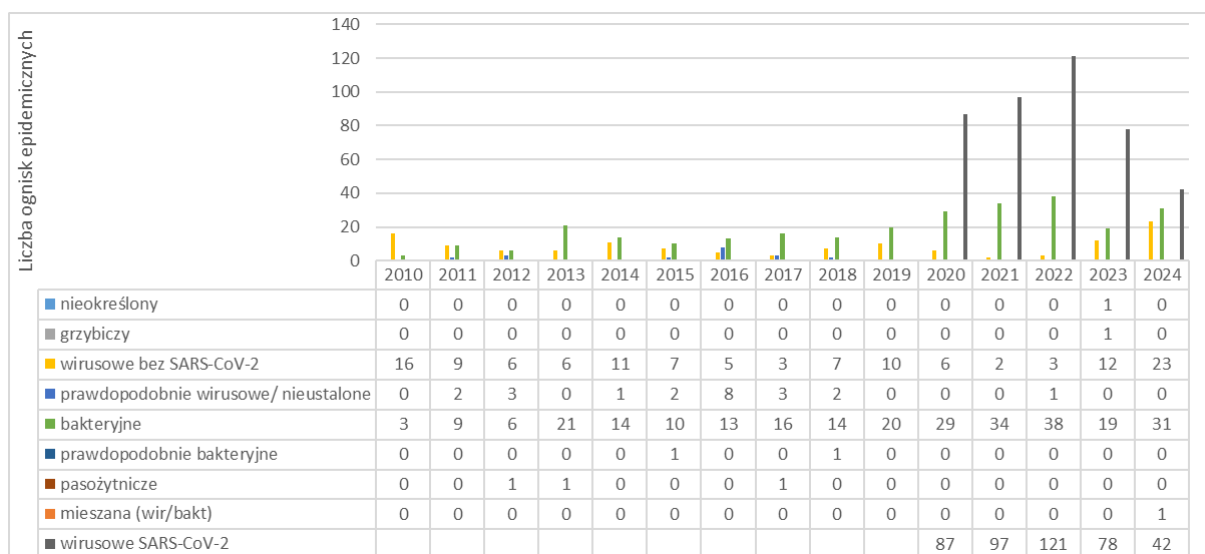
Liczba zgonów w ww. ogniskach wyniosła 53 pacjentów, w tym:

- 13 z powodu zakażenia,
- 40 bez związku z zakażeniem (z powodu choroby podstawowej).

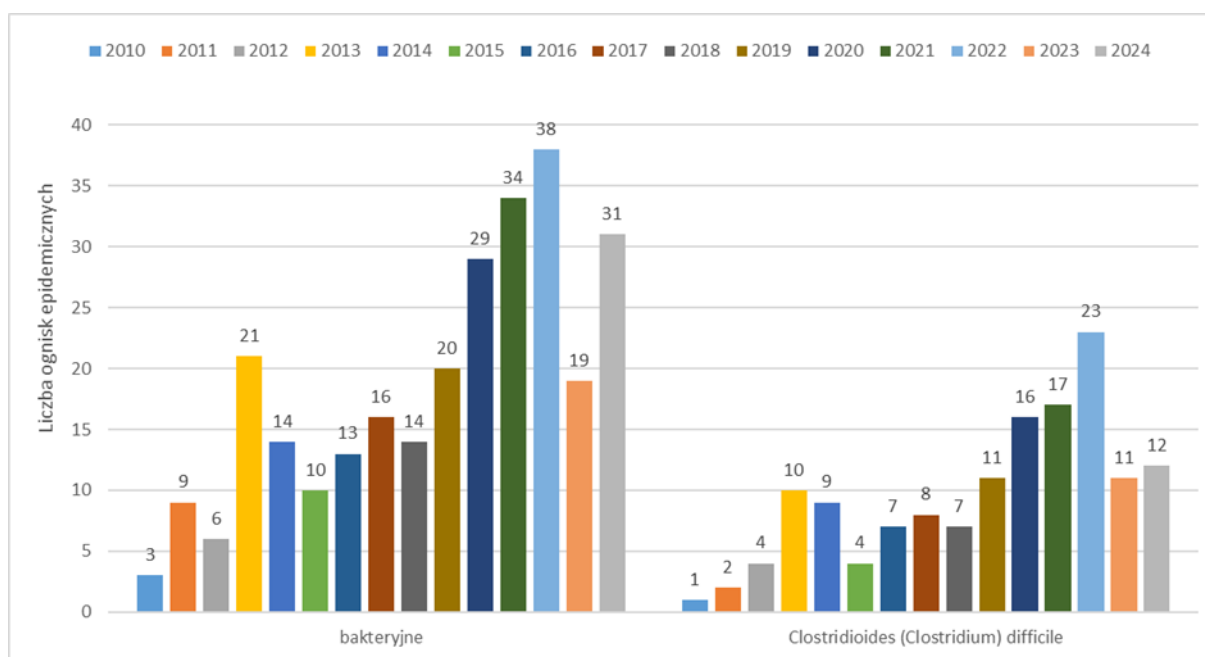
Ogniska objęły łącznie 578 osób, zarówno pacjentów, jak i osoby z personelu medycznego:

- a. liczba pacjentów z zakażeniem – 565, w tym z potwierdzonym badaniami czynnikiem etiologicznym – 492,

- b. liczba personelu z zakażeniem – 13, w tym z potwierdzonym badaniem czynnikiem etiologicznym – 3.

Wykres 4. Ogniska zakażeń szpitalnych w podmiotach leczniczych woj. świętokrzyskiego w latach 2010-2024 z podziałem na czynniki etiologiczne

Wykres 5. Bakteryjne czynniki etiologiczne ognisk zakażeń szpitalnych w podmiotach leczniczych woj. świętokrzyskiego w latach 2010-2024

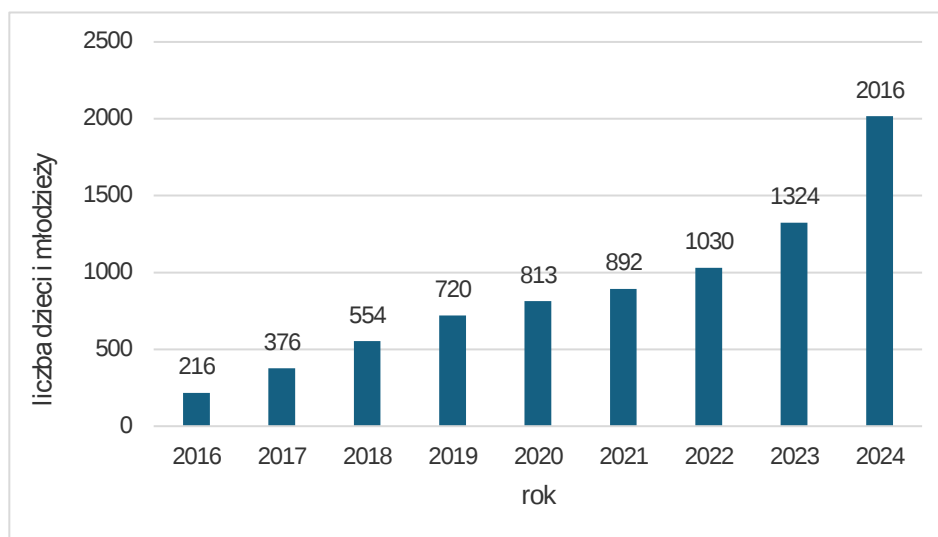
W 2024 r. zaobserwowano bardzo niepokojący wzrost liczby ognisk o etiologii *Klebsiella pneumoniae* wytwarzających karbapenemazy (10 ognisk w porównaniu do 1 ogniska zarejestrowanego w 2023 r.). Ograniczanie rozprzestrzeniania się w podmiotach leczniczych województwa świętokrzyskiego *Klebsiella pneumoniae* wytwarzających karbapenemazy tj. enzymy unieczynnijające karbapenemy (leki ostatniej szansy), stanowi wyzwanie dla personelu podmiotów leczniczych.

Realizacja programu szczepień ochronnych

W 2024 roku na terenie woj. świętokrzyskiego, w ramach realizacji Programu Szczepień Ochronnych, szczepieniom obowiązkowym podlegała populacja 189 528 dzieci i młodzieży do lat 19 (liczba odpowiadająca dostępnym kartom uodpornienia).

Szczepienia obowiązkowe na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzane były w 207 podmiotach wykonujących działalność leczniczą, w których organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadziły 222 kontrole. Podczas 16 kontroli (7,2 %) stwierdzono pojedyncze nieprawidłowości, które dotyczyły np. nieprawidłowego nadzoru nad realizacją procedury postępowania z preparatami szczepionkowymi na wypadek awarii urządzenia chłodniczego, przerwania „łańcucha chłodniczego” podczas przechowywania preparatów szczepionkowych.

Według danych na 31.12.2024 r., w woj. świętokrzyskim lekarze identyfikowali 2 016 dzieci, u których opiekunowie prawni nie zrealizowali obowiązku szczepień ochronnych, pomimo braku przeciwwskazań lekarskich. Wzrost liczby tych dzieci o około 52 % w stosunku do danych na 31.12.2023 r. (1 324 dzieci), świadczy o nasileniu się zjawiska nieuzasadnionego braku realizacji obowiązku szczepień ochronnych w woj. świętokrzyskim.

Wykres. 6. Liczba dzieci i młodzieży (wskazanych przez lekarzy), u których nie zrealizowano obowiązku szczepień ochronnych, pomimo braku przeciwwskazań lekarskich, w woj. świętokrzyskim w latach 2016-2024, według stanu na koniec roku kalendarzowego.

W 2024 roku na terenie woj. świętokrzyskiego, według danych WSSE w Kielcach (dane przed weryfikacją w NIZP-PZH, PIB), zarejestrowano 87 niepożądanych odczynów poszczepiennych (w 2023 roku 97 NOP, w 2022 roku 72 NOP).

Analizując wykonawstwo szczepień w województwie świętokrzyskim w 2024 roku, należy zwrócić uwagę na niezadawalające wykonawstwo szczepień w 6., 14. i 19. roku życia.

Szczepienie przeciw (choroba)	Rocznik	Rodzaj szczepienia	Wykonawstwo w województwie w 2024 r. (dotyczy roczników z kolumny 2)	Wykonawstwo w województwie w 2023 r.	Wykonawstwo w województwie w 2022 r.
1	2	3	4	5	6
p/gruźlicy	2024	szczepienie noworodków	97,83%	95,94%	98,1%
p/wzw B	2024	szczepienie pierwotne lub uzupełniające	85,51%	85,98%	88,83%

	2023	szczepienie podstawowe	97,80%	97,32%	98,5%
p/błonica, tężec, krztusiec	2024	szczepienie pierwotne	51,01%	50,90%	50,98%
	2023	szczepienie pierwotne lub uzupełniające	95,42%	95,94%	97,7%
p/odra, świnka, różyczka	2023	szczepienie podstawowe	73,36%	74,65%	72,05%
	2022		92,61%	93,74%	93,63%
p/poliomyelitis	2024	szczepienie pierwotne	50,93%	50,52%	50,98%
	2023	szczepienie pierwotne / uzupełniające	95,39%	96,01%	97,7%
p/błonica, tężec, krztusiec1+ p/poliomyelitis2 (6 rok życia)	2019	szczepienie I przypominające	61,10%1 61,10%2	57,24%1 57,24%2	55,4%1 56,36%2
	2018		85,82%1 85,79%2	85,71%1 85,71%2	85,03%1 85,05%2
p/odra, świnka, różyczka (6 rok życia)	2019	Szczepienie przypominające	58,44%	55,2%	51,35%
	2018		83,39%	82,49%	81,93%
p/błonica, tężec, krztusiec (14 rok życia)	2011	szczepienie II przypominające	71,77%	71,35%	68,29%
	2010		89,38%	88,84%	89%
p/błonica, tężec (19 rok życia)	2006	szczepienie III przypominające	62,87%	65,61%	64,53%
	2005		78,82%	79,34%	79,93%

Tabela 2. Wykonawstwo szczepień obowiązkowych w rocznikach podlegających szczepieniu zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych, w woj. świętokrzyskim w latach 2022-2024

Szczepienie przeciw	Rocznik	Rodzaj szczepienia	Wykonawstwo (odsetek zaszczepionych)					
			2024	2023	2022	2021	2020	2019
odra, świnka, różyczka (w drugim roku życia)	podlegający w roku sprawozdawczym	szczepienie podstawowe	73,36%	74,65%	72,05%	74,24%	74,79%	75,51%
	odpowiednio o rok niższy		92,61%	93,74%	93,63%	92,88%	94,96%	94,87%

Tabela 3. Wykonawstwo szczepień obowiązkowych przeciw odrze, śwince i różyczce w woj. świętokrzyskim w latach 2019-2024

Zamierzenia

Zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego, w 2025 r. zadaniami priorytetowymi dla nadzoru przeciwepidemicznego będzie:

- prowadzenie działań w ramach światowych programów eliminacji odrzy i różyczki oraz eradykacji poliomyelitis,
- zwiększenie efektywności nadzoru nad zakażeniami związanymi z udzielaniem świadczeń zdrowotnych.

Ponadto w 2025 roku kontynuowane będą:

- monitoring sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych i zakażeń u ludzi, wskazanych w aktualnych przepisach prawa,
- nadzór nad realizacją obowiązkowych szczepień ochronnych, w tym analiza wykonawstwa szczepień na terenie województwa i powiatów, w celu m. in. identyfikacji obszarów o najniższych wskaźnikach zaszczepienia,
- nadzór nad warunkami higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne.

STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA, WYTWÓRNI I MIEJSC OBROTU MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOSCIĄ

Zakres prowadzonego nadzoru sanitarnego

W 2024 r. pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 21526 obiektów żywności, żywienia, wytwórni i miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością (w 2023 r. – 21522), w tym:

- 8672 zakłady produkcji żywności, w tym między innymi: 136 piekarni, 129 automatów do lodów, 106 ciastkarni, 46 przetwórni owocowo-warzywnych i grzybowych, 46 wytwórni lodów, 22 zakłady garmazeryjne, 8 wytwórni suplementów diety, 63 inne wytwórnie żywności oraz 7828 podmiotów prowadzących działalność w zakresie: produkcji pierwotnej, rolniczego handlu detalicznego, dostaw bezpośrednich, 209 producentów żywności w warunkach domowych,
- 8972 obiekty obrotu żywnością, w tym między innymi: 4306 sklepów spożywczych (z czego 384 to super i hipermarkety), 557 obiektów ruchomych i tymczasowych, 214 kiosków, 233 magazyny hurtowe, 850 innych obiektów obrotu żywnością i 2427 środków transportu,
- 2371 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego, w tym między innymi: 1444 zakłady małej gastronomii,
- 1175 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego, w tym między innymi: 412 stołówek szkolnych, 315 stołówek w przedszkolach, 76 bloków żywienia w domach opieki społecznej, 67 stołówek w żłobkach i domach małego dziecka, 42 stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych, 30 bloków żywienia w szpitalach, 3 kuchnie niemowlęce, 25 stołówek w bursach i internatach oraz 119 innych zakładów żywienia,
- 39 zakładów usług cateringowych,
- 18 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 278 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością,
- 1 importer materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Wykres.1. Procentowy udział poszczególnych obiektów objętych nadzorem w 2024 r.

W 21526 nadzorowanych obiektach żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadzono 5318 kontroli sanitarnych, w tym 560 kontroli interwencyjnych. Skontrolowano 4714 obiektów. Wydano 434 decyzje administracyjne, m. innymi w celu po-

prawy stanu sanitarno – technicznego nadzorowanych obiektów, w tym 15 decyzji zakazujących wprowadzenia produktu do obrotu oraz 7 unieruchamiających produkcję. Winnych zaniedbań sanitarno – higienicznych ukarano 495 mandataми karnymi na łączną kwotę 156770,00 zł. Skierowano 37 wniosków do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożenie kar pieniężnych z art. 103 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

Podstawowe wskaźniki działalności organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego przedstawia tabela 1.

Rodzaj danych	2023 r.	2024 r.
Ilość obiektów wg. rejestru w ciągu roku	21522	21526
Ilość kontroli, w tym: kontrole interwencyjne	5061/469	5318/560
Ilość obiektów skontrolowanych	3762	4714
Odsetek obiektów skontrolowanych	17,5	21,9
Ilość decyzji administracyjnych	411	434
Ilość decyzji wstrzymujących działalność zakładu	4	7
Ilość decyzji zakazujących wprowadzenia produktu do obrotu	17	15
Ilość nałożonych mandatów karnych	432	495
Kwota nałożonych mandatów karnych (zł)	123450,00	156770,00
Wysokość średniego mandatu karnego (zł)	285,8	316,7
Ilość wniosków skierowanych do sądu	0	0
Ilość wniosków o nałożenie kar pieniężnych skierowanych do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego	30	37

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki działalności organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2023 i 2024 w stosunku do obiektów żywnościowo – żywieniowych oraz wytwórni i miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością

Ogólna ocena obiektów żywnościowo-żywieniowych

Stan sanitarny objętych nadzorem obiektów oceniany był przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgodnie z jednolitymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, uwzględniającymi przepisy prawa żywnościowego, w tym w zakresie wymagań higieniczno – sanitarnych. Kwalifikację objętych nadzorem obiektów żywnościowo – żywieniowych według kategorii ryzyka (stan w 2024 r.) przedstawia tabela 2.

Rodzaj obiektów	Ilość obiektów objętych nadzorem w 2024 r.	Liczba obiektów zakwalifikowanych do odpowiedniej kategorii ryzyka		
		ryzyko niskie (N)	ryzyko średnie (S)	ryzyko wysokie (W)
Zakłady produkcji żywności	8 672	2 640	477	5 555

w tym producenci pierwotni, rolniczy handel detaliczny, dostawcy bezpośredni	7828	2 421	59	5 348
w tym producenci żywności w warunkach domowych	209	4	205	0
w tym inne wytwórnie żywności	63	44	13	6
Zakłady obrotu żywnością	8 972	4 012	4 492	468
Zakłady żywienia zbiorowego otwarte, w tym zakłady małej gastronomii	2 371	901	1416	54
	1444	860	571	13
Zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego	1 175	58	1 098	19
Zakłady usług cateringowych	39	3	33	3

Tabela. 2. Podział nadzorowanych zakładów żywnościowo – żywieniowych ze względu na kategoryzację ryzyka w 2024 r.

Powyższa kategoryzacja nadzorowanych obiektów żywnościowo – żywieniowych została przeprowadzona, m. in. na podstawie „Arkusza oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością” z uwzględnieniem zagrożenia zawartego w „Instrukcji dotyczącej kryteriów oceny zakładu ...” (IK/PK/BŻ/01/02) w kontekście profilu działalności oraz faktycznego stanu higienicznego i sanitarno – technicznego przedmiotowego obiektu.

Zakwalifikowanie zakładu do danej kategorii ryzyka związane jest z profilem działalności zakładu, a także może być wynikiem stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości. Kategoria ryzyka ma wpływ na częstotliwość kontroli przeprowadzanych w danym obiekcie. Tym samym zakłady zakwalifikowane do kategorii wysokiego ryzyka podlegają większej częstotliwości kontroli niż inne obiekty o ryzyku średnim bądź niskim. Nie musi to być równoznaczne ze złym stanem sanitarno – technicznym i higienicznym obiektów. Proponowaną częstotliwość kontroli, według kategorii ryzyka, określa „Procedura urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością” (PK/BŻ/01), wprowadzona zarządzeniem nr 104/17 Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie procedury urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, zmieniona zarządzeniem nr 291/19 Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 13 grudnia 2019 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie procedury przeprowadzania urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

W roku sprawozdawczym najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami w obiektach żywnościowo – żywieniowych, które miały również wpływ na nadanie ryzyka średniego i wysokiego dla obszarów zawartych w „Arkuszu oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”, były:

- nieprzestrzeganie procedur z zakresu GHP/GMP i systemu HACCP – 262 obiekty, tj. 5,6% skontrolowanych,
- nieprawidłowy stan sanitarno - techniczny pomieszczeń zakładu – 187 obiektów, tj. 4,0% skontrolowanych,
- nieprawidłowy stan sanitarno – techniczny sprzętu, urządzeń, maszyn wykorzystywanych w procesie produkcji – 78 obiektów, tj. 1,7% skontrolowanych obiektów.

Zasady GHP, GMP w 2024 r. wdrożyło 19950 obiektów, tj. 92,7 % nadzorowanych (w 2023 r. – 89,6%), a procedury oparte na zasadach systemu HACCP zostały wdrożone w 11499 zakładach, tj. 53,4 % objętych nadzorem (w 2023 r. – 53,5 %). Powyższe wyniki świadczą o tym, że stan wdrożenia przez przedsiębiorców zasad GHP oraz GMP, jak również systemu HACCP gwarantujących bezpieczeństwo żywności w zakładach żywnościowo – żywieniowych uległ poprawie w odniesieniu do 2023 roku.

Jakość zdrowotna środków spożywczych

W 2024 r. w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego pobrano na terenie województwa świętokrzyskiego 2934 próbki żywności (w 2023 r. – 2883), które zbadano w laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach, innych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej działających w zintegrowanym systemie badania żywności, Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego – Państwowym Zakładzie Higieny – Państwowym Instytucie Badawczym, Państwowym Instytucie Weterynaryjnym.

ryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym (PIWet-PIB) w Puławach, Instytucie Ogrodnictwa Państwowym Instytucie Badawczym w Skierniewicach oraz Instytucie Ochrony Roślin – Państwowym Instytucie Badawczym w Poznaniu.

Spośród 2934 zbadanych próbek zdyskwalifikowano 96 próbek żywności, co stanowi 3,27 % wszystkich pobranych próbek żywności (w 2023 r. – 3,19 %).

Jakość zdrowotną środków spożywczych w porównaniu do roku ubiegłego, przedstawioną jako odsetek próbek zdyskwalifikowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, z uwzględnieniem podziału na środki spożywcze krajowe, importowane oraz wyprodukowane w Unii Europejskiej zawarto w tabeli 3.

Środki spożywcze								
	RAZEM		krajowe (K)		importowane (I)		Unia Europejska (UE)	
	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych
2023	2883	3,19	2366	3,04	239	0,42	278	6,83
2024	2934	3,27	2439	3,36	246	2,44	249	3,21

Tabela. 3. Jakość zdrowotna środków spożywczych na terenie woj. świętokrzyskiego w 2024 r., zbadanych w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w zależności od pochodzenia żywności
(K – krajowe, I – importowane, UE – Unia Europejska)

W 2024 r. zakwestionowano 82 próbki pochodzenia krajowego, 6 próbek pochodzących z importu i 8 próbek pochodzących z innych krajów Unii Europejskiej (w 2023 r. kwestionowano 72 próbki pochodzenia krajowego, 1 próbkę pochodzącą z importu i 19 próbek pochodzących z innych krajów Unii Europejskiej). Jakość ww. środków spożywczych pochodzenia krajowego w 2024 r. utrzymywała się na poziomie podobnym do roku 2023. W 2024 r. nastąpił spadek liczby próbek kwestionowanych pochodzących z innych krajów Unii Europejskiej na rzecz próbek pochodzących z importu. Liczbę próbek zdyskwalifikowanych w 2024 r. z uwzględnieniem podziału na grupy środków spożywczych przedstawia tabela 4.

GRUPA PRODUKTÓW/ ASORTYMENT	Ogółem ilość próbek zdyskwalifikowanych	KIERUNKI BADAŃ								
		MIKROBIOLOGIA	POZOSTAŁOŚCI PESTYCYDÓW	ZNAKOWANIE	MIKOTOKSYNY	ALKALOIDY PIROLIZYDYNOWE	ALKALOIDY OPIUM	ALERGENY – BIAŁKO SOI	SUBSTANCJE DODATKOWE	ORGANOLEPTYKA
Mięso, podroby i produkty mięsne	11	5 (1 partia)		6 (2 partie)						
Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i produkty jajeczne	21	11 (7 partii)		10 (2 partie)						
Mleko i przetwory mleczne	14	14 (3 partie)							4 (1 partia)	

Ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne	8		1	4	3						
Wyroby cukiernicze i ciastkarskie	1							1			
Warzywa w tym strączkowe	9		6	3							
Owoce	5		3	1	1						
Grzyby	1			1							
Tłuszcze roślinne	1			1							
Ziarna roślin oleistych	2		1				1				
Zioła, przyprawy i podobne produkty	2	1 (1 partia)		1							
Kawa, herbata, kakao, herbatki owocowe i ziołowe	1					1					
Środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego	2			2							
Suplementy diety	15			15 (11 partii)							
Inne/Substytuty mięsa	1						1				
Inne/Posiłek	2										2
RAZEM	96/831	31 (12 partii)	11	44 (28 partii)	4	1	1	1	1	4 (1 partia)	2

Tabela 4. Ilość próbek zdyskwalifikowanych w 2024 r. z podziałem na grupy środków spożywczych i kierunki badań

1 liczba próbek zdyskwalifikowanych w 2023 r.

Przyczyny kwestionowania próbek pobranych do badania w 2024 r.:

- w grupie „Mięso, podroby i produkty mięsne” zdyskwalifikowano:
 - 1 partię (5 próbek) tatarskiego wołowego ze względu na wykrycie w 5 z 5 zbadanych próbek obecności werotoksycznych *Escherichia coli* (STEC) w 25 g oraz stwierdzenie obecności genów stx2 i eae oraz w 2 z 5 zbadanych próbkach stwierdzenie obecności genu stx1,
 - 1 próbkę kiełbasy swojskiej ze względu na nieprawidłowe znakowanie – zastosowanie niewłaściwego znaku weterynaryjnego,
 - 1 partię (5 próbek) kebabu wołowego ze względu na nieprawidłowe znakowanie – brak wyróżnienia składników powodujących alergie lub reakcje nietolerancji w wykazie składników środka spożywczego,
- w grupie „Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i produkty jajeczne” zakwestionowano:
 - 5 partii (5 próbek) podrobów drobiowych ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Campylobacter* spp. w 10 g,
 - 1 partię (4 próbki) kebabu drobiowego ze względu na ogólną liczbę drobnoustrojów tlenowych mezofilnych w 4 z 4 zbadanych próbek (próbka pobrana w ramach postępowania prowadzonego w związku z interwencją konsumenta),
 - 1 partię (1 próbkę) fileta z piersi kurczaka ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella* z grupy O7 (C1) w 25 g w 2 z 5 zbadanych próbek,
 - 1 partię (5 próbek) jajek w proszku ze względu na nieprawidłowe znakowanie – niewłaściwe sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości,
 - 1 partię (5 próbek) masy jajowej pasteryzowanej ze względu na nieprawidłowe znakowanie – nieprawidłowa jednostka ilości netto; brak spójności nazwy i adresu podmiotu prowadzącego przedsiębiorstwo spożywcze podanego na opakowaniu (z boku opakowania oraz z tyłu opakowania) z dokumentami dostawy; nieprawidłowa kolejność oraz brak w wykazie wartości odżywczej informacji o niektórych składnikach,

- w grupie „Mleko i przetwory mleczne” zakwestionowano:
 - 2 partie (10 próbek) lodów ze względu na przekroczenie parametrów wskaźnikowych (liczba Enterobacteriaceae w 1 g),
 - 1 partię (4 próbki) sera ze względu na stwierdzenie pleśni w 4 z 4 zbadanych próbek oraz widoczne pojedyncze plamy pleśni,
- w grupie „Ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne” zakwestionowano:
 - 3 próbki mąki żytniej ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A,
 - 1 próbkę kaszy gryczanej ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu glifosatu,
 - 1 próbkę otrębów pszennych ze względu na nieprawidłowe znakowanie – niewłaściwe sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości,
 - 1 próbkę płatków jaglanych ze względu na nieprawidłowe znakowanie – niewłaściwe sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości,
 - 1 próbkę mąki pszennej ze względu na nieprawidłowe znakowanie – w treści oznakowania brak wskazania zakładu produkcyjnego, tj. przy dacie minimalnej trwałości nie umieszczono cyfry określającej zakład, w którym została wyprodukowana mąka,
 - 1 próbkę kaszy jęczmiennej ze względu na nieprawidłowe znakowanie – informacja o wartości odżywczej nie uwzględnia zawartości kwasów tłuszczowych nasyconych; nieprawidłowe sformułowanie dla określenia daty minimalnej trwałości, tj. użyto sformułowania „okres przydatności”; nieprawidłowa informacja w zakresie obecności substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji, tj. w wykazie składników nie wyróżniono jęczmienia, a podano dodatkowo informację o treści „produkt zawiera gluten”,
- w grupie „Wyroby cukiernicze i ciastkarskie” zdyskwalifikowano:
 - 1 próbkę lizaka ze względu na przekroczenie dopuszczalnego poziomu barwnika E124 czerwień koszenilowa,
- w grupie „Warzywa, w tym strączkowe” zakwestionowano:
 - 6 próbek świeżych warzyw ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydów,
 - 1 próbkę groszku mrożonego ze względu na nieprawidłowe znakowanie – niewłaściwe sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości,
 - 1 próbkę kapusty kiszzonej ze względu na nieprawidłowe znakowanie – obowiązkowa informacja o wartości odżywczej nie uwzględnia zawartości kwasów tłuszczowych nasyconych oraz cukrów; nieprawidłowe sformułowanie dla określenia daty minimalnej trwałości, tj. użyto sformułowania „data przydatności”,
 - 1 próbkę pomidorów w puszcze ze względu na nieprawidłowe znakowanie – niewłaściwe sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości,
- w grupie „Owoce” zakwestionowano:
 - 3 próbki świeżych owoców ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydów,
 - 1 próbkę rodzynek ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A,
 - 1 próbkę suszonych śliwek ze względu na nieprawidłowe znakowanie – nieprawidłowe wyróżnienie w wykazie składników jako substancji powodującej alergię lub reakcje nietolerancji, składnika który nie jest substancją alergeną (sorbinian potasu); zamieszczenie informacji nt. „Referencyjnej wartości spożycia dla przeciętnej osoby dorosłej” przy jednoczesnym braku podanych ilości i wartości RWS dla witamin i składników mineralnych; brak informacji o zawartości witamin i składników mineralnych, dla których zastosowano oświadczenie żywieniowe „źródło...”; nie podano ilości środka spożywczego przy której następuje korzystne działanie dla zdrowia konsumenta, do którego odnosi się oświadczenie zdrowotne,
- w grupie „Grzyby” zakwestionowano:

- 1 próbkę suszonych grzybów mun ze względu na nieprawidłowe znakowanie – nieprawidłowa informacja nt. wartości odżywczej (brak informacji nt. zawartości białka, niewłaściwa kolejność elementów informujących o wartości odżywczej, brak wyrażenia wartości energetycznej w jednostkach kJ), niewłaściwe sformułowanie wyrażenia określającego datę minimalnej trwałości,
- w grupie „Tłuszcze roślinne” zakwestionowano:
- 1 próbkę oleju rzepakowego ze względu na nieprawidłowe znakowanie – niewłaściwe sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości,
- w grupie „Ziarna roślin oleistych” zakwestionowano:
- 1 próbkę nasion słonecznika ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – chlormekwatu,
- 1 próbkę ziaren maku ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu alkaloidów opium,
- w grupie „Zioła, przyprawy i podobne produkty” zakwestionowano:
- 1 partię (1 próbkę) bazylii suszonej ze względu na stwierdzenie obecności bakterii Salmonella z grupy O:4 (B) w 25 g w 1 z 5 zbadanych próbek,
- 1 próbkę papryki słodkiej ze względu na nieprawidłowe znakowanie – niewłaściwe sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości,
- w grupie „Kawa, herbata, kakao, herbatki owocowe i ziołowe” zakwestionowano:
- 1 próbkę herbatki ziołowej ze względu na przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu alkaloidów pirolizydynowych,
- w grupie „Środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego” zakwestionowano:
- 1 próbkę kaszki przeznaczonej dla niemowląt ze względu na nieprawidłowe znakowanie – zamieszczono oświadczenie zdrowotne (dot. składnika - żelaza), które nie jest tożsame z zamieszczonym w wykazie dopuszczonych do stosowania oświadczeń zdrowotnych; w składzie mieszaniny witamin podano składnik który nie jest witaminą,
- 1 próbkę żywności przeznaczonej dla niemowląt ze względu na nieprawidłowe znakowanie – nieprawidłowa informacja nt. wartości odżywczej, tj. zamiast zawartości soli podano zawartość sodu,
- w grupie „Suplementy diety” zakwestionowano:
- 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe znakowanie – sugerowanie szczególnych właściwości i charakteru produktu (leczniczego); na opakowaniu produktu obowiązkowe określenie: „suplement diety” jest nieczytelne, mało wyraźne,
- 3 próbki suplementów diety ze względu na nieprawidłowe znakowanie – wprowadzanie konsumenta w błąd co do ilości składnika odżywczego środka spożywczego (deklarowana na opakowaniu przez producenta zawartość składnika odżywczego jest niezgodna z ilością oznaczoną laboratoryjnie),
- 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe znakowanie – niejednoznaczna informacja nt. podmiotu odpowiedzialnego za produkt; niewłaściwa prezentacja graficzna produktu sugerująca właściwości lecznicze; niewłaściwa treść oświadczeń - modyfikacja dozwolonych oświadczeń zdrowotnych odnoszących się do składników produktu, zamieszczenie oświadczenia zdrowotnego dla składnika suplementu diety, którego brak w wykazie dozwolonych do stosowania oświadczeń zdrowotnych,
- 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe znakowanie – na etykiecie wymieniono składnik: suchy ekstrakt z korzenia pelargonii afrykańskiej (*Pelargonium sidoides*) o statusie nowej żywności, która nie może być stosowana bez uprzedniego uzyskania zezwolenia zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2283 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie nowej żywności (...),
- 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe znakowanie – podano oświadczenie zdrowotne, które nie zostało dopuszczone do stosowania w wykazie dopuszczonych do stosowania oświadczeń zdrowotnych,

- 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe znakowanie – brak zamieszczenia rekomendowanego ostrzeżenia: „nie stosować u osób mających predyspozycje do tworzenia kamieni nerkowych lub chorujących na kamicę nerkową”, zgodnie z zaleceniem uchwały Zespołu do Spraw Suplementów Diety Nr 5/2019 z dnia 11 czerwca 2019 r. w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej maksymalnej dawki witaminy C w zalecanej dziennej porcji w suplementach diety,
- 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe znakowanie – brak na etykiecie podanej ilości netto żywności,
- 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe znakowanie – brak wyrażenia wartości energetycznej w jednostkach kJ,
- 1 partię (5 próbek) suplementu diety ze względu na nieprawidłowe znakowanie – brak wyróżnienia w wykazie składników środka spożywczego nazwy substancji powodującej alergię lub reakcje nietolerancji,
- w grupie „Inne/Substytuty mięsa” zakwestionowano:
 - 1 próbkę gyrosa na bazie roślin strączkowych ze względu na stwierdzenie białka soi niedeklarowanego na etykiecie produktu,
 - w grupie „Inne” zakwestionowano:
 - 2 próbki posiłków ze względu na nieprawidłową podaż energii pochodzącej z białka i z tłuszczu.

W przypadku zakwestionowania jakości zdrowotnej środków spożywczych wyprodukowanych przez producentów z terenu województwa świętokrzyskiego, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowały działania nadzоровe mające na celu zagwarantowanie prawidłowej jakości zdrowotnej produkowanej żywności, tj. obligowano przedsiębiorców do udokumentowania prawidłowej jakości wytwarzanych środków spożywczych po wdrożeniu działań naprawczych, prawidłowego znakowania produkowanych środków spożywczych, wydawano zalecenia pokontrolne, zarządzenia w treści decyzji administracyjnych, przeprowadzano rekontrole oraz wydawano decyzje opłatowe zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 5 października 2017 r. w sprawie opłat za czynności wykonywane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach urzędowych kontroli żywności. Obiekty prowadzone przez producentów, którzy wyprodukowali zakwestionowane środki spożywcze zostały zaplanowane do kontroli w 2025 r. Ponadto przesyłano pisma informujące do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych spoza terenu województwa świętokrzyskiego, właściwych dla producentów zakwestionowanych środków spożywczych oraz do Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (w zakresie świeżych owoców i warzyw zakwestionowanych ze względu na przekroczenie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów), a w przypadku środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego informowano właściwego Powiatowego Lekarza Weterynarii oraz Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (w zakresie oznakowania).

Znakowanie środków spożywczych

Próbki środków spożywczych pobranych do badań laboratoryjnych w ramach „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej” na rok 2024 oceniane były przez przedstawicieli Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych w kierunku zgodności znakowania z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa żywnościowego. Stwierdzone nieprawidłowości w zakresie znakowania pobranych do badań laboratoryjnych próbek środków spożywczych opisano w części A w rozdziale XIX „Jakość zdrowotna środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”.

Przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonywali oceny znakowania środków spożywczych również w trakcie bieżących kontroli sanitarnych obiektów (kompleksowych kontroli sanitarnych i tematycznych), tj. zakładów produkujących żywność, zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego, obiektów obrotu żywnością oraz dokonywano oceny prezentacji i reklamy środków spożywczych oferowanych do sprzedaży za pośrednictwem stron internetowych.

W wyniku przeprowadzonych kontroli w zakresie znakowania opakowanych środków spożywczych i przekazywania informacji nt. żywności nieopakowanej:

w obiektach obrotu żywnością, ocenie znakowania poddano 748 środków spożywczych ogólnego spożycia, w opakowaniach jednostkowych - zakwestionowano 42 środki spożywcze z uwagi na znakowanie

oraz oceniono 615 środków spożywczych oferowanych do sprzedaży bez opakowania lub w przypadku pakowania środków spożywczych w pomieszczeniu sprzedaży na życzenie konsumenta bądź ich pakowania do bezpośredniej sprzedaży - zakwestionowano 73 środki spożywcze nieopakowane w zakresie udostępniania konsumentom danych szczegółowych lub elementów danych szczegółowych nt. żywności. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły m.in.:

- braku znakowania środków spożywczych, najczęściej z grupy: mięso, w tym drób, wędliny i wyroby wędliniarskich, sery dojrzewające (etykiety obcinane lub usuwane w trakcie porcjowania, dostawa wędlin bez etykiet),
- braku opracowanej informacji na temat żywności nieopakowanej, najczęściej dot. mięsa mielonego luzem, wędlin, wyrobów garmazeryjnych, w tym o obecności substancji lub produktów powodujących alergię lub reakcję nietolerancji oraz braku informacji na temat składu składników złożonych – dotyczyło wyr. cukierniczych (ciasta),
- w zakładach produkcji żywności, ocenie znakowania poddano 277 opakowanych środków spożywczych, w tym zakwestionowano 11 środków spożywczych oraz oceniono 122 środki spożywcze nieopakowane w zakresie informacji opracowanej dla konsumenta do obiektów obrotu (sposobu przekazywania informacji w tym zakresie nie kwestionowano). Kwestionowane środki spożywcze w zakresie znakowania pochodziły z wytwórni żywności. W pojedynczych przypadkach stwierdzano nieprawidłowości, tj. m. innymi:
 - brak wykazanych składników składnika złożonego,
 - nieprawidłowe nazwy składników mieszanki przyprawowej,
 - nieprawidłowa data minimalnej trwałości (wydłużenie daty),
 - nieprawidłowy sposób użycia (zawyżone dawkowanie dodatku do żywności),
 - brak informacji o warunkach przechowywania (dot. chleba pakowanego),
 - brak opisu nazwy środka spożywczego umożliwiającej wskazanie jego rzeczywistego charakteru,
 - brak lub nieprawidłowa informacja o wartości odżywczej środka spożywczego,
 - rozbieżności w zakresie wykazu składników pomiędzy dokumentacją zakładową a etykietą,
 - brak wyróżnienia składników alergennych.

W przypadku zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego stwierdzone nieprawidłowości w zakresie oznakowania dotyczyły:

- w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego, tj. w szkole (1), w przedszkolach (4) i zakładzie cateringowym produkcji posiłków do przedszkola:
 - braku dostępnej dla konsumenta informacji na temat substancji powodujących alergię lub reakcję nietolerancji, lub niewłaściwie podanej informacji nt. alergenów,
 - braku informacji nt. producenta posiłków (zakładu cateringowego),
- w zakładach żywienia zbiorowego otwartego (w 8 obiektach):
 - braku w menu dostępnej dla konsumenta informacji na temat substancji powodujących alergię lub reakcję nietolerancji,
 - braku dostępnej dla konsumenta informacji na temat składników serwowanych potraw/dań gotowych,
 - braku znakowania przechowywanych, mrożonych we własnym zakresie środków spożywczych (dań) i surowców (mięsa),
- w obiektach: punktach sprzedaży wędlin na placu targowym (3), handlu obwoźnego (2) stwierdzono:
 - brak dostępnej informacji nt. pochodzenia środków spożywczych wprowadzanych do obrotu (dot. mięsa drobiowego oraz przetworów mięsno-wędliniarskich, miodu, jaj) oraz brak oznakowania wprowadzanych do obrotu środków spożywczych.

W 2024 r. przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych woj. świętokrzyskiego kontrolą objęli oferowaną i wprowadzaną do obrotu żywność za pośrednictwem stron internetowych. Oceniono 40 prezentacji środków spożywczych, w tym dokonano 12 ocen żywności oferowanej przez zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego, zakłady usług cateringowych. Zakwestionowano 4

prezentacje, w tym 2 dotyczące środków spożywczych w opakowaniach jednostkowych i 2 oferty posiłków zakładu usług cateringowych. Stwierdzone nieprawidłowości w prezentacji środków spożywczych dotyczyły m.in.:

- nieprawidłowej informacji nt. substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji lub braku wyróżnienia składników powodujących alergię lub reakcje nietolerancji,
- braku pełnego wykazu składników wchodzących w skład potraw,
- braku informacji o wartości odżywczej środka spożywczego,
- sugerowania właściwości leczniczych poprzez nazwę produktu,
- zamieszczenia niedozwolonych oświadczeń zdrowotnych,
- braku obowiązkowych informacji na temat żywności oferowanej do sprzedaży za pośrednictwem portalu społecznościowego Facebook (posiłków - 3 rodzaje diet) – dot. zakładu usług cateringowych.

W przypadku stwierdzanych nieprawidłowości dotyczących znakowania środków spożywczych przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych:

- wydawali zalecenia natychmiastowego wycofania z obrotu nieoznakowanych, nieprawidłowo znakowanych środków spożywczych/surowców lub niewiadomego pochodzenia. W przypadku braku znakowania lub nieprawidłowo znakowanych surowców i środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego, zobowiązywano podmioty do przedłożenia dokumentacji potwierdzającej zagospodarowanie ich, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa,
- w stosownych przypadkach wydawano doraźne zalecenia dot. wycofania ze sprzedaży środków spożywczych nieoznakowanych oraz zapewnienia prawidłowej informacji nt. produkowanej lub wprowadzanej do obrotu żywności w terminie natychmiastowym (zalecenia wykonywano na bieżąco) lub zobowiązywano do pisemnego poinformowania właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o podjętych działaniach. W trakcie kontroli polecano w trybie bezzwłocznym dostosować znakowanie wprowadzanych środków spożywczych do aktualnie obowiązujących przepisów,
- niejednokrotnie przedsiębiorcy sami podejmowali działania naprawcze (wycofywali z obrotu nieprawidłowo znakowane lub nieoznakowane środki spożywcze) o czym informowali pismem organ nadzoru lub przedkładali stosowną dokumentację dotyczącą zapewnienia prawidłowej informacji nt. wprowadzanych do obrotu środków spożywczych, do wglądu w siedzibie organu. Przeprowadzane kontrole sprawdzające wykazywały usunięcie stwierdzanych nieprawidłowości,
- wobec osób odpowiedzialnych za stwierdzane nieprawidłowości dot. braku realizacji procedur opartych na zasadach systemu HACCP (dot. znakowania i przekazywania konsumentom informacji nt. żywności nieopakowanej) oraz dot. braku zachowania prawidłowego stanu sanitarno-higienicznego obiektów stosowano karanie mandatowe. W związku ze stwierdzanymi nieprawidłowościami, w tym dotyczącymi nieprawidłowego znakowania, organ nadzoru wszczynał postępowanie administracyjne w przedmiocie wydania decyzji nakładającej opłatę za czynności kontrolne w związku z naruszeniem przepisów prawa oraz w przedmiocie wydania decyzji zarządzającej wyeliminowanie stwierdzonych nieprawidłowości, w tym również w zakresie opracowania stosownej dokumentacji dotyczącej przekazywania konsumentom informacji nt. produkowanych i wprowadzanych do obrotu środków spożywczych. W stosownych przypadkach wydawano decyzje z rygorem natychmiastowej wykonalności nakazujące wycofanie z obrotu handlowego kwestionowanego produktu, zakazujące wprowadzanie do obrotu handlowego oraz wycofujące kwestionowaną partię produktu (dot. zakładów produkcyjnych).

W 2024 r. wydano: 14 decyzji administracyjnych, tym: 1 decyzję nakazującą właściwe znakowanie środka spożywczego, 9 decyzji z rygorem natychmiastowej wykonalności nakazujących wycofanie z obrotu handlowego przeterminowanych środków spożywczych, 4 decyzje zakazujące wprowadzania oraz wycofujące z obrotu handlowego kwestionowane partie produktu - dot. zakładów produkcyjnych (w 2023 r. wydano 9 decyzji administracyjnych w ww. zakresie).

Przeprowadzano kontrole sprawdzające, które generalnie stwierdzały wyeliminowanie nieprawidłowości.

Przedsiębiorcy również sami informowali organ o usunięciu nieprawidłowości i zapewnieniu prawidłowego przekazywania informacji nt. produkowanych i wprowadzanych do obrotu środków spożywczych. W związku ze stwierdzanymi naruszeniami prawa żywnościowego w obszarze znakowania, w tym prezentacji i reklamy środków spożywczych na stronie internetowej nadzorowanych podmiotów z terenu woj. świętokrzyskiego Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni kierowali do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego pisma o nałożenie kary pieniężnej na podstawie art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia na przedsiębiorców odpowiedzialnych za stwierdzone naruszenie przepisów prawa w ww. zakresie. W 2024 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 2 decyzje administracyjne nakładające kary pieniężne na jednego przedsiębiorcę z terenu województwa świętokrzyskiego za nieprawidłową prezentację środków spożywczych oferowanych do sprzedaży za pośrednictwem własnej strony internetowej (w 2023 r. wydano – 4 decyzje administracyjne, w tym 1 decyzję dotyczącą prezentacji, reklamy i promocji środka spożywczego wprowadzanego do obrotu za pośrednictwem Internetu).

W 2024 r. w trakcie bieżącego nadzoru nad obiektami wycofano z obrotu środki spożywcze ogółem o łącznej wartości: 83 395,40 zł (w 2023 r. - 124 241,00 zł), w tym z uwagi na nieprawidłowe znakowanie lub jego brak o wartości: 16 309,53 zł (w 2023 r. - 15 563,45 zł).

Nadzór nad obrotem grzybami i przetwórstwem grzybów oraz zatrucia grzybami

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2024 r. działalność prowadziło 15 podmiotów (w 2023 r. 14 obiektów), tj.:

- 2 zakłady zajmujące się konfekcjonowaniem i sprzedażą grzybów suszonych,
- 1 zakład prowadzący działalność w zakresie produkcji pierwotnej - uprawa boczniaka ostrygowatego,
- 1 podmiot prowadzący działalność w zakresie skupu i sprzedaży runa leśnego w tym: grzybów dziko rosnących, owoców leśnych, mycia, porcjowania, konfekcjonowania, mrożenia grzybów, owoców leśnych, sprzedaży hurtowej w kraju i na terenie Unii Europejskiej,
- 4 pieczarkarnie,
- 1 podmiot prowadzący działalność w zakresie sprzedaży bezpośredniej zbieranych samodzielnie grzybów,
- 4 punkty skupu grzybów,
- 1 punkt skupu runa leśnego (grzybów i jagód),
- 1 ruchomy obiekt skupu i sprzedaży owoców runa leśnego oraz grzybów.

Ponadto do rejestru podmiotów objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej wpisanych jest 5 zbieraczy runa leśnego w zakresie produkcji pierwotnej.

Skontrolowano 9 z ww. podmiotów (w 2023 r. - 6).

Przeprowadzono:

- - 6 kontroli tematycznych w związku z poborem próbek żywności do badań laboratoryjnych,
- - 3 kontrole sanitarne (podczas 2-ch pobrano próbki grzybów świeżych do badań laboratoryjnych). Jedna z kontroli wykazała nieprawidłowości, tj. brak potwierdzenia z przeprowadzonego szkolenia uzupełniającego pracowników, zgodnie z opracowanym harmonogramem; brak sprawozdania z badań dla owoców leśnych, które zgodnie z harmonogramem badań właścicielskich należało wykonać raz na 12 miesięcy dla owoców leśnych świeżych i grzybów leśnych świeżych. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami została wydana decyzja administracyjna opłatowa,
- 2 kontrole interwencyjne:
 - 1 kontrolę interwencyjną w związku z pismem Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych informującym, że w wyniku przeprowadzenia

badania produktu pn. „Podgrzybek brunatny krojony (*Xerocomus Badius*)”, w jednym opakowaniu na sześć badanych wykazano zawyżoną zawartość grzybów zaczerwionych (kontrola przeprowadzona w zakładzie producenta nie wykazała nieprawidłowości),

- 1 kontrolę interwencyjną w związku z dwoma pismami otrzymanymi z Wojewódzkiego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Olsztynie dotyczącymi nadzorowanego producenta z terenu powiatu kieleckiego. Pisma dot. produktu pn. „Podgrzybek brunatny suszony”, w którym stwierdzono zawyżoną wilgotność, zawyżoną zawartość grzybów zaczerwionych, obecność szkodników i ich pozostałości, nieprawidłowe cechy organoleptyczne (z uwagi na stwierdzenie grzybów zaczerwionych oraz z objawami zapleśnienia o barwie szaro – białej, nieprawidłową barwę) - kontrola przeprowadzona u producenta nie wykazała nieprawidłowości.

Ponadto podejmowano działania wyjaśniające w związku z pismem Głównego Inspektora Sanitarnego dot. interwencji konsumenckiej w sprawie potencjalnie trującego grzyba obecnego w kupionych grzybach pakowanych. Postępowanie w toku.

W roku sprawozdawczym nadzór nad obrotem grzybami świeżymi i suszonymi oraz przetworami grzybowymi prowadzono głównie podczas bieżących kontroli sanitarnych przeprowadzanych w obiektach produkcji, przetwórstwa, obrotu i żywienia zbiorowego.

W przypadku stwierdzenia w obrocie grzybów świeżych, suszonych lub przetworów grzybowych oraz środków spożywczych zawierających grzyby dokonywano oceny ich znakowania pod względem zgodności z aktualnie obowiązującym prawem żywnościowym.

W trakcie trwania sezonu grzybowego nadzorem objęto również ewentualną sprzedaż na targowiskach miejskich grzybów świeżych i suszonych dziko rosnących. W większości przypadków nie stwierdzano takiej sprzedaży, gdyż była ona zabroniona z powodu braku grzyboznawcy zatrudnionego na targowiskach. W ramach działań profilaktycznych, grzyboznawcy i klasyfikatorzy grzybów zatrudnieni w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach oraz w Powiatowych Stacjach Sanitarno – Epidemiologicznych z terenu województwa świętokrzyskiego udzielali porad w zakresie przynależności gatunkowej grzybów, w ramach dyżurów odbywających się w czasie godzin urzędowania jednostek Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Zbieracze grzybów najczęściej do oceny przynależności gatunkowej przynosili grzyby jadalne z gatunku: borowik szlachetny, borowik ceglastopory, maślak zwyczajny, maślak sitarz, podgrzybek zwyczajny, podgrzybek złotawy. Zdarzały się też przypadki grzybów niejadalnych/trujących: borowik grubotrzonowy/borowik żółtopory, goryczak żółciowy, czubajeczka, grzybiec purpurowozarodnikowy, mleczaj dołkowany, mleczaj wełnianka, lisówka pomarańczowa, tęgoskór pospolity, gaska mydlana.

Przekazywano do mediów informacje nt. zasad bezpiecznego zbierania i spożywania grzybów. Podobne informacje ukazywały się także na stronach internetowych, w mediach społecznościowych Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach oraz Powiatowych Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych z terenu województwa świętokrzyskiego.

W 2024 r. pobrano do badań laboratoryjnych 18 próbek grzybów lub przetworów grzybowych (w 2023 r. - 19 próbek), tj.:

- 4 próbki w kierunku oznaczenia pozostałości pestycydów,
- 6 próbek w kierunku zawartości metali ciężkich,
- 4 próbki w kierunku oznaczenia poziomu skażenia promieniotwórczego,
- 3 próbki w kierunku zawartości substancji dodatkowych,
- 1 próbkę w kierunku napromieniania i oceny oznakowania.

Ww. próbki nie zostały zakwestionowane pod względem jakości zdrowotnej (w 2023 r. zbadane próbki również nie zostały zdyskwalifikowane). W przypadku 1 próbki wniesiono uwagi do oznakowania produktu. W związku z powyższym wystosowano pismo do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego nadzorującego importera kwestionowanych grzybów celem podjęcia dalszych działań oraz pismo informujące o wyniku oceny oznakowania do podmiotu, w którym przedmiotowa próbka została pobrana.

W 2024 r. na terenie województwa świętokrzyskiego nie odnotowano przypadków wystąpienia zatruc pokarmowych grzybami (w 2023 r. - 4 zgłoszenia wystąpienia zatruc pokarmowych grzybami spowodowanych spożyciem muchomora sromotnikowego).

System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach – RASFF/iRASFF

W 2024 roku Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny podejmował działania w związku z otrzymaniem w systemie RASFF/iRASFF:

- 37 powiadomień alarmowych (w 2023 r. – 23 powiadomień),
- 83 powiadomień informacyjnych (w 2023 r. – 93 powiadomień).

Ponadto, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w ramach funkcjonowania systemu RASFF/iRASFF przesłał do Krajowego Punktu Kontaktowego systemu RASFF w Głównym Inspektoracie Sanitarnym 1 powiadomienie alarmowe i 31 powiadomień informacyjnych (w roku 2023 – 16 powiadomień informacyjnych). Z uwagi na wyniki oceny ryzyka, które nie potwierdziły potencjalnego zagrożenia dla zdrowia konsumentów, Główny Inspektor Sanitarny nie uwzględnił 13 powiadomień informacyjnych w systemie RASFF/iRASFF.

Przyjęto powiadomienie alarmowe dot. wykrycia obecności składnika alergennego - soi (960 ± 150 µg/kg) w mące ze słonecznika, będącej surowcem do produkcji kotletów roślinnych u nadzorowanego producenta, a także powiadomienia informacyjne w sprawie stwierdzenia:

- na opakowaniu informacji dotyczącej dawki stanowiącej przekroczenie maksymalnej ilości azotanów jaką można dodać w trakcie produkcji dla grupy produktów mięsnych, niepoddanych obróbce cieplnej w produkcie SALETRA Azotan potasu,
- 6 przypadków przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) pestycydu w środku spożywczym - kasza gryczana prażona, korzeń pietruszki, ziemniak wczesny, rzodkiewka, jarmuż świeży, papryka czerwona,
- obecności Salmonella z grupy O:4 (B) w 1 z 5 zbadanych próbek środka spożywczego – bazylia suszona,
- obecności werotoksycznych Escherichia coli (STEC), genów stx2, eae w 5 z 5 zbadanych próbkach oraz genu stx1 w 2 z 5 zbadanych próbkach środka spożywczego - tatar wołowy,
- niedeklarowanego białka soi w środku spożywczym - Gyros roślinny,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) sumy morfiny i kodeiny w środku spożywczym – mak,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) zawartości sztucznego barwnika E124 czerwień koszelinowa w środku spożywczym – lizak,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) ochratoksyny A w środku spożywczym - mąka żytnia razowa (3 powiadomienia), rodzynki sułtańskie (1 powiadomienie),
- obecności pałeczek Salmonella spp. w środku spożywczym - Filet z piersi kurczaka,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) sumy alkaloidów pirolizydynowych w środku spożywczym – herbata ziołowa.

Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z terenu województwa świętokrzyskiego podejmowali działania w ramach 38 powiadomień alarmowych (w 2023 r. – 23 powiadomień alarmowych) i 114 powiadomień informacyjnych (w 2023 r. – 109 powiadomień informacyjnych), których przedmiotem były głównie środki spożywcze, w tym 2 powiadomienia alarmowe i 8 powiadomień informacyjnych dotyczyło suplementów diety (w 2023 r. – 1 powiadomienie alarmowe i 26 powiadomień informacyjnych). Natomiast 6 powiadomień alarmowych i 3 powiadomienia informacyjne (w 2023 r. – 1 powiadomienie alarmowe i 3 powiadomienia informacyjne) dotyczyły materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Ogółem w 2024 r. w ramach działań podejmowanych w związku z powiadomieniami w systemie RASFF/iRASFF przeprowadzono 157 kontroli sanitarnych oraz innych działań wyjaśniających (w 2023 r. – 134 kontrole).

W ramach kompetencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej, na podstawie wyników oceny ryzyka dokonanej przez ekspertów Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny – Państwowego Instytutu Badawczego monitorowano działania podejmowane przez podmioty związane z wycofywaniem kwestionowanych produktów. W ramach ww. działań przedsiębiorcy wycofali z obrotu niebezpieczne partie żywności na kwotę 33 295,24 zł (w 2023 r. – na łączną kwotę 16701,66 zł).

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością

W 2024 r. pobrano i zbadano 43 próbki (2023 r. – 43 próbki) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, które zostały zbadane, m. in. w kierunku: migracji globalnej, migracji specyficznej do substancji modelowej TENAX, migracji formaldehydu, migracji pierwszorzędowych amin aromatycznych, migracji bisfenolu A oraz migracji kadmu i ołowiu. Ponadto oceną objęto również organoleptykę, tj. wpływ materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością na cechy żywności mającej z nimi kontakt, tj. np. smak/zapach.

Jakość zdrowotną materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pobranych do badań laboratoryjnych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2024 przedstawiono w tabeli nr 5.

Rodzaj próbek	Liczba próbek zbadanych						% próbek kwestionowanych (ogółem)	
	Krajowych		UE		Import			
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością	12	121	11	102	20	213	0	0

Tabela 5. Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pobranych do badań laboratoryjnych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2023 i 2024

1. tj. wyroby ceramiczne (kubki, talerze), kubki termiczne z tworzywa sztucznego, kieliszki, pojemniki z tworzywa sztucznego do przechowywania żywności, puszki lakierowane, łyżkę cedzakową, łyżkę do spaghetti, łyżkę kuchenną „szumówkę”,
2. tj. szklanki, kieliszki do likieru, kubki z melaminy, miski z melaminy, pojemniki do przechowywania żywności,
3. tj. kubki (ceramiczne, szklane, z tworzyw sztucznych, z melaminy), miski z melaminy, talerze (z melaminy, ceramiczne), szklane pucharki, szklanki, butelkę dla dzieci z tworzywa sztucznego, łopatki kuchenne, łyżkę do spaghetti

Próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością były pobierane do badań w zakładach produkujących żywność, wykorzystujących wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością, jak również w obrocie detalicznym.

W 2024 roku do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach w systemie iRASFF wpłynęło 5 powiadomień alarmowych oraz 3 powiadomienia informacyjne w celu podjęcia działań (w roku 2023 – 1 powiadomienie alarmowe oraz 2 powiadomienia informacyjne) dotyczące materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, tj. w sprawie:

- przekroczenia limitu migracji 4,4'-diaminodifenylometanu (4,4'-MDA) z wyrobów nylonowych (łyżka cedzakowa, zestawy przyborów kuchennych, łopatki do patelni),
- przekroczenia limitu migracji 2,4-toluenodiaminy (2,4-TDA) z produktu pn. mata odświeżająca do lodówki,
- przekroczenia limitu migracji kadmu i ołowiu ze szklanych kubków termicznych,
- stwierdzenia migracji specyficznej formaldehydu z wyrobów z melaminy (kubek, talerze).

Ocena sposobu żywienia

Na stan zdrowia wpływa zarówno jakość, jak i ilość spożywanej żywności, sposób łączenia środków spożywczych w posiłkach i zastosowane techniki kulinarne oraz nawyki żywieniowe i sposób odżywiania. Stosowanie do produkcji posiłków środków spożywczych o odpowiedniej jakości, warunki przyrządzania potraw oraz sposób planowania żywienia w zakładach żywienia zbiorowego to obszary objęte nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Z 1175 obiektów żywienia zbiorowego znajdujących się pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej skontrolowano 478 obiektów, tj. 40,7% (w 2023 r. – 36,1%), a sklasyfikowano 357 obiektów, czyli 74,7% skontrolowanych (w 2023 r. – 67,2%). W roku sprawozdawczym ta grupa obiektów zwiększyła się o 9 podmiotów.

W 2024 r. badaniami oceny jakości żywienia objęto 314 (2023 r. - 379) zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego. Ocenę jakości żywienia przeprowadzono na podstawie ocen teoretyczno - jakościowych 322 jadłospisów (2023 r. - 391) i 84 zestawień dekadowych raportów magazynowych (2023 r. - 88). W

roku sprawozdawczym zbadano laboratoryjnie 12 próbek posiłków pobranych z omawianej grupie obiektów (2023 r. – 10 próbek).

Na 322 ocenione jadłospisy wniesiono zastrzeżenia do 36 jadłospisów (11,2%) ocenionych (2023 r. – do 63 jadłospisów na 391 ocenionych – 16,1%), w tym:

- w zakładach usług cateringowych 41,7% (w 2023 r. – 14,28%),
- w stołówkach zlokalizowanych w przedszkolach 18,4% (w 2023 r. – 34,9%), w tym w systemie cateringowym 15,8% (w 2023 r. – 22,7%),
- w szpitalach 18,2% (w 2023 r. – 4,8%), w systemie cateringowym nie odnotowano nieprawidłowości (w 2023 r. – 66,7%),
- w stołówkach w domach opieki społecznej 16,2% (w 2023 r. – 4,8%), w systemie cateringowym 37,5% (w 2023 – 18,2%),
- w stołówkach szkolnych 7,1% (w 2023 r. – 38,1%), w systemie cateringowym 4,5% (w 2023 r. – w systemie cateringowym 18,2%).
- w domu dzieci i młodzieży 10% (nie stwierdzono nieprawidłowości w 2023 r.),
- w zakładach specjalnych i wychowawczych 11,1% (w 2023 r. nie stwierdzono nieprawidłowości) (odsetek obliczono w stosunku do ogólnej liczby zbadanych próbek w danej grupie obiektów).

W 2024 r. laboratoryjnie zbadano 12 próbek posiłków całodziennego wyżywienia pobranych w:

- 4 szpitalach, 1 domu pomocy społecznej prowadzącym żywienie w formie cateringu, 3 szkołach (w tym w 2 w systemie cateringowym), 4 zakładach specjalnych i wychowawczych (w roku 2023 zbadano 10 próbek posiłków całodziennego wyżywienia, z czego pobrano: 6 w domach pomocy społecznej, 3 w zakładach usług cateringowych produkujących posiłki dla szpitali, 1 w szpitalu). W pobranych próbkach oznaczono wartość energetyczną, odżywczą, zawartość soli oraz dla każdej zbadanej próbki określono udział energii z białka, tłuszczu i węglowodanów.

W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono:

- nieprawidłową wartość energetyczną, w tym niewłaściwy udział energii pochodzącej z białka i z tłuszczu w 2 próbkach pobranych w szkołach w systemie cateringowym,
- przekroczenie zalecanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) zawartości soli, tj. powyżej 5g/dzień w 3 próbkach posiłków całodziennych pobranych w 2 szpitalach i w 1 ośrodku specjalnym i wychowawczym,
- przekroczenie zalecanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) zawartości soli, tj. powyżej 5g/dzień w 1 posiłku obiadowym pobranym w zakładzie usług cateringowych
- (w 2023 r. w 3 zbadanych próbkach stwierdzono przekroczenie zawartości soli powyżej 5g/dzień).

W roku sprawozdawczym w dalszym ciągu dokonywano oceny jadłospisów w jednostkach systemu oświaty (tj. w szkołach, przedszkolach, bursach/internatach oraz w zakładach specjalnych i wychowawczych) w zakresie przestrzegania wymagań ujętych w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach.

W roku sprawozdawczym na terenie województwa świętokrzyskiego wrosła o 5 liczba obiektów należących do jednostek systemu oświaty. W 2024 r. pod nadzorem znajdowało się 794 obiekty należące do jednostek systemu oświaty (w 2023 r. – 789 obiektów), z czego skontrolowano 293 zakłady, tj. 36,9% nadzorowanych (w 2023 r. – 41,2%). W omawianej grupie obiektów przeprowadzono 351 kontroli sanitarnych (m. in. kontrole tematyczne oraz z wypełnieniem „Arkusza oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/żywieniem zbiorowym/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”), w trakcie których poddano analizie jadłospisy w zakresie spełnienia wymagań zawartych w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. Oceniono jadłospisy w:

- 98 szkołach (w 2023 r. w 113 obiektach), w tym w 22 prowadzących żywienie w formie cateringu (w 2023 r. w 14 obiektach),
- 76 przedszkolach (w 2023 r. w 517), w tym w 19 korzystających z usług firm cateringowych (w 2023 r. w 29 obiektach),
- 18 specjalnych ośrodkach szkolno – wychowawczych (w 2023 r. w 23 obiektach), w tym w 2 prowadzących żywienie w formie cateringu (w 2023 r. w 3 obiektach),
- 12 bursach/internatach (w 2023 r. w 10 obiektach).

Nieprawidłowości w zakresie przestrzegania wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia stwierdzono w 17 (5,8%) skontrolowanych obiektach, tj. 9 szkołach, 7 przedszkolach oraz w 1 stołówce w zakładzie specjalnym i wychowawczym (w 2023 r. – 10,2%). Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły, m. innymi:

- braku lub zbyt niskiej podaży środków spożywczych z grupy: mięso/ryby, jaja, orzechy, nasiona roślin strączkowych,
- niedostatecznej podaży warzyw i owoców,
- stosowania do produkcji posiłków koncentratów spożywczych zawierających w swym składzie nienaturalne składniki,
- zbyt niskiej podaży mleka i jego przetworów,
- zbyt małej wielkości porcji ryb i/lub przetworów rybnych w ciągu dekady,
- braku weryfikacji, czy zaplanowane jadłospisy dekadowe pokrywają średnioważoną normę na energię i składniki odżywcze dla grupy żywionych dzieci i młodzieży,
- częstego oferowania do spożycia potraw smażonych,
- oferowania do spożycia napojów zawierających więcej niż 10g cukru w 250 ml napoju gotowego do spożycia,
- używania do smażenia tłuszczu innych niż roślinny olej rafinowany o zawartości kwasów jednonienasyconych powyżej 50% i zawartości kwasów wielonienasyconych poniżej 40%.

W 2024 r. pobrano do badań laboratoryjnych 7 próbek posiłków z jednostek systemu oświaty w kierunku oznaczenia zawartości energetycznej, odżywczej, zawartości soli oraz dla każdej zbadanej próbki określono udział energii z białka, tłuszczu i węglowodanów, tj. 3 próbki posiłków obiadowych pobranych w szkołach (w tym 2 w systemie cateringowym) i 4 próbki całodziennego wyżywienia pobrane w zakładach specjalnych i wychowawczych (w 2023 r. nie pobierano). Wyniki przeprowadzonych badań opisano na str. 22 niniejszego opracowania.

W przypadku stwierdzania nieprawidłowości w zakresie żywienia w nadzorowanych blokach żywienia zlokalizowanych w jednostkach systemu oświaty przedstawiciele organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu województwa świętokrzyskiego wydawali stosowne zalecenia w protokołach kontroli sanitarnej lub przekazywali uwagi dotyczące jakości żywienia w treści pism skierowanych do dyrektorów obiektów. Ponadto Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni kierowali do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego pisma o ukaranie karą pieniężną.

W związku z nieprawidłowym stanem sanitarno – technicznym pomieszczeń i wyposażenia bloków żywienia znajdujących się na terenie jednostek systemu oświaty wydano 17 decyzji administracyjnych z zarządzeniami poprawy stanu sanitarno – technicznego (w 2023 r. - 22). Za stwierdzone uchybienia sanitarno – higieniczne nałożono 24 mandaty karne na łączną kwotę 5350,00 zł (w 2023 r. 23 mandaty karne na kwotę 3200,00 zł).

W roku sprawozdawczym Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 9 kar pieniężnych w wysokości 9000,00 zł w związku z prowadzeniem:

- zbiorowego żywienia dzieci i młodzieży w jednostkach systemu oświaty niezgodnie z przepisami określonymi w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach – 8 decyzji nakładających kary pieniężne w łącznej kwocie 8000,00 zł (w 2023 r. nałożono 4 kary na kwotę 4000,00 zł),

- działalności w zakresie zbiorowego żywienia dzieci i młodzieży niezgodnie z zakresem określonym w decyzji zatwierdzającej – 1 decyzja nakładająca karę pieniężną w wysokości 1000,00 zł.

W roku 2024, wzorem lat ubiegłych, pełniono nadzór nad sklepikami szkolnymi, m. in. w zakresie przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. Na terenie województwa świętokrzyskiego pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdują się 94 sklepiki szkolne (w 2023 r. – 96), z czego skontrolowano 29 obiektów, tj. 30,8% nadzorowanych (w 2023 r. – 25%). W analizowanej grupie obiektów przeprowadzono 41 kontroli sanitarnych (w 2023 r. – 27), w tym 30 kontroli obejmowało sprawdzenie zgodności asortymentu oferowanego do sprzedaży z wymaganiami zawartymi w ww. rozporządzeniu Ministra Zdrowia (w 2023 r. – przeprowadzono 22 kontrole w zakresie przestrzegania wymagań zawartych w treści ww. rozporządzenia). Nieprawidłowości stwierdzono w 13 sklepikach, tj. 44,8% skontrolowanych, z czego w 8 obiektach stwierdzono nieprzestrzeganie ww. przepisu prawa (w 2023 r. – 10). W roku sprawozdawczym, podobnie jak w 2023 roku, nie wydawano decyzji administracyjnych z zarządzeniami dot. poprawy stanu sanitarno – technicznego obiektów. Za stwierdzone uchybienia sanitarno – higieniczne nałożono 4 mandaty karne na kwotę 800,00 zł (w 2023 r. – 7 mandatów karnych na kwotę 1050,00 zł). W związku z prowadzeniem działalności w zakresie wprowadzania do obrotu środków spożywczych niezgodnych z wymaganiami ujętymi w treści ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 1 karę pieniężną w wysokości 3500,00 zł na właściciela sklepiku szkolnego (w 2023 r. za ww. uchybienie wymierzono 2 kary pieniężne w wysokości 6000,00 zł).

W roku sprawozdawczym na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 180 automatów (w 2023 r. – 97) sprzedających środki spożywcze w 62 jednostkach systemu oświaty (w 2023 r. – 119). W roku 2024 skontrolowano 15 automatów, tj. 8,3 nadzorowanych i przeprowadzono w nich 15 kontroli sanitarnych sprawdzających zgodność asortymentu oferowanego do sprzedaży z wymaganiami zawartymi w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (w 2023 r. przeprowadzono 3 kontrole interwencyjne 3 automatów). Nieprawidłowości stwierdzono w 13 automatach, tj. 86,7% skontrolowanych, z czego w 12 obiektach stwierdzono nieprzestrzeganie ww. przepisu prawa. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 1 karę pieniężną w wysokości 1500,00 zł na właściciela automatu dystrybucyjnego za wprowadzanie do obrotu środków spożywczych na terenie placówki oświaty niezgodnych z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (w 2023 r. nałożono 1 karę pieniężną w wysokości 4000,00 zł).

W 2024 r. na terenie województwa świętokrzyskiego liczba szpitalnych bloków żywienia nie uległa zmianie w stosunku do roku 2023, tj. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 30 szpitalnych bloków żywienia, w tym 2 zlokalizowane w szpitalach uzdrowiskowych (w 2023 r. – 30).

W roku sprawozdawczym o 1 zmniejszyła się liczba szpitalnych bloków żywienia prowadzących żywienie w systemie cateringowym w stosunku do 2023 roku (17 obiektów) i było to 16 zakładów.

W 2024 r., podobnie jak w 2023 r., skontrolowano 17 bloków żywienia, w tym 4 prowadzące żywienie w systemie cateringowym (w 2023 r. skontrolowano 8 obiektów prowadzących żywienie w systemie cateringowym). W trakcie kontroli dokonano, m. in. oceny stanu sanitarno – technicznego bloków żywienia oraz pobierano do analizy jadłospisy dekadowe. W roku 2024 dokonano 11 analiz teoretycznych jadłospisów dekadowych (w roku 2023 dokonano 16) oraz 3 ocen zestawień dekadowych (w 2023 r. –

5). W wyniku analizy teoretycznej jadłospisów dekadowych w 2 szpitalach stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- zbyt niską ich podaż warzyw i owoców oraz mleka i produktów mlecznych,
- nieuwzględnienie w jadłospisie potraw z nasion roślin strączkowych,
- zbyt niską podaż tłuszczu roślinnych bogatych w kwasy jedno- i wielonienasycone w posiłkach obiadowych zaplanowanych do spożycia w ciągu dekady,
- zbyt niską podaż ryb i/lub przetworów rybnych w ciągu tygodnia,
- zbyt długą przerwę między posiłkami (śniadaniem, obiadem, kolacją), która trwała więcej niż 4 godziny.

Ponadto dokonano obliczenia wartości odżywczych dla 1 zestawienia dekadowego (w 2023 r. - 5) przy użyciu programu komputerowego. Uzyskane wyniki porównano z obowiązującymi normami żywienia opracowanymi przez Instytut Żywności i Żywienia w Warszawie. Wniesiono poniższe uwagi (w 2023 r. - wniesiono uwagi do 3 zestawień):

- zbyt niską podaż warzyw i owoców, mleka i przetworów mlecznych,
- zawartość wapnia - realizacja zalecanej normy wynosi 71%,
- zawartość żelaza – realizacja zalecanej normy wynosi 74%,
- zawartość ryboflawiny – realizacja zalecanej normy wynosi 79%,
- zawartość tiaminy - realizacja zalecanej normy wynosi 86%,
- zawartość witaminy C - realizacja zalecanej normy wynosi 89%.

W roku sprawozdawczym do badań laboratoryjnych w kierunku oznaczenia wartości energetycznej i zawartości składników pokarmowych oraz soli pobrano 4 próbki pokarmowe posiłków serwowanych pacjentom szpitali, które nie zostały zdyskwalifikowane (w roku 2023 pobrano 1 próbkę, również nie kwestionowano). W 2 próbkach posiłków całodziennych pobranych w szpitalach stwierdzono przekroczenie zalecanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) zawartości soli, tj. powyżej 5g/dzień. W przypadku stwierdzania nieprawidłowości w zakresie żywienia pacjentów w nadzorowanych blokach żywienia w szpitalach przedstawiciele organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu województwa świętokrzyskiego wydawali stosowne zalecenia w protokołach kontroli sanitarnej lub przekazywali uwagi dotyczące jakości żywienia w treści pism skierowanych do dyrektorów szpitali.

Działania związane z oceną jakości zdrowotnej importowanych oraz eksportowanych środków spożywczych dokonywaną w miejscu docelowego przeznaczenia

W roku sprawozdawczym na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzono ogółem 211 granicznych kontroli sanitarnych żywności (w 2023 r. – 35), w tym 169 kontroli w miejscu docelowego przeznaczenia i 42 kontrole na terenie zakładów eksporterów. Powyższe kontrole zostały przeprowadzone w związku z wnioskami importerów i eksporterów o wydanie świadectw jakości zdrowotnej dla żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, importowanych z krajów niebędących członkami Unii Europejskiej oraz dla żywności przeznaczonej na eksport do krajów spoza Unii Europejskiej.

W trakcie powyższych kontroli oceniono jakość zdrowotną (na podstawie kontroli dokumentacji, tożsamości) 75 partii żywności (w 2023 r. – oceniono 287 partii środków spożywczych w miejscu docelowego przeznaczenia towaru oraz w zakładzie eksportera) oraz 7 partii materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (w 2023 r. nie oceniono).

W 2024 roku dla żywności importowanej z krajów spoza Unii Europejskiej wydano 194 świadectwa jakości zdrowotnej (w 2023 r. wydano 98 świadectw), tj. 194 świadectwa spełnienia wymagań i dopuszczenia żywności do obrotu (w 2023 r. wydano 98 świadectw) dla 32 partii środków spożywczych, spełniających wymagania w zakresie jakości zdrowotnej, jako przeznaczone do spożycia przez ludzi, tj., m. innymi: mrożone i świeże owoce z Mołdawii, suszone skórki cytryny i pomarańczy oraz owoc berberysu z Iranu, świeże granaty i suszona śliwka z Uzbekistanu, olej sojowy i suszone gruszki oraz groch z Ukrainy.

W związku z wynikami badań laboratoryjnych przeprowadzonych przez Wojewódzką Stację Sanitarно - Epidemiologiczną w Warszawie stwierdzającymi przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu

(NDP) pozostałości pestycydu – glifosatu w próbce środka spożywczego importowanego z Ukrainy, tj. w 1 partii kaszy gryczanej prażonej wydano 1 świadectwo o niespełnieniu wymagań w zakresie wymagań zdrowotnych omawianego środka spożywczego (w 2023 r. nie wydawano) oraz decyzję administracyjną zakazującą wprowadzenia do obrotu na teren Unii Europejskiej omawianej kaszy, nakazującą importowi zwrot zakwestionowanego środka spożywczego do producenta. W związku z powyższymi wynikami badań Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zgłosił w ramach funkcjonowania systemu RASFF powiadomienie informacyjne w celu zwrócenia uwagi nr 2024.2 z 29.03.2024 r. (nr iRASFF 674477).

Ponadto wydano 1 świadectwo spełnienia wymagań i dopuszczenia do obrotu dla 7 partii importowanych zestawów naczyń kuchennych (garnków i patelni) żeliwnych w kolorze czerwonym pochodzących z Turcji (w 2023 r. nie wydawano).

W roku sprawozdawczym wydano dla żywności eksportowanej z Polski 28 świadectw wywozowych (w 2023 r. wydano 29 świadectw) dla 557 partii żywności (m. innymi dla: suplementów diety, piwa w puszkach, syropu owsianego, wiśni mrożonej bez pestki, liofilizowanego szczypiorku, waty cukrowej).

W 2024 r. pobrano 4 próbki żywności do badań laboratoryjnych (w 2023 r. nie pobierano próbek), tj.:

- 3 próbki kaszy gryczanej prażonej importowanej z Ukrainy – stwierdzono przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) pozostałości pestycydu – glifosatu,
- 1 próbkę oleju sojowego – nie kwestionowano.

W roku sprawozdawczym, podobnie jak w roku ubiegłym, nie pobierano próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością do badań laboratoryjnych.

W 2024 r. związku z przeprowadzonymi granicznymi kontrolami sanitarnymi wydano:

- 79 decyzji opłatowych (w 2022 r. – 42 decyzje opłatowe),
- 1 decyzję zakazującą wprowadzenia do obrotu (w 2023 r. nie wydawano).

Stan sanitarny szpitalnych bloków żywienia

W 2024 r. na terenie województwa świętokrzyskiego liczba szpitalnych bloków żywienia nie uległa zmianie w stosunku do roku 2023, tj. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 30 szpitalnych bloków żywienia, w tym 2 zlokalizowane w szpitalach uzdrowiskowych (w 2023 r. – 30). W roku sprawozdawczym o 1 zmniejszyła się liczba szpitalnych bloków żywienia prowadzących żywienie w systemie cateringowym w stosunku do 2023 roku (17 obiektów) i było to 16 zakładów. Posiłki dostarczane do szpitali prowadzących żywienie w systemie cateringowym były dostarczane z zakładów żywnościowych objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej, np.: kuchni szpitalnych (w tym tych, w których posiłki produkują prywatne firmy, w ramach działalności zakładów usług cateringowych), zakładów usług cateringowych, restauracji.

W 2024 r. trzy nadzorowane szpitalne kuchnie wraz z zapleczem były wykorzystywane do prowadzenia działalności przez firmy, które produkują i rozprowadzają posiłki do innych szpitali (w 2023 r. – 4). Zostały one sklasyfikowane jako zakłady usług cateringowych. W 2024 r. w 1 szpitalu zaprzestano dzierżawy pomieszczeń kuchni i zaplecza kuchennego prze firmę zewnętrzną, w związku z powyższym blok żywienia należy do struktur szpitala i produkuje posiłki dla pacjentów w nim przebywających.

W roku sprawozdawczym nie wydawano decyzji zatwierdzających szpitalne bloki żywienia (w 2023 r. wydano 1 decyzję zatwierdzającą blok żywienia zlokalizowany w szpitalu prowadzącym żywienie pacjentów w formie cateringowej).

W 2024 r., podobnie jak w 2023 r., skontrolowano 17 bloków żywienia, w tym 4 prowadzące żywienie w systemie cateringowym (w 2023 r. skontrolowano 8 obiektów prowadzących żywienie w systemie cateringowym).

W roku sprawozdawczym oceniono według „Arkuszy oceny zakładu...” 14 bloków, w tym 2 prowadzące żywienie w formie cateringowej (w 2023 r. oceniono 16 zakładów, w tym 7 prowadzących żywienie w

systemie cateringowym) - w wyniku dokonanej oceny wszystkie zakłady oceniono jako „zgodne z wymaganiami”. Ryzyko określono jako „średnie” dla 29 zakładów oraz jako „wysokie” dla 1 bloku żywienia (w tym dla 16 bloków żywienia w systemie cateringowym jako „średnie”).

W szpitalnych blokach żywienia ogółem przeprowadzono 24 kontrole i rekontrole, w tym 4 w szpitalach prowadzących żywienie pacjentów w systemie cateringowym (w 2023 r. przeprowadzono 20 kontrole sanitarnych).

W 2024 roku przeprowadzano 3 kontrole interwencyjne w szpitalach prowadzących własne kuchnie (w 2023 r. nie przeprowadzano kontroli interwencyjnych). Interwencje dotyczyły:

- podejrzenia ogniska choroby przenoszonej drogą pokarmową – ustalono, że potrawy przygotowywane w bloku żywienia nie mogły być przyczyną zachorowań,
- podania do kolacji spleśniałego chleba i nie podjęcia działań przez pracowników bloku żywienia – częściowo potwierdzona,
- nieprawidłowości w zakresie serwowania potraw na stołówce - nieprawidłowości nie stwierdzono.

W roku sprawozdawczym w trakcie czynności kontrolnych stwierdzono nieprawidłowości, które skutkowały zastosowaniem karania mandatowego. Nałożono 2 mandaty karne na kwotę 600,00 zł (w 2023 r. nie stosowano karania mandatowego) za:

- nieprzestrzeganie procedur kontroli wewnętrznej w zakresie znakowania przyjmowanych na stan magazynowy środków spożywczych – nałożono 1 mandat na kwotę 300,00 zł,
- brak bieżącej czystości w pomieszczeniach bloku żywienia, brak bieżącej wody ciepłej przy umywalce do mycia rąk i nieprzestrzeganie procedur kontroli wewnętrznej w zakresie znakowania przyjmowanych na stan magazynowy środków spożywczych – nałożono 1 mandat na kwotę 300,00 zł.

We wszystkich nadzorowanych blokach żywienia funkcjonują systemy kontroli wewnętrznej w zakresie GHP/GMP i systemu HACCP.

W roku sprawozdawczym do badań laboratoryjnych w kierunku oznaczenia wartości energetycznej i zawartości składników pokarmowych oraz soli pobrano 4 próbki pokarmowe posiłków serwowanych pacjentom szpitali, które nie zostały zdyskwalifikowane (w roku 2023 pobrano 1 próbkę, również nie kwestionowano). W 2 próbkach posiłków całodziennych pobranych w szpitalach stwierdzono przekroczenie zalecanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) zawartości soli, tj. powyżej 5g/dzień. W przypadku stwierdzania nieprawidłowości w zakresie żywienia pacjentów w nadzorowanych blokach żywienia w szpitalach przedstawiciele organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu województwa świętokrzyskiego wydawali stosowne zalecenia w protokołach kontroli sanitarnej lub przekazywali uwagi dotyczące jakości żywienia w treści pism skierowanych do dyrektorów szpitali.

Podsumowanie

W 2024 r. w ewidencji pionu bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 21526 obiektów (w 2023 r. – 21522). Największy wzrost odnotowano w grupie obiektów produkcji żywności w ramach grupy producentów pierwotnych, rolniczego handlu detalicznego, dostaw bezpośrednich o 273 zakłady.

W porównaniu do roku 2023 znacząco zmalała liczba obiektów obrotu środkami spożywczymi, bo aż o 326 zakładów, z czego największy spadek odnotowano w grupie sklepy spożywcze o 312.

W roku sprawozdawczym najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami w obiektach żywnościowo – żywieniowych, które miały wpływ na nadanie obiektom objętym nadzorem ryzyka średniego i wysokiego były:

- nieprzestrzeganie procedur z zakresu GHP/GMP i systemu HACCP – 262 obiekty, tj. 5,6% skontrolowanych (w 2023 r. - 6,6%),
- nieprawidłowy stan sanitarno - techniczny pomieszczeń zakładu – 187 obiektów, tj. 4% skontrolowanych (w 2023 r. - 2,8%),

- nieprawidłowy stan sanitarno – techniczny sprzętu, urządzeń, maszyn wykorzystywanych w procesie produkcji – 78 obiektów, tj. 1,7% skontrolowanych obiektów (w 2023 r. - 2,3%).

Zasady GHP, GMP w 2024 r. wdrożyło 19950 obiektów, tj. 92,7% nadzorowanych (w 2023 r. – 89,6%), a procedury oparte na zasadach systemu HACCP zostały wdrożone w 11449 zakładach, tj. 53,4% objętych nadzorem (w 2023 r. – 53,5%). Powyższe wyniki świadczą o tym, że stan wdrożenia przez przedsiębiorców zasad GHP oraz GMP w zakładach żywnościowo – żywieniowych uległ w odniesieniu do lat poprzednich polepszeniu, natomiast systemu HACCP utrzymuje się na tym samym poziomie.

W roku sprawozdawczym wydano 7 decyzji dotyczących wstrzymania lub przerwania działalności całego lub części nadzorowanego zakładu (w 2023 r. – 4).

W 2024 r. w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego pobrano na terenie województwa świętokrzyskiego 2934 próbki środków spożywczych (w 2023 r. – 2883), z których zdyskwalifikowano 96, co stanowi 3,27% wszystkich pobranych próbek żywności (w 2023 r. – 3,19%). Biorąc pod uwagę fakt dyskwalifikowania próbek środków spożywczych pochodzenia krajowego, jak również pochodzących z krajów Unii Europejskiej i importu w celu zapewnienia poprawy bezpieczeństwa żywności w 2025 r. należy w dalszym ciągu prowadzić działania nadzorowe w zakresie jakości żywności wprowadzanej do obrotu, produkowanej przede wszystkim przez krajowych przedsiębiorców, jak również pochodzącej spoza Polski. Szczególnego nadzoru w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności wymagają środki spożywcze o najwyższym odsetku próbek kwestionowanych za: nieprawidłowe oznakowanie, parametry mikrobiologiczne, pozostałości pestycydów, należące do grup: drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i produkty jajeczne; mięso i produkty mięsne; suplementy diety; mleko i przetwory mleczne (lody z automatu na bazie mleka), warzywa i owoce.

Odsetek kwestionowanych próbek posiłków pochodzących z zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego znacznie zmniejszył się w roku 2024 r. w stosunku do roku 2023. Spośród pobranych do badań laboratoryjnych próbek posiłków z obiektów żywienia zbiorowego typu zamkniętego zakwestionowano 16,7% próbek pobranych do badania (w 2023 r. – 30%).

Odnotowano poprawę w zakresie komponowania jadłospisów w obiektach żywienia zbiorowego zamkniętego. W roku 2024 nieprawidłowości stwierdzono w 11,2% ocenionych jadłospisach w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego (w 2023 r. – 16,1%).

Odnotowano nieznaczną poprawę w zakresie przestrzegania wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci przez osoby odpowiedzialne za rodzaj wprowadzanego asortymentu w sklepikach szkolnych. Nieprawidłowości w powyższym zakresie stwierdzono w 8 obiektach (w 2023 r. – w 10 sklepikach).

W zakresie planowania żywienia w szpitalach odnotowano niewielką poprawę, o czym świadczy zakwestionowanie 18,2% ocenionych teoretycznie jadłospisów dekadowych (w 2023 r. – 18,6%).

Pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych z terenu województwa świętokrzyskiego w 2024 roku przeprowadzili ogółem 211 granicznych kontroli sanitarnych żywności (w 2023 r. – 35) oraz wydali 194 świadectwa jakości zdrowotnej (w 2023 r. wydano 98 świadectw), w tym z wykorzystaniem specjalistycznego programu komputerowego Single Window.

NADZÓR ORGANÓW PAŃSTWOWEJ INSPEKЦИИ SANITARNEJ NAD BEZPIECZEŃSTWEM SUPLEMENTÓW DIETY I ŻYWNOŚCIĄ DLA OKREŚLONYCH GRUP ŚRODKAMI SPOŻYWCZYMI WZBOGACONYMI WITAMINAMI I SKŁADNIKAMI MINERALNYMI

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2024 roku w rejestrze obiektów nadzorowanych przez ograny Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 9 - producentów suplementów diety i 2 - producentów środków spożywczych wzbogaconych witaminami – grupa „Przetwórnice owocowo-warzywne” oraz „Wytwórnice chrupek, chipsów i prażynek” (w 2023 r. – 8 - producentów suplementów diety i 1 - producent środków spożywczych wzbogaconych witaminami – grupa „Przetwórnice owocowo-warzywne”). Ww. zakłady posiadają wdrożone zasady GHP/GMP oraz system HACCP.

W 2024 r. w 9 nadzorowanych zakładach produkcji suplementów diety przeprowadzono 25 kontroli sanitarnych, w tym 2 kontrole interwencyjne w sprawie:

- powiadomienia informacyjnego w sprawie wykrycia obecności barwnika dwutlenku tytanu (E 171) w suplemencie diety,
- interwencji konsumenckiej dot. nieprawidłowej jakości (nieprawidłowe cechy organoleptyczne) suplementu diety wyprodukowanego przez nadzorowanego producenta – interwencja nie potwierdziła się.

Na podstawie „Arkusza oceny stanu sanitarnego...” oceniono 4 zakłady. W wyniku dokonanej oceny zakłady oceniono jako „zgodne z wymaganiami”. Ryzyko ze względu na profil zakładów określono jako „średnie” dla 8 obiektów i „niskie” dla 1 obiektu. W 2024 r. nie wydawano decyzji administracyjnych (w 2023 r. wydano 3 decyzje administracyjne).

Ponadto wydano 1 decyzję zatwierdzającą wytwórnię suplementów diety.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono 10 kontroli u producentów środków spożywczych wzbogaconych witaminami, w tym 2 dot. oceny znakowania wzbogaconych środków spożywczych. Pozostałe kontrole dot. innych środków spożywczych produkowanych w zakładach (w roku 2023 nie przeprowadzono kontroli).

Na terenie województwa świętokrzyskiego brak producentów żywności dla określonych grup, obejmujących: preparaty do początkowego i dalszego żywienia niemowląt oraz produkty zbożowe przetworzone i inną żywność dla dzieci, żywność specjalnego przeznaczenia medycznego, środki spożywcze zastępujące całodzienną dietę, do kontroli masy ciała.

Na nadzorowanym terenie znajdują się miejsca obrotu żywnością z ww. grup, w tym wyspecjalizowane w zakresie obrotu suplementami diety, tj. m.in. hurtownie suplementów diety i farmaceutyczne, wyspecjalizowane sklepy sprzedaży suplementów diety, sklepy zielarsko - medyczne, punkty sprzedaży suplementów diety w klubach fitness, siłowniach, sklepy/stoiska sprzedaży suplementów diety dla sportowców, apteki i punkty apteczne. W roku sprawozdawczym nadzór nad żywnością wprowadzaną do obrotu z grup: suplementy diety, żywność wzbogacana i kategorie żywności dla określonych grup prowadzono w trakcie bieżących kontroli sanitarnych w poszczególnych rodzajach obiektów w zakresie m.in. oceny znakowania.

Ponadto szczególnym nadzorem objęto przedsiębiorców prowadzących działalność dotyczącą internetowej sprzedaży suplementów diety za pośrednictwem stron internetowych i popularnych portali aukcyjnych. Przeprowadzano kontrole w związku z działaniami podejmowanymi w ramach systemu RASFF/iRASFF, dotyczącymi poboru próbek w ramach urzędowej kontroli i monitoringu, a także interwencji zgłaszanych przez konsumentów, w tym przekazywanych za pośrednictwem Głównego Inspektora Sanitarnego. U nadzorowanych producentów suplementów diety i żywności wzbogaconej przeprowadzono 8 kontroli (w 2023 r. - 11), w trakcie których ocenie znakowania poddano 10 produktów (w 2023 r. – 16), w tym 7 środków spożywczych z grupy suplementy diety i 3 żywności wzbogacanej – nieprawidłowości w zakresie znakowania nie stwierdzono (2023 r. w 2 przypadkach stwierdzono niezgodności).

Stwierdzane nieprawidłowości w zakresie znakowania środków spożywczych pobranych do badania laboratoryjnego opisano w rozdziale „Jakość zdrowotna środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”, podrozdział „Jakość zdrowotna środków spożywczych”.

Poza realizacją Planu poboru próbek, w ramach której dokonywano oceny znakowania suplementów diety, żywności dla określonych grup oraz żywności wzbogacanej, ocenę znakowania, prezentacji i reklamy środków spożywczych przeprowadzano podczas bieżącego nadzoru nad obiektami żywnościowymi, tj. w trakcie kontroli tematycznych, a także kompleksowych kontroli sanitarnych nadzorowanych obiektów. Szczególnym nadzorem objęto wprowadzanie suplementów diety do obrotu za pośrednictwem Internetu, w tym sposób prezentacji i reklamy na stronach i aukcjach internetowych w zakresie spełnienia wymogów prawa żywnościowego. W 2024 r. dokonano: 214 ocen prezentacji i reklamy środków spożywczych, w tym 201 suplementów diety, 8 produktów z grupy żywność wzbogacana i 5 prezentacji kategorii żywności dla określonych grup wprowadzanych do obrotu przez Internet (w 2023 r. - 129). W 28 przypadkach stwierdzono nieprawidłowości (w 2023 r. - 4). W miejscach obrotu środkami spożywczymi przeprowadzono 182 kontrole (w 2023 r. - 172) w zakresie oceny znakowania ww. środków spożywczych, w trakcie których oceniono znakowanie 279 (w 2023 r. - 234) produktów, w tym 248 suplementów diety. W 13 przypadkach stwierdzono niezgodności (w 2023 r. - 5), m.in.:

- brak podanej ilości netto środka spożywczego,
- zmieniona treść wymaganego przepisami prawa stwierdzenia, że suplementy diety powinny być przechowywane w sposób niedostępny dla małych dzieci,
- zastosowanie niewłaściwych jednostek dla określenia zawartości witaminy,
- brak informacji o zawartości składnika mineralnego, w przeliczeniu na zalecaną przez producenta do spożycia dzienną porcję produktu oraz procentowej zawartości w stosunku do referencyjnej wartości spożycia (RWS),

W odniesieniu do prezentacji i reklamy suplementów diety na stronach internetowych wykazano nieprawidłowości dotyczące, m. in.:

- zamieszczenia nieprawidłowych oświadczeń zdrowotnych, tj. w odniesieniu do całego produktu, a nie poszczególnych jego składników oraz przypisujących właściwości zapobiegania chorobom oraz których brak w wykazie oświadczeń dopuszczonych do stosowania,
- nieprawidłowo podanych form chemicznych witamin lub użycia nieprawidłowej jednostki dla określenia zawartości witamin,
- braku lub nieprawidłowo podanych informacji o zawartości witamin, składników mineralnych oraz innych substancji wykazujących efekt odżywczy lub innych efekt fizjologiczny, w tym w przeliczeniu na zalecaną przez producenta dzienną porcję produktu oraz w odniesieniu do referencyjnej wartości spożycia (RWS),
- braku adresu producenta, lub podmiotu odpowiedzialnego,
- nieprawidłowego zapisu dot. substancji dodatkowych występujących w składzie suplementu diety, np. brak podania funkcji technologicznej substancji konserwującej, podanie nieprawidłowej nazwy barwnika,
- braku określenia „suplement diety”,
- braku obowiązkowych stwierdzeń i ostrzeżeń wymaganych przepisami prawa,
- braku wykazu składników suplementu diety lub braku wyszczególnienia składnika powodującego alergię,
- zastosowania w opisie zwrotów charakterystycznych dla produktów leczniczych, wprowadzających w błąd konsumenta co do charakteru produktu.

Ponadto stwierdzano przypadki, w znakowaniu suplementów diety zawierających wysoką zawartość witaminy C, dot. braku zamieszczenia lub zamieszczenie zmienionej treści rekomendowanego ostrzeżenia w uchwale Nr 5/2019 Zespołu do spraw Suplementów Diety z dnia 11 czerwca 2019 r. w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej maksymalnej dawki witaminy C w zalecanej dziennej porcji w suplementach diety: „Nie stosować u osób mających predyspozycje do tworzenia kamieni nerkowych lub chorujących na kamicę nerkową”.

Stwierdzono nieprawidłowości w odniesieniu do prezentacji środków spożywczych specjalnego przeznaczenia medycznego na stronie internetowej, które dotyczyły:

- zamieszczenia nieprawidłowych oświadczeń zdrowotnych w odniesieniu do całego produktu, a nie poszczególnych jego składników, przypisujących właściwości zapobiegania chorobom, które nie zostały zamieszczone w wykazie dopuszczonych do stosowania oświadczeń,
- braku wyróżnionych w wykazie składników powodujących alergie lub reakcje nietolerancji,
- braku nazwy lub firmy i adresu podmiotu odpowiedzialnego za środek spożywczy,
- braku instrukcji użycia,
- braku informacji o wartości odżywczej,
- braku obowiązkowych danych szczegółowych wymaganych przepisami prawa dot. żywności specjalnego przeznaczenia medycznego oraz informacji na jej temat, tj. m.in. brak stwierdzenia, że produkt musi być stosowany pod nadzorem lekarza, brak stwierdzenia: „do postępowania dietetycznego...”, gdzie w wolne miejsce należy wpisać nazwę choroby, zaburzenia lub schorzenia, których dotyczy zamierzone zastosowanie produktu.

W związku ze stwierdzanymi nieprawidłowościami i wniesionymi uwagami do znakowania suplementów diety Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z terenu województwa świętokrzyskiego informowali o zaistniałych niezgodnościach Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych właściwych dla producentów lub dystrybutorów środków spożywczych, którzy zlokalizowani byli poza województwem świętokrzyskim. Następnie Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni weryfikowali strony internetowe po korekcie.

W jednym przypadku w protokole kontroli sanitarnej zobowiązano osobę odpowiedzialną do zapewnienia prawidłowej prezentacji suplementów diety i środków spożywczych specjalnego przeznaczenia medycznego oferowanych na stronie internetowej w terminie natychmiastowym oraz poinformowania na piśmie właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o podjętych działaniach. Właściciel strony poinformował pisemnie o usunięciu wszystkich nieprawidłowości w prezentacji suplementów diety.

Wobec podmiotów odpowiedzialnych za nieprawidłową prezentację i reklamę środków spożywczych oferowanych do sprzedaży w Internecie, prowadzono postępowanie wyjaśniające i administracyjne, w tym skierowano dwa pisma do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o ukaranie karą pieniężną. Ilość i rodzaj wydanych decyzji administracyjnych nakładających karę pieniężną w 2024 r. przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, w związku ze stwierdzanymi nieprawidłowościami dotyczącym prezentacji i reklamy suplementów diety opisano w części „Wnioski kierowane do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożenie kary pieniężnej” niniejszego sprawozdania.

Poddawane ocenie znakowania, prezentacji i reklamy środki spożywcze sprawdzane były również w zakresie realizacji obowiązku powiadomienia Głównego Inspektora Sanitarnego o pierwszym wprowadzeniu do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia – nie stwierdzano nieprawidłowości w odniesieniu do nadzorowanych podmiotów.

W 2024 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z terenu województwa świętokrzyskiego podejmowali również czynności dot. monitoringu stron internetowych w zakresie:

- obecności podmiotów/przedsiębiorców z nadzorowanego terenu wprowadzających do obrotu suplementy diety, którzy nie dopełnili obowiązku zgłoszenia, rejestracji lub zatwierdzenia prowadzonej działalności do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej - nie stwierdzono przypadków (w 2023 r. - 2 przypadki),
- oferowania przez nadzorowane podmioty produktów zawierających w składzie substancje i surowce roślinne zakazane do produkcji środków spożywczych,
- otrzymywanych za pośrednictwem Głównego Inspektora Sanitarnego zawiadomień o naruszeniu prawa żywnościowego w prezentacji i dystrybucji produktów, w tym suplementów diety, wprowadzanych do obrotu za pośrednictwem Internetu,
- informacji otrzymywanych od Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych spoza woj. świętokrzyskiego, w tym m.in. dot. prezentacji i sprzedaży za pośrednictwem platformy Allegro.pl przez podmiot z terenu powiatu staszowskiego produktu pn. „VIDATOX 30 CH Suplement diety”, w związku z naruszeniem przepisów prawa, tj. przypisywaniem właściwości leczniczych.

W wyniku oceny prezentowanej oferty ww. produktu stwierdzono, że nie jest to suplement diety lecz produkt leczniczy (lek homeopatyczny). Sprawę zgodnie z właściwością rzeczową przekazano Świętokrzyskiemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Farmaceutycznemu w Kielcach.

Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z terenu woj. świętokrzyskiego dokonywali przeglądu popularnych aukcji internetowych, tj. allegro.pl, allegrolokalni.pl oraz olx.pl w zakresie wyszukiwania przedsiębiorców z terenu województwa świętokrzyskiego oferujących suplementy diety będące przedmiotem pism/interwencji z zastosowaniem prezentacji i reklamy naruszającej przepisy prawa oraz dokonywano weryfikacji stron internetowych nadzorowanych podmiotów. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości właściwi Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wszczynali postępowanie kontrolno - wyjaśniające.

Poza dokonywaniem monitoringu aukcji i stron internetowych przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych z terenu województwa świętokrzyskiego w trakcie bieżących kontroli sanitarnych nadzorowanych obiektów sprawdzali obecność w obrocie suplementów diety będących przedmiotem ww. pism/interwencji, tj. w aptekach, sklepach zielarsko-medycznych, punktach sprzedaży suplementów diety. O wynikach przeprowadzonych działań kontrolno-wyjaśniających Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny informował Głównego Inspektora Sanitarnego.

Ponadto w ramach nadzoru nad przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w zakresie wprowadzania do obrotu suplementów diety właściwi Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni prowadzili postępowania wyjaśniające w związku z wszczętymi przez Głównego Inspektora Sanitarnego postępowaniami, o których mowa w art. 30 ust.1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia wobec dwóch przedsiębiorców z terenu woj. świętokrzyskiego wprowadzających do obrotu suplementy diety przez Internet. Podmioty rezygnowały z wprowadzania do obrotu produktów, o czym powiadomiono Głównego Inspektora Sanitarnego - postępowania zakończono.

W 2024 r. przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych w terenu województwa świętokrzyskiego podejmowali działania kontrolno-wyjaśniające dot. zarówno podmiotów wprowadzających środki spożywcze do obrotu, jak i producentów suplementów diety z terenu województwa świętokrzyskiego w związku z interwencjami otrzymanymi od konsumentów (w 2024 r. wpłynęły - 2 interwencje), w sprawach:

- złego samopoczucia po spożyciu suplementu diety pn. „Amix CarboJET Basic” (zakupionego w sklepie stacjonarnym oferującym suplement diety),
- wątpliwej jakości środka spożywczego pn. „Koper włoski mielony” (herbatka ziołowa) wyprodukowanego przez podmiot z terenu woj. świętokrzyskiego.

W ramach działań kontrolnych pobrano do badań laboratoryjnych suplementy diety będące przedmiotem interwencji - w zakresie zbadanych parametrów próbek nie kwestionowano. W jednym przypadku dot. interwencji w sprawie suplementu diety pn. „Amix CarboJET Basic” Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny nie zakończył postępowania z uwagi na prowadzoną przez podmiot działalność bez złożenia wniosku o zatwierdzenie zakładu i o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów PIS (postępowanie w toku).

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami, kierowano pisma do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o wymierzenie kary pieniężnej dla przedsiębiorców. W 2024 r. do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego wpłynęły 3 (2023 r. - 5) pisma o ukaranie przedsiębiorców z terenu województwa świętokrzyskiego karą pieniężną za naruszenie przepisów prawa w zakresie, m.in. prezentacji i reklamy suplementów diety na stronach internetowych, w tym 1 dot. prowadzenia działalności w zakresie wprowadzania do obrotu suplementów diety przez Internet bez uzyskania rejestracji przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W 2024 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 3 decyzje nakładające kary pieniężne za nieprzestrzeganie wymagań w zakresie prezentacji i reklamy suplementów diety, w tym 1 decyzję za nieprzestrzeganie wymagań w zakresie prezentacji i reklamy suplementów diety oraz znakowania suplementów diety.

W 2024 r. kontynuowano kontrole w zakresie oceny spełnienia szczególnych wymagań, tj. ograniczeń i zakazów odnoszących się do preparatów do początkowego żywienia niemowląt dot. ich reklamy, pro-

wadzenia działalności promocyjnej, oferowania lub dostarczania próbek, jak również przedmiotów służących do karmienia niemowląt. Kontrole przeprowadzono w miejscach obrotu ww. środkami spożywczymi, m.in. w aptekach, sklepach spożywczych, supermarketach, hurtowniach, innych miejscach obrotu oraz szpitalach (oddziały ginekologii i położnictwa oraz neonatologii), nie stwierdzono nieprawidłowości w ww. zakresie.

Jakość zdrowotna suplementów diety

W 2024 r. podobnie jak w 2023 r. nie kwestionowano próbek na podstawie dokonanych analiz laboratoryjnych. Ponadto 14 próbek suplementów diety (pobraných w innych kierunkach) zostało zakwestionowanych za nieprawidłowe znakowanie (w roku 2023 – 3 próbki). Przyczyny kwestionowania powyższych próbek suplementów diety opisano w rozdziale „Jakość zdrowotna środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”, podrozdział „Jakość zdrowotna środków spożywczych”.

Lp.	Kierunek badania próbek	Liczba zbada- nych próbek	w tym			Liczba próbek zakwestio- nowanych
			importowane	UE	krajowe	
1	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	31	0	0	31	0 (5 – nieprawidłowo znakowanych)
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	8	1	1	6	0
3	Substancje dodatkowe	8	0	0	8	0
4	3-MCPD	2	2	0	0	0
5	Wybrane parametry, w tym witaminy i składniki mineralne	77	1	8	68	0 (8 – nieprawidłowo znakowanych)
6	Znakowanie	132	4	9	119	0
7	Mikotoksyny	1	0	0	1	0
8	Napromienianie żywności	2	0	0	2	0 (1 – nieprawidłowo znakowana)
9	WWA	2	0	0	2	0
10	Alkaloidy pirolizydynowe	1	0	0	1	0

Tabela 1. Zakres badań próbek suplementów diety, pobranych do badań na terenie województwa świętokrzyskiego w 2024 r.

Jakość zdrowotna kategorii żywności dla określonych grup

W 2024 r. zakwestionowano 2 próbki żywności dla określonych grup (pobrane w innych kierunkach) za nieprawidłowe oznakowanie – 1 kwestionowana próbka pochodziła z krajów Unii Europejskiej, 1 próbka pochodzenia krajowego (w 2023 r. kwestionowano 12 próbek – 3 partie). Przyczyny kwestionowania powyższych próbek żywności dla określonych grup opisano w rozdziale „Jakość zdrowotna środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”, podrozdział „Jakość zdrowotna środków spożywczych”.

Lp.	Kierunek badania próbek	Liczba zbada- nych próbek	w tym			Liczba próbek zakwestio- nowanych
			Import	EU	Krajowe	
1	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	120	0	0	120	0
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	23	0	5	18	0
3	Pozostałości pestycydów	5	0	0	5	0
4	Mikotoksyny (w tym 3 próbki badane również w kierunku alkaloidów sporyszu)	4	0	0	4	0
5	Zanieczyszczenia azotanami	9	0	1	8	0 (1 – nieprawidłowo znakowana)

6	Znakowanie	222	0	20	202	12
7	GMO	2	0	2	0	0
8	Wybrane parametry, w tym witaminy i składniki mineralne	37	0	7	30	0
9	Substancje dodatkowe	3	0	1	2	0
10	Furan	2	0	0	2	0
11	WWA	4	0	0	4	0
12	Gluten	3	0	1	2	0
13	Izomery trans kwasów tłuszczowych	4	0	2	2	0
14	3-MCPD	1	0	0	1	0
15	Akryloamid	2	0	1	1	0
16	Alkaloidy tropanowe	1	0	1	0	0 (1- nieprawidłowo znakowana)
17	Zanieczyszczenia biologiczne	1	0	1	0	0
18	Alergeny – białko orzechów ziemnych	1	0	0	1	0
19	Alkaloidy sporyszu	1	0	0	1	0
20	Alkaloidy pirolizydynowe	1	0	0	1	0
21	Nadchlorany	1	0	0	1	0

Tabela 2. Zakres badań próbek żywności dla określonych grup pobranych do badań z terenu województwa świętokrzyskiego, z uwzględnieniem kraju pochodzenia próbki (2024 r.).

Wnioski:

Z uwagi na fakt, że suplementy diety stanowią sektor przemysłu spożywczego cieszący się nie słabnącym zainteresowaniem konsumentów, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej obejmują priorytetowym nadzorem ww. grupę produktów ze szczególnym uwzględnieniem ich prezentacji i reklamy na stronach internetowych oraz ofert sprzedażowych na popularnych portalach aukcyjnych. W roku sprawozdawczym dokonano znacznie większej ilości ocen prezentacji i reklamy środków spożywczych, niż w roku poprzednim, tj. przeprowadzono 214 ocen, w tym 201 prezentacji suplementów diety, 8 produktów z grupy żywność wzbogacona oraz 5 ocen prezentacji i reklamy kategorii żywności dla określonych grup wprowadzanych do obrotu przez Internet (w 2023 r. - 129). W 27 przypadkach stwierdzono nieprawidłowości (w 2023 r. – 4). Ponadto dokonywano licznych czynności kontrolno-wyjaśniających, w tym monitoringu stron internetowych nadzorowanych przedsiębiorców w związku z otrzymywanymi zawiadomieniami dotyczącymi zgłaszanych przez konsumentów do Głównego Inspektora Sanitarnego niezgodności w zakresie prezentacji i reklamy oraz składu suplementów diety, oferowanych do sprzedaży przez Internet.

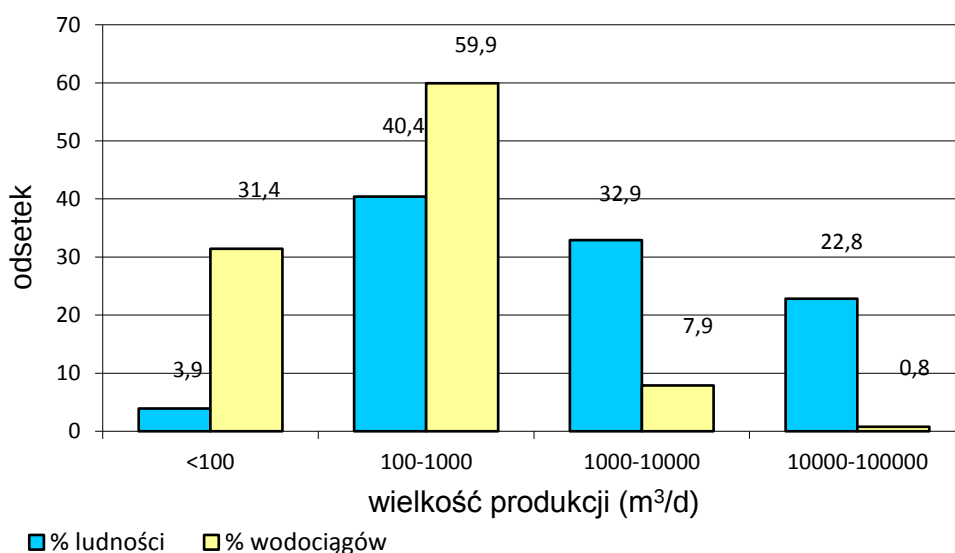
Wzrost ilości stwierdzonych niezgodności w zakresie prezentacji i reklamy suplementów diety świadczy o skuteczności działań organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, ale również wskazuje na konieczność kontynuacji priorytetowego nadzoru w tym zakresie.

JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA, WODY W KĄPIELISKACH, W BASENACH KĄPIELOWYCH, CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ ORAZ NATURALNYCH WÓD BUTELKOWANYCH**Wprowadzenie**

Na terenie woj. świętokrzyskiego wodociągi oraz inne podmioty zaopatrujące w wodę w 99,4% zasilane są z ujęć głębinowych, tylko dwa wodociągi w powiecie buskim pobierają wodę z ujęć powierzchniowych.

W 2024 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna w woj. świętokrzyskim skontrolowała 252 wodociągi, czyli 100% znajdujących się w ewidencji oraz 63 inne podmioty zaopatrujące w wodę. Wodę spełniającą wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia dostarczało w 2024 r. 100% skontrolowanych wodociągów i 96,8% innych podmiotów zaopatrujących w wodę.

Według szacunków powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych w 2024 r. z wody przesyłanej przez wodociągi korzystało około 1134 tys. stałych mieszkańców woj. świętokrzyskiego. Z wody dostarczanej przez wodociągi spełniające wymagania, korzystało w 2024 r. 100% ludności. Z innych podmiotów zaopatrujących w wodę w 2024 r. korzystało ok. 2,5 tys. osób.

Wykres 1. Zaopatrzenie ludności w wodę dostarczaną przez wodociągi w 2024 r.

Charakterystyka poszczególnych grup urządzeń zaopatrzenia ludności w wodę
Wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/d

W 2024 r. na terenie powiatów woj. świętokrzyskiego znajdowało się 79 (82 – 2023 r.) wodociągów o produkcji poniżej 100 m³/d. Urządzenia te stanowią 31,4% wszystkich wodociągów, ale zaopatrują tylko 3,9% ogółu odbiorców (w 2023 r. – 4,2%). Z jednego wodociągu korzystało średnio 565 osób. Wodę spełniającą wymagania sanitarne dostarczało 100% skontrolowanych urządzeń tej grupy.

Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d

Pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 151 (w 2023 r. – 149) wodociągów o produkcji od 101 do 1000 m³/d (59,9% urządzeń wodociągowych z ewidencji). Wodociągi tej grupy zaopatrują największą liczbę ludności korzystającą ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia. Dostarczały one wodę dla 458 tys. osób (40,4% odbiorców, w 2023 r. – 39,7%). Średnio jedno urządzenie zaopatrywało 3037 osób. W 2024 r. przeprowadzono kontrolę wszystkich wodociągów. Wodę spełniającą wymagania dostarczało 100% urządzeń tej grupy.

Wodociągi o produkcji 1001-10000 m3/d

W 2024 r. skontrolowano wszystkie 20 wodociągów znajdujących się w ewidencji. Wodociągi o produkcji 1001÷10000 m3/d stanowiły 7,9% wszystkich wodociągów i zaopatrywały 32,9% odbiorców (372,2 tys. osób, tj. o 13,7 tys. osób mniej niż w 2023 r.). Średnio jedno urządzenie zaopatrywało 18623 osoby. Kontrola przeprowadzona we wszystkich 20 wodociągach wykazała, że dostarczają one wodę odpowiadającą wymogom zawartym w rozporządzeniu.

Wodociągi o produkcji 10001÷100000 m3/d

Na terenie woj. świętokrzyskiego znajdują się 2 urządzenia o produkcji od 10001 do 100000 m3/d, tj.:

- „Wodociąg Kielce” (powiat m. Kielce), zaopatrujący 195,5 tys. osób zamieszkałych w mieście Kielce oraz częściowo w gminach Zagnańsk i Masłów. Wodociąg zasilany jest przez 36 studni głębinowych zlokalizowanych na terenie Kielc i Zagnańska. W 2024 r. woda do sieci podawana była z 26 studni głębinowych,
- „Wodociąg Trębowiec” (powiat starachowicki) – zaopatrujący 62,9 tys. osób. Źródło wody dla wodociągu stanowi 7 studni głębinowych znajdujących się w okolicach miejscowości Trębowiec Duży.

Wodociągi o tej produkcji stanowiły 0,8% wszystkich skontrolowanych wodociągów i zaopatrywały w wodę odpowiadającą wymaganiom 259 tys. osób na terenie woj. świętokrzyskiego (22,8% odbiorców). W stosunku do roku 2023 zaopatrywały one o 1 tys. osób mniej. Wszystkie urządzenia z tej grupy dostarczały wodę do spożycia dobrej jakości.

Inne podmioty zaopatrujące w wodę

W 2024 r. na 63 skontrolowanych urządzeniach, woda w 61 spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia. Urządzenia tej klasy dostarczają wodę głównie do obiektów prowadzących działalność gospodarczą, budynków użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego lub podmiotów działających na rynku spożywczym.

Ujęcia powierzchniowe

W woj. świętokrzyskim w 2024 r. znajdowały się 2 ujęcia powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, tj. Stary Korczyn i Nowy Korczyn. Ujęcia zlokalizowane są na rzece Nidzie w powiecie buskim, tj.:

- Nowy Korczyn, gm. Nowy Korczyn; produkuje wodę w ilości 619 m3/d i zaopatruje ok. 4730 osób w 24 miejscowościach w gminie Nowy Korczyn (woj. świętokrzyskie),
- Stary Korczyn, gm. Nowy Korczyn; produkuje wodę w ilości ponad 1045 m3/d i zaopatruje 7320 osób w 40 miejscowościach w 5 gminach województw: małopolskiego i świętokrzyskiego.

Studnie publiczne

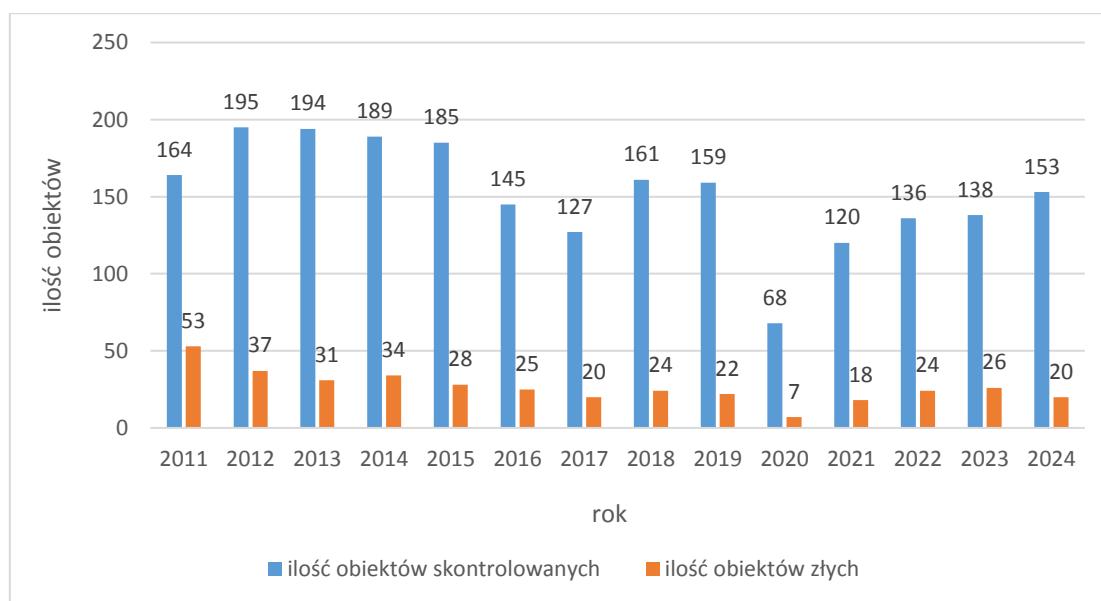
W 2024 r. żadne studnie publiczne nie znajdowały się w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego.

Przyznane odstępstwa dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

W roku 2024 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kielcach udzielił zgody na odstępstwo od wartości parametrycznej azotanów, w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi dostarczanej przez wodociąg Bolmin gm. Chęciny, pow. kielecki.

Badania ciepłej wody użytkowej**Badania ciepłej wody w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek *Legionella* sp.**

Zgodnie z obowiązkiem nadzoru nad obiektami w kierunku obecności bakterii *Legionella* sp. w ciepłej wodzie użytkowej w podmiotach wykonujących działalność leczniczą i budynkach zamieszkania zbiorowego, jakie nakłada rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim oraz zarządcy obiektów w 2024 r. przeprowadzili badania na obecność pałeczek *Legionella* sp. w wytypowanych obiektach na terenie całego województwa (szpitale, domy pomocy społecznej, hotele, internaty, domy dziecka, itp.). W wyniku kontroli 153 obiektów, zły stan instalacji wodociągowej wody ciepłej stwierdzono w 20 przypadkach (13,1%). Dla porównania w 2023 r. na 138 skontrolowanych obiektów ponadnormatywną ilość pałeczek *Legionella* sp. stwierdzono w 26 przypadkach (18,8%).

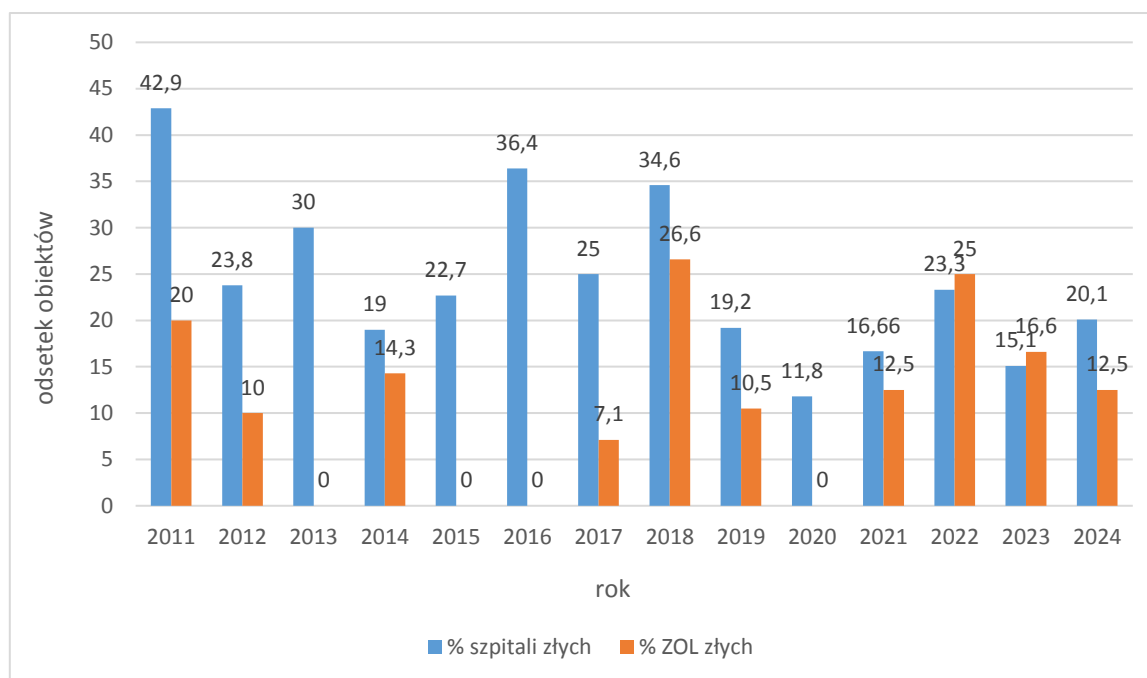

Wykres 2. Ilość skontrolowanych obiektów na obecność pałeczek *Legionella* sp. w latach 2011÷2024

Badania ciepłej wody użytkowej w podmiotach leczniczych wykonujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne

Na obecność bakterii *Legionella* sp. w ciepłej wodzie użytkowej skontrolowano 34 budynki szpitali świadczących całodobowe świadczenia zdrowotne. Obecność pałeczek *Legionella* sp. w ilości większej niż dopuszcza rozporządzenie stwierdzono w 7 szpitalach (20,1%). W związku ze stwierdzoną obecnością *Legionella* sp. na oddziałach szpitalnych w ilości większej niż wartość dopuszczalna, wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie działań zmierzających do redukcji liczby bakterii.

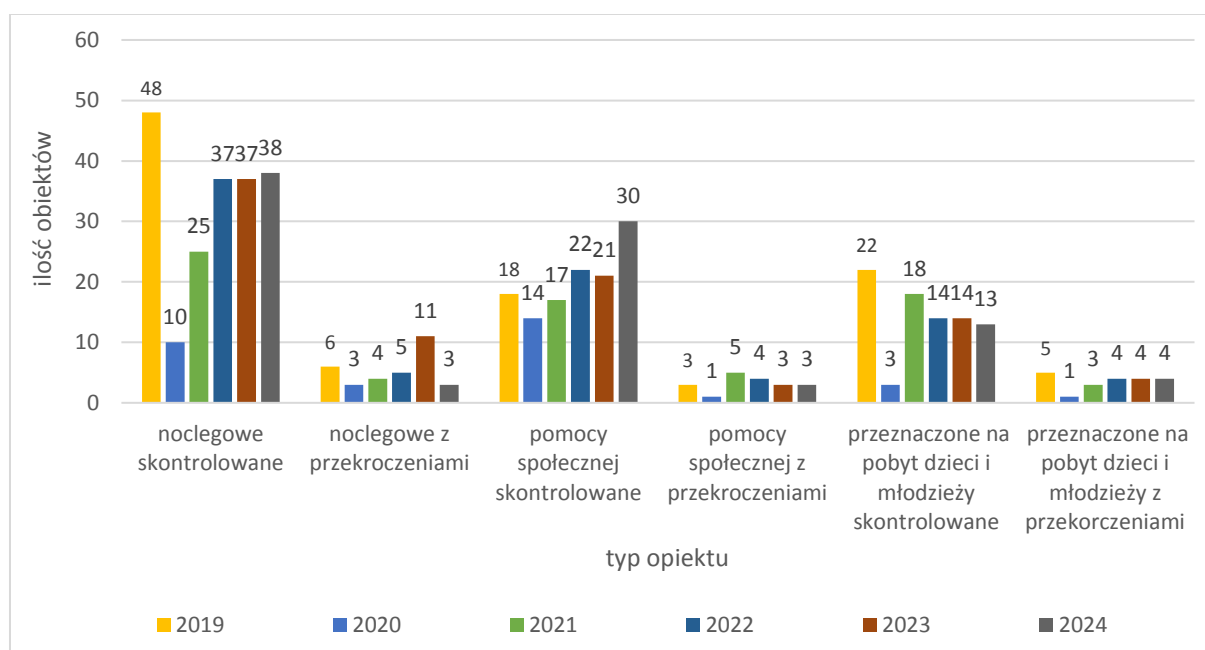
Ponadto, próbki wody do badań pobrano w 24 hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych i innych obiektach świadczących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne, ponadnormatywne skażenie wykazano w 3 obiektach (12,5%). W żadnym spośród 14 skontrolowanych sanatoriów nie stwierdzono ponadnormatywnej obecności pałeczek *Legionella* sp.

Wykres 3. Odsetek (%) obiektów skontrolowanych na obecność pałeczek Legionella sp.

Badania ciepłej wody użytkowej w budynkach zamieszkania zbiorowego

W 2024 r. w woj. świętokrzyskim przebadano na obecności bakterii Legionella sp. instalacje ciepłej wody użytkowej w 81 obiektach zamieszkania zbiorowego, tj. w 30 obiektach pomocy społecznej, 38 obiektach noclegowych (hotele, motele, pensjonaty, pokoje gościnne, itp.) oraz 13 obiektach przeznaczonych na pobyt dzieci i młodzieży (internaty, ośrodki szkolno-wychowawcze, domy dziecka). Przekroczenia dopuszczalnych wartości pałeczek Legionella sp. stwierdzono w 10 obiektach zamieszkania zbiorowego, tj. 12,3% zbadanych. W wyniku stwierdzonych przekroczeń pałeczek Legionella sp. w ww. obiektach wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie stosownych działań, w celu doprowadzenia jakości wody ciepłej użytkowej w tego typu obiektach do wartości zgodnych z rozporządzeniem.

Wykres 4. Ilość skontrolowanych obiektów zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek Legionella sp.

Wnioski:

1. Liczba stałych mieszkańców woj. świętokrzyskiego korzystających z wody dostarczanej przez wodociągi i inne podmioty zaopatrujące w wodę wynosiła w 2024 r. 1,134 mln i jest nieznacznie mniejsza niż w latach poprzednich.
2. Podobnie jak w latach ubiegłych zwiększa się udział w zbiorowym zaopatrzeniu ludności w wodę wodociągów o produkcji 1001÷10000 m³/d.
3. Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d zaopatrują największą liczbę ludności w wodę do spożycia w woj. świętokrzyskim – 458,5 tys. osób.
4. W 2024 r. 100% ludności korzystało z wody dostarczanej przez wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę spełniającej wymagania sanitarne.
5. Podobnie jak w latach poprzednich, w części wodociągów utrzymuje się podwyższony (w granicach normy) poziom azotanów wynikający z niewłaściwej gospodarki ściekowej, braku kanalizacji, zbyt intensywnego nawożenia upraw.
6. Na skażenie wody i namnażanie się bakterii Legionella sp. w instalacjach wody ciepłej w nadzorowanych obiektach, w dużym stopniu ma wpływ jej zły stan techniczny i higieniczny, jej niewłaściwa eksploatacja, zbyt niska temperatura wody, obecność tak zwanych „ślepych odcinków” oraz brak lub zbyt niska częstotliwość przeprowadzanej dezynfekcji instalacji wody ciepłej.

Badania laboratoryjne próbek wody

Badania z zakresu higieny środowiska w województwie świętokrzyskim wykonywane były w laboratorium Zintegrowanego Systemu Badania Wody, w skład którego wchodzi:

- Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kielcach
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Busku - Zdroju
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Sandomierzu
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Skarżysku - Kamiennej
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Starachowicach
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna we Włoszczowie

W 2024 r. w/w laboratoria utrzymały i poszerzyły zakres akredytacji w zakresie wykonywanych badań.

Województwo	Liczba laboratoriów	
	powiatowych	wojewódzkich
świętokrzyskie	5	1

Tabela 1. Liczba laboratoriów powiatowych i wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych przeprowadzających badania wody w roku 2022

Wykres 1. Lokalizacja laboratoriów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego

Wykonywane były badania wody do spożycia, wody powierzchniowej wykorzystywanej jako kąpieliska, wody z basenów kąpielowych, ciepłej wody użytkowej oraz naturalne wody butelkowane.

Województwo świętokrzyskie	Liczba badań	Liczba oznaczeń
woda do spożycia	4 108	29 619
woda powierzchniowa	18	36
woda z basenów kąpielowych	724	2 117
ciepła woda użytkowa	523	523
naturalne wody butelkowane	49	250
suma	5 422	32 545

Tabela 2. Liczba badań i oznaczeń wody wykonanych w ramach nadzoru organów PIS woj. świętokrzyskiego w 2024 r.

	Województwo świętokrzyskie		Suma
	powiatową	wojewódzką	
Badania wykonane przez Państwową Inspekcję Sanitarną	3 059	2 363	5 422
Oznaczenia wykonane przez Państwową Inspekcję Sanitarną	11 384	21 161	32 545

Tabela 3. Liczba badań i oznaczeń wody wykonanych w ramach nadzoru organów PIS woj. świętokrzyskiego w 2024 r. z wyróżnieniem powiatów

Woda do spożycia

Woda do spożycia była badana w zakresie oznaczeń: barwa, mętność, pH, przewodność, zapach, smak, amonowy jon, bakterie grupy coli, Escherichia coli, żelazo, glin, azotyny, azotany, chlorki, siarczany, fluorki, bromiany, mangan, utlenialność, ogólny węgiel organiczny (TOC), kadm, ołów, srebro, miedź, nikiel, sód, selen, antymon, chrom og., arsen, cyjanki, rtęć, bor, benzen, 1,2-dichloroetan, benzo(a)piren, ΣTHM, Σtrichloroetenu i tetrachloroetenu, Σwielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych,

Σ pestycydów (α -HCH, β -HCH, γ -HCH, δ -HCH, HCB, chloropiryfos, bifentryna, procymidon, malation, heptachlor, λ -cyhalotrin, cypermetryna, α -endosulfan, β -endosulfan, S-endosulfan, p,p-DDT), ogólna liczba bakterii w 22 °C po 72 godzinach inkubacji, enterokoki kałowe. Badania były wykonywane w ramach nadzoru sanitarnego oraz w sytuacjach interwencji konsumentów, po przeprowadzonych działaniach naprawczych, usuniętych awariach itp.

Województwo	laboratorium	Badania wody do spożycia			Suma
		fizyczne	chemiczne	mikrobiologiczne	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	640	580	661	1 881
	PSSE Busko-Zdrój	193	56	208	457
	PSSE Sandomierz	177	92	180	449
	PSSE Skarżysko-Kam.	150	81	150	381
	PSSE Starachowice	131	13	172	316
	PSSE Włoszczowa	273	81	270	624
Suma					4 108

Tabela. 4. Zestawienie badań wody do spożycia wykonanych przez laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego w 2024 r.

Ciepła woda użytkowa

W 2024 r. laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonały 523 badania ciepłej wody na obecność bakterii z rodzaju Legionella sp.

Województwo	Badania Legionella sp.		Suma
	laboratorium	liczba badań	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	134	523
	PSSE Busko-Zdrój	176	
	PSSE Sandomierz	43	
	PSSE Skarżysko-Kam.	75	
	PSSE Starachowice	66	
	PSSE Włoszczowa	29	

Tabela.5. Zestawienie badań Legionella sp. wykonanych w ramach nadzoru przez laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego w 2024 r.

Podsumowanie

Laboratoria PIS woj. Świętokrzyskiego wyposażone są w nowoczesną wysokospecjalistyczną aparaturę. Posiadają certyfikaty Polskiego Centrum Akredytacji, uzyskały pozytywną ocenę w wyniku audytów przeprowadzonych przez PCA. Wiarygodność i kompetencje laboratoria potwierdzały w międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych oraz badaniach biegłości organizowanych m.in. przez: LGC Standards (Wielka Brytania), Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska – Katowice, Ośrodek Badań Biegłości CLP-B – Jastrzębie Zdrój.

STAN SANITARNY PŁYWALNI ORAZ KĄPIELISK I MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI**Wprowadzenie****Woda z basenów kąpielowych**

W 2024 r. laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonały łącznie 724 badania jakości wody na pływalniach. Zakres badań wody basenowej najczęściej obejmował parametry:

- Escherichia coli,
- Pseudomonas aeruginosa,
- gronkowce koagulazododatnie,
- ogólna liczba mikroorganizmów w 36 °C po 48 godzinach inkubacji,
- Legionella sp.,
- mętność,
- chloroform,
- ΣTHM (chloroform, bromoform, dichlorobromometan, dibromochlorometan),
- azotany,
- utlenialność,
- chlor wolny, chlor ogólny, chlor związany,
- potencjał redox,
- glin,
- żelazo.

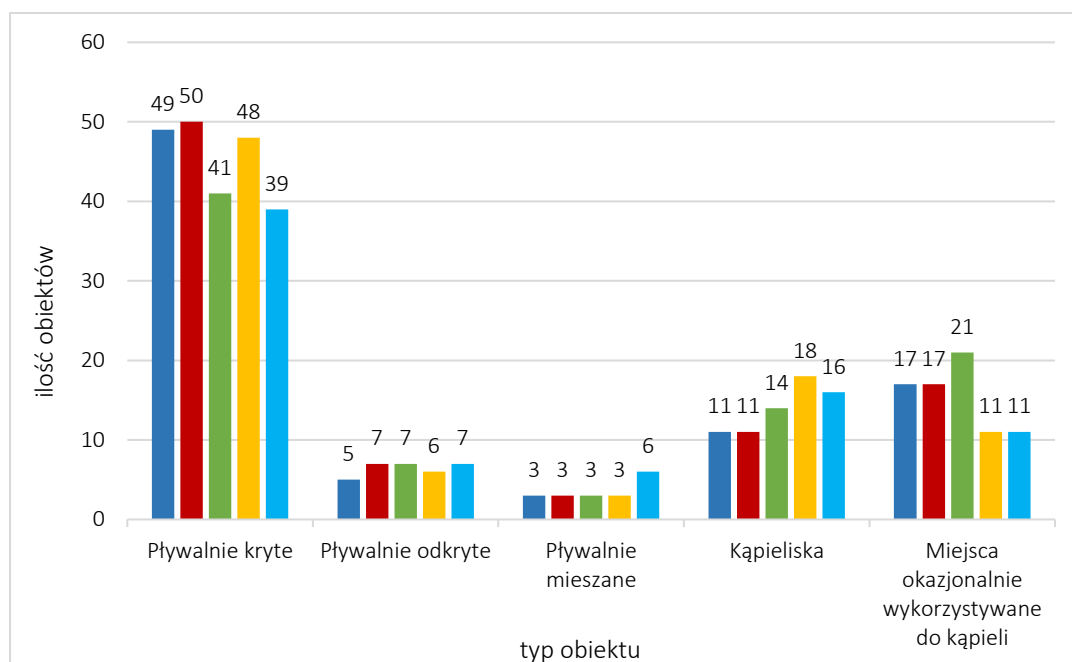
Poniższa tabela uwzględnia badania wykonane wyłącznie w ramach podejmowanych działań profilaktyczno-prewencyjnych zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa osób kąpiących się. Ilość badań dla każdego obiektu była ustalana indywidualnie przez terenowo właściwego inspektora sanitarnego w zależności od stanu obiektu i wyników badań kontrolnych.

Województwo	Laboratorium	Badania wody na pływalniach			Suma
		fizyczne	chemiczne	mikrobiologiczne	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	67	151	98	316
	PSSE Busko-Zdrój	42	69	63	174
	PSSE Sandomierz	20	20	29	69
	PSSE Skarżysko-Kam.	13	13	20	46
	PSSE Starachowice	18	18	24	60
	PSSE Włoszczowa	18	18	23	59
Suma					724

Tabela. 1. Zestawienie badań wody na pływalniach wykonanych przez laboratoria PISwoj. świętokrzyskiego w 2024 r.

Pływalnie, kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli to wyznaczone obszary wodne i miejsca rekreacji chętnie odwiedzane przez mieszkańców województwa świętokrzyskiego. W 2024 r. na terenie województwa świętokrzyskiego objęto nadzorem 79 tego typu obiektów, tj. 52 pływalnie, w tym: 39 krytych, 7 odkrytych i 6 mieszanych (kryto-odkryte) oraz 16 kąpielisk i 11 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli.

Ponadto, nadzorowanych jest 12 basenów rehabilitacyjnych krytych (całorocznych) zlokalizowanych w sanatoriach i szpitalach uzdrowiskowych na terenie Buska-Zdroju i Solca-Zdroju w powiecie buskim, z których w 2024 r. funkcjonowało 10.

Wykres 1. Liczba poszczególnych rodzajów w/w obiektów znajdujących się w ewidencji w latach 2020 – 2024.

Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny pływalni

W 2024 r. skontrolowano 36 pływalni krytych, 6 odkrytych i 6 mieszanych (kryto-odkrytych), co stanowiło 92,3% wszystkich pływalni. Kontrole pływalni w województwie świętokrzyskim wykazały, że w celu zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego wszystkim użytkownikom pływalni, właściciele lub zarządcy obiektów prowadzili systematyczne i udokumentowane badania jakości wody, zgodnie z harmonogramem ustalonym z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym.

Wydano 48 zbiorczych rocznych ocen jakości wody na pływalniach, wszystkie odpowiadały wymaganiom obowiązującego rozporządzenia oraz 38 decyzji dotyczących: unieruchomienia niecek pływalni ze względu na chwilową złą jakość wody i poprawy jakości wody w nieckach basenowych.

W 2024 r. nieczynne były 4 pływalnie. W Sandomierzu i Skarżysku – Kamiennej pływalnie kryte nie funkcjonowały z uwagi na trwający w nich remont. Pływalnia przy OSW „Gołoborze” została czasowo wyłączona przez właściciela z eksploatacji, a basen odkryty w Starachowicach jest nieczynny do odwołania.

Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli

Do najistotniejszych elementów nadzoru sanitarnego nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpeli należy ocena jakości wody, prowadzona zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli, poprzez analizę laboratoryjną występowania *Escherichia coli* i enterokoków oraz nadzór wizualny wody w zakresie zakwitów sinic i obecności w wodzie zanieczyszczeń, takich jak: materiały smoliste, szkło, tworzywa sztuczne, guma lub inne odpady (w ilości niedającej się natychmiast usunąć).

W 2024 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim znajdowało się 16 kąpielisk, tj.: Andrzejówka, Borków, Cedzyna Wschód, Cedzyna Zachód, Morawica, Strawczyn w pow. kieleckim, Rejów, Suchedniów i Bliżyn w pow. skarżyskim, Sielpia, Radoszyce w pow. koneckim, Piachy i Lubianka w Starachowicach, Sędziszów w pow. jędrzejowskim, Gutwin w Ostrowcu Świętokrzyskim i Golejów w powiecie staszowskim oraz 11 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. W porównaniu z rokiem ubiegłym w 2024 ubyły 2 kąpieliska: Radzanów w pow. buskim i Wilków w pow. kieleckim.

Gmina Bodzentyn podjęła decyzję o zawieszeniu działalności w 2024 r. kąpieliska Wilków. Na terenie wokół kąpieliska Radzanów trwały prace rewitalizacyjne. Przebudowano drogę dojazdową do

zbiornika, stworzono miejsca postojowe z instalacją systemu monitoringu i oświetleniem terenu. Przeprowadzono modernizację infrastruktury gastronomiczno-sanitarnej, w tym: przebudowano istniejące budynki oraz wybudowano nowy budynek sanitarno-techniczny z zapleczem do przechowywania sprzętu wodnego. W planach jest poprawa infrastruktury oraz nowe atrakcje rekreacyjne oraz oczyszczenie dna zbiornika. Otwarcie obiektu przewidziane jest na sezon letni 2025.

Skontrolowano wszystkie kąpieliska i 10 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. W kąpieliskach wydano 75 ocen o przydatności i 3 oceny o nieprzydatności wody do kąpeli. W kąpielisku Strawczyn w powiecie kieleckim ze względu na ponadnormatywną ilość bakterii *Escherichia coli*, w kąpielisku Andrzejówka w powiecie kieleckim ze względu na stwierdzone masowe występowanie meduz i w kąpielisku w Rejowie w Skarżysku Kamiennej z powodu zakwitów sinic. W miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli woda spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia, z wyjątkiem 1 miejsca w Klekocie w powiecie włoszczowskim ze względu na zakwit sinic.

Wszystkie kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli posiadały tablice informacyjne z informacjami zgodnymi z obowiązującym rozporządzeniem. Przy plażach zapewniono toalety oraz pojemniki do gromadzenia odpadów stałych. Działały punkty małej gastronomii, wypożyczalnie sprzętu, a w większości były również przebieralnie i prysznice. Przy większości zbiorników z roku na rok można stwierdzić rozbudowę bazy wypoczynkowej zapewniającej coraz więcej atrakcji jak: boiska sportowe, place zabaw dla dzieci oraz wypożyczalnie kajaków i rowerów wodnych czy motorówek.

Przeprowadzone kontrole na kąpieliskach i w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli nie wykazały większych zastrzeżeń. Na wszystkich obiektach nad bezpieczeństwem osób kąpiących się czuwali przeszkoleni ratownicy.

Klasyfikacja jakości wody w kąpieliskach

Klasyfikacja w kąpielisku przeprowadzana jest na podstawie zestawu danych o jakości wody w kąpielisku, opracowanego w odniesieniu do danego sezonu kąpielowego oraz trzech poprzedzających sezonów kąpielowych. Zgodnie z wymaganiami Komisji Europejskiej klasyfikacja wody w kąpielisku, o której mowa w ustawie Prawo wodne, została sporządzona po uzyskaniu pełnego zestawu danych o jakości wody.

liczba kąpielisk w sezonie kąpielowym w 2024 r.	klasyfikacja kąpielisk w 2024 r. oraz kąpieliska niepodlegające klasyfikacji					
	doskonała	dobra	dostateczna	niedostateczna	nowe kąpielisko 1)	niewystarczające próbkobranie 2)
16	4	5	0	2	5	0

Tabela. 2. Klasyfikacja wody w kąpieliskach

1) - nowe kąpielisko, które nie podlega jeszcze klasyfikacji z uwagi na niewystarczający zestaw danych o jakości wody w kąpielisku

2) - niespełnienie kryteriów częstotliwości oraz liczby próbek wchodzących do zestawu danych do oceny jakości wody (pierwsza próbka nie pobrana na krótko przed początkiem sezonu, niezachowanie częstotliwości próbkobrania w trakcie sezonu kąpielowego – maksymalny odstęp między badaniami nie dłuższy niż jeden miesiąc, brak zestawu danych do klasyfikacji).

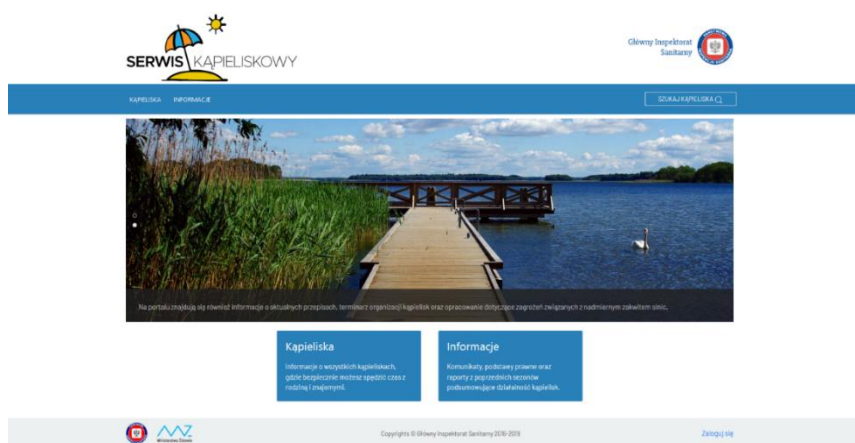
W 2024 r. w województwie świętokrzyskim klasyfikacja jakości wody mogła zostać wykonana dla 11 kąpielisk z uwagi na dostępność pełnych zestawów danych o jakości wody. Jako doskonałe sklasyfikowano 4 kąpieliska: Sędziszów (powiat jędrzejowski), Sielcia (powiat konecki), Gutwin (powiat ostrowiecki) i Rejów – dzika plaża (powiat skarżyski). 5 kąpielisk: Suchedniów i Bliżyn (powiat skarżyski), Morawica (powiat kielecki) Golejów (powiat staszowski) oraz Piachy w Starachowicach otrzymały status jakości wody dobra. Natomiast w 2 kąpieliskach: Borków i Strawczyn (powiat kielecki) jakość wody była niedostateczna. W pozostałych 5 kąpieliskach: Andrzejówka, Cedzyna strona wschodnia i Cedzyna strona zachodnia (powiat kielecki), Radoszyce (powiat konecki) i Lubianka w Starachowicach, nie można było przeprowadzić klasyfikacji ze względu na brak pełnego zestawu danych o jakości wody.

Serwis kąpieliskowy

Zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej są obowiązane do prowadzenia „Serwisu kąpieliskowego”, który dostępny jest na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Sanitarnego pod adresem <http://sk.gis.gov.pl/>.

Celem „Serwisu kąpieliskowego” jest przede wszystkim natychmiastowe przekazywanie i rozpowszechnianie informacji o jakości wody w kąpieliskach podczas letniego wypoczynku, tak aby minimalizować ryzyko zdrowotne osób kąpiących się. Na podstawie sprawozdania z badania jakości wody prowadzonego dla każdego kąpieliska, właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny dokonuje bieżącej oceny jakości wody w celu określenia jej przydatności do kąpeli.

ŚPWIS w sezonie letnim 2024 r. informował na bieżąco zainteresowane urzędy i instytucje oraz środki masowego przekazu o jakości wody w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpeli. Bieżące informacje o jakości wody w kąpieliskach zamieszczane były również na stronach internetowych Głównego Inspektoratu Sanitarnego (sk.gis.gov.pl), Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach oraz na stronach internetowych państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa świętokrzyskiego.

Rysunek. 1. Strona internetowa „Serwis Kąpieliskowy”

Wnioski

1. W kąpieliskach na bieżąco monitorowana jest jakość wody przez właścicieli/zarządców i służby sanitarne, co stwarza bezpieczeństwo kąpeli, zmniejsza ryzyko zagrożenia zdrowotnego i świadczy o dobrym nadzorze nad jakością wody.
2. Sukcesywnie, na pływalniach i w kąpieliskach podnoszone są standardy istniejącej infrastruktury i wyposażenia.
3. Na pogorszoną jakość wody w niektórych kąpieliskach województwa świętokrzyskiego, znaczący wpływ ma w dalszym ciągu nieuregulowana gospodarka ściekowa pobliskich miejscowości.
4. Istnieją popularne miejsca wypoczynku i rekreacji wodnej, które nie posiadają statusu kąpieliska ani miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli. Takie zbiorniki nie są odpowiednio strzeżone ani oznakowane, a woda w nich nie jest badana. W związku z powyższym stwarzają duże zagrożenie dla zdrowia osób kąpiących się w nich.

STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ**Wprowadzenie**

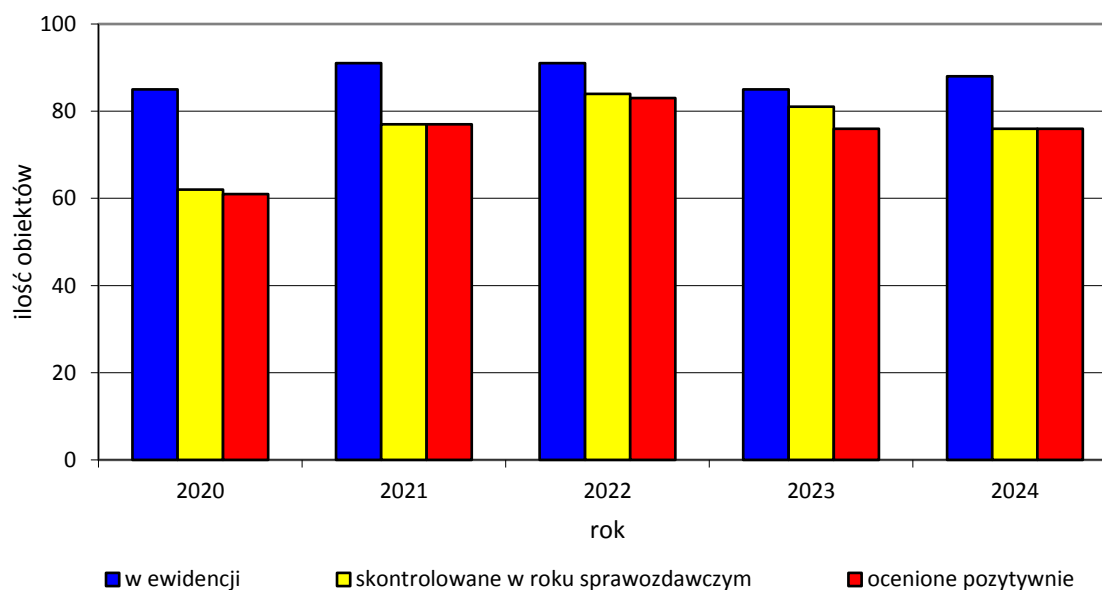
Państwowa Inspekcja Sanitarna w woj. świętokrzyskim w 2024 r. na 5193 obiekty użyteczności publicznej znajdujące się w ewidencji skontrolowała 1702, co stanowiło 32,8 % wszystkich obiektów użyteczności publicznej. Powyższa liczba nie obejmuje urządzeń wodnych, kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpeli oraz podmiotów leczniczych.

Na koniec 2024 r. nieprawidłowości stwierdzono w 33 obiektach, co stanowiło 1,9% wszystkich skontrolowanych.

Obiekty użyteczności publicznej stanowią najliczniejszą i najbardziej zróżnicowaną grupę, zarówno odnośnie ich przeznaczenia oraz standardów sanitarnych i technicznych.

Stan sanitarny wybranych obiektów**Ustępy publiczne**

W 2024 r. w ewidencji znajdowało się 88 ustępów publicznych, w tym 78 to ustępy stałe. Skontrolowano 76 (86,4% znajdujących się w ewidencji). Ustępy publiczne tymczasowe (10) zlokalizowane były najczęściej na terenach rekreacyjnych i głównych szlakach turystycznych często odwiedzanych przez turystów. W roku sprawozdawczym oceniono bieżący stan sanitarny kontrolowanych ustępów publicznych jako niebudzący zastrzeżeń.

Wykres 1. Liczba ustępów publicznych w latach 2020÷2024

W dalszym ciągu w województwie świętokrzyskim stwierdza się zbyt małą ilość ustępów publicznych, szczególnie w sezonie turystycznym w miejscach atrakcyjnych turystycznie i krajobrazowo oraz przy cmentarzach.

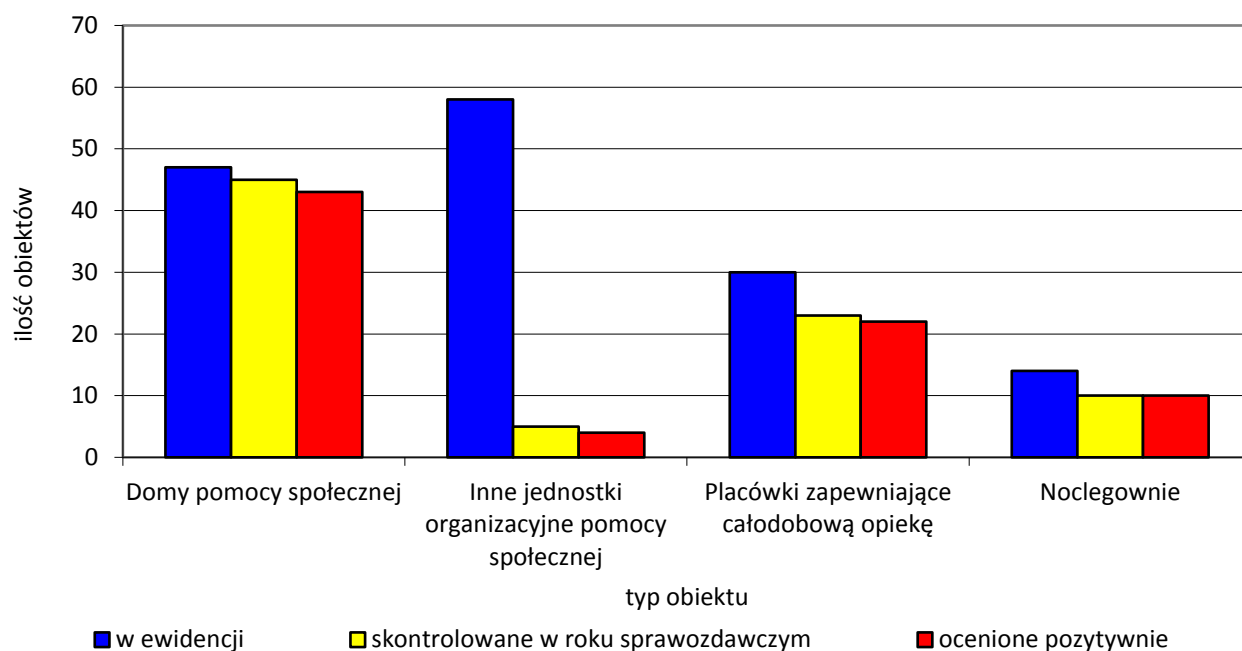
W trakcie kontroli innych obiektów użyteczności publicznej będących pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej zwracano szczególną uwagę na możliwość korzystania przez klientów i interesantów z ustępów ogólnodostępnych. Ponadto kontrolowane były ustępy typu TOI–TOI wykorzystywane okazjonalnie podczas trwania i organizacji imprez masowych na terenie całego województwa świętokrzyskiego.

Obiekty opieki społecznej

W 2024 r. w ewidencji służb sanitarnych województwa świętokrzyskiego znajdowało się 149 obiektów opieki społecznej, w tym:

- 47 domów pomocy społecznej,
- 58 innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- 30 placówek zapewniających całodobową opiekę,
- 14 noclegowni i domów dla bezdomnych.

W tej grupie obiektów skontrolowano 83 placówki (55,7% z ewidencji).

Wykres 2. Obiekty opieki społecznej w 2024 r.

W 2024 r. w wielu domach pomocy społecznej poprawił się stan techniczny, co miało wpływ na podniesienie standardu świadczonych usług. Przeprowadzono szereg prac remontowych bądź naprawczych. W większości pomalowano pokoje mieszkalne, pomieszczenia ogólnodostępne i pomocnicze, wymieniono część bielizny i mebli oraz sprzętu RTV i AGD. Budynki domów pomocy społecznej przystosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych. Mieszkańcy mają możliwość korzystania z różnych form terapii zajęciowej i ruchowej oraz fizykoterapii i hydroterapii.

Wzrasta ilość obiektów przeznaczonych dla osób starszych prowadzonych w ramach działalności gospodarczej. Przeważnie są to obiekty niewielkie, kameralne, przeznaczone dla kilkunastu mieszkańców.

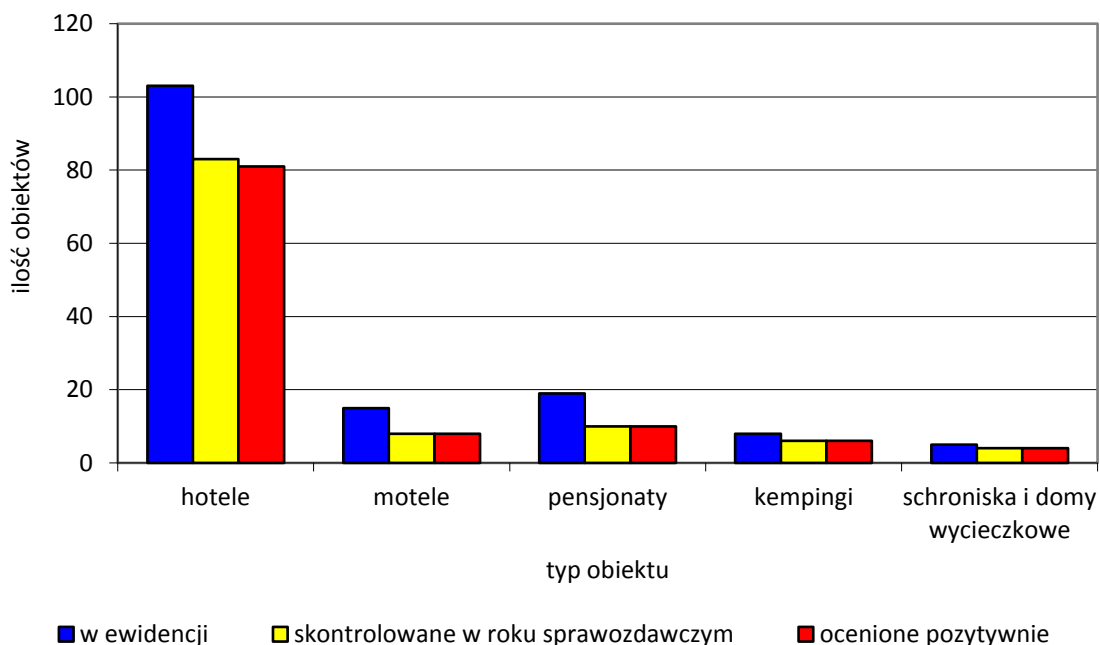
Obiekty hotelarskie

W 2024 r. w ewidencji znajdowało się 748 obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Skontrolowano 253 (33,8%) tego typu obiektów.

Większość obiektów na terenie województwa świętokrzyskiego reprezentuje wysoki standard świadczonych usług. Hotele oferują pokoje z pełnymi węzłami sanitarnymi. Dobrze zorganizowanymi i zabezpieczonymi miejscami parkingowymi, zagospodarowanymi zielenią. Większość hoteli posiada sale konferencyjne i sale przeznaczone do organizacji różnego rodzaju imprez. Obiekty w większości dostosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych. W trakcie kontroli szczególną uwagę zwracano na zabezpieczenie sanitarno-epidemiologiczne obiektów w aspekcie zagrożenia bakteriami *Legionella* sp. W związku z powyższym informowano właścicieli bądź zarządców o konieczności właściwej eksploatacji

instalacji ciepłej wody użytkowej i klimatyzacji. Z pryszniców pobierano również próbki wody do badań mikrobiologicznych.

Obiekty hotelarskie posiadają procedury: sprzątania, dezynfekcji, postępowania z bielizną czystą i brudną i odpadami komunalnymi oraz stosują rozdział sprzętu do sprzątania w zależności od rodzaju pomieszczeń. Zapewniono w nich prawidłowe postępowanie z bielizną czystą i brudną oraz z odpadami komunalnymi, jak również prawidłową gospodarkę wodno-ściekową.

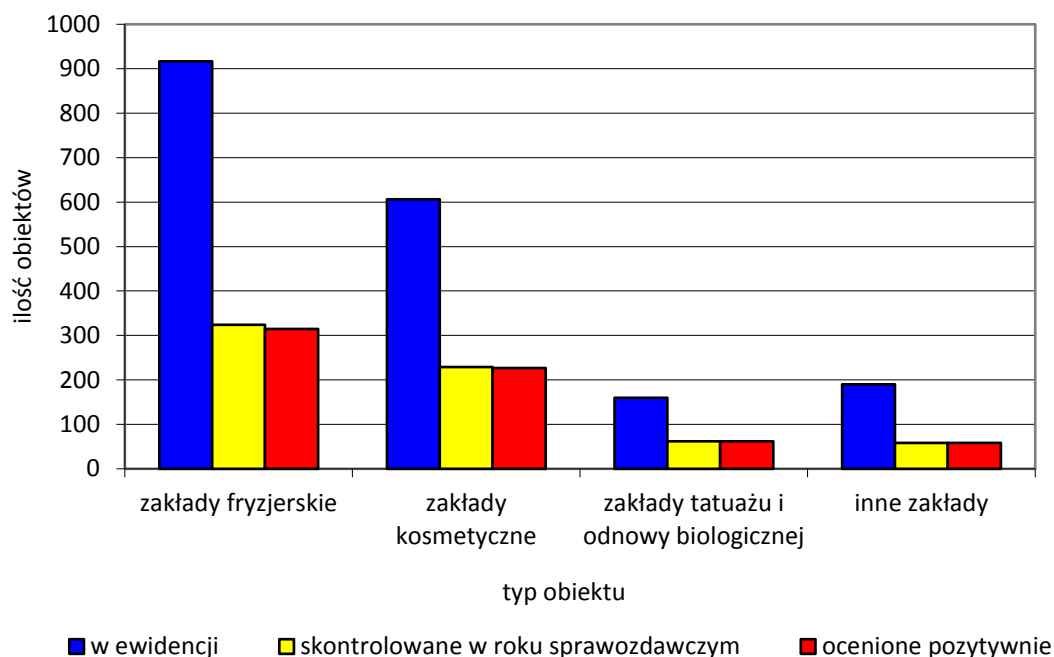
Wykres 3. Obiekty hotelarskie w 2024 r.

Obiekty służące jako baza noclegowa na terenie województwa świętokrzyskiego podlegają wzmożonym kontrolom sanitarnym, przede wszystkim przed rozpoczęciem sezonu turystycznego i w trakcie jego trwania.

Przeprowadzone kontrole w 2024 r. wykazały, iż obiekty świadczące usługi w okresie wakacyjnym, jak i podczas sezonu zimowego, były dobrze przygotowane do przyjęcia gości.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej

W 2024 r. na 1873 zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu i odnowy biologicznej, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim skontrolowali 673 (35,9%) obiekty objęte ewidencją. W 11 stwierdzono nieprawidłowości (1,6%). W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami prowadzone są postępowania administracyjne.

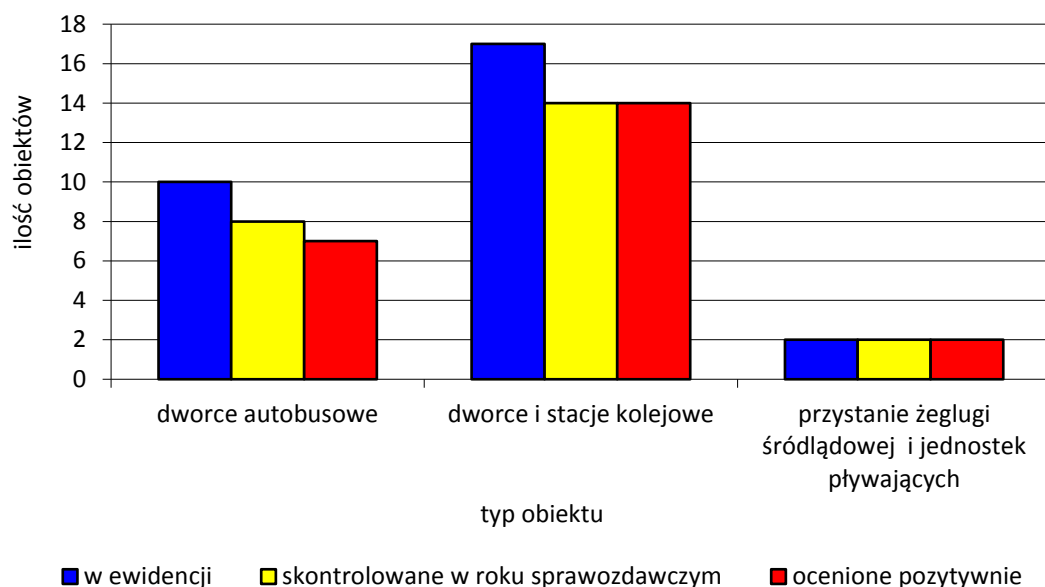
Wykres 4. Obiekty fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej w roku 2024

W obiektach dużą uwagę przywiązuje się do prowadzenia właściwej dezynfekcji przyborów fryzjerskich i sterylizacji narzędzi kosmetycznych, przestrzegania terminów ważności stosowanych środków chemicznych z uwagi na zagrożenie przeniesienia chorób zakaźnych oraz sposób magazynowania i postępowanie z bielizną czystą i brudną oraz odpadami niebezpiecznymi wytwarzanymi w zakładzie.

Podczas kontroli w obiektach, gdzie znajdują się solaria zwracano szczególną uwagę na przestrzeganie zapisów ustawy o ochronie zdrowia społeczeństwa przed następstwami korzystania z solarium, której głównym celem jest ochrona zdrowia ludzi przed szkodliwym działaniem promieniowania ultrafioletowego.

Obiekty komunikacji publicznej

W tej grupie obiektów znajduje się 17 dworców i stacji PKP oraz 10 dworców autobusowych i 2 przystanki statków, promów pasażerskich i jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych. Skontrolowano 24 obiekty (82,8%).

Wykres 5. Obiekty komunikacji publicznej w 2024 r.

Pomieszczenia ogólnodostępne dla pasażerów wraz z zapleczem sanitarnym są w dobrym stanie higieniczno-sanitarnym i technicznym. Nie kwestionowano również zagospodarowania terenu obejmującego wyznaczone miejsca postojowe oraz stanowiska dla osób podróżujących wyposażone w ławki i kosze na śmieci.

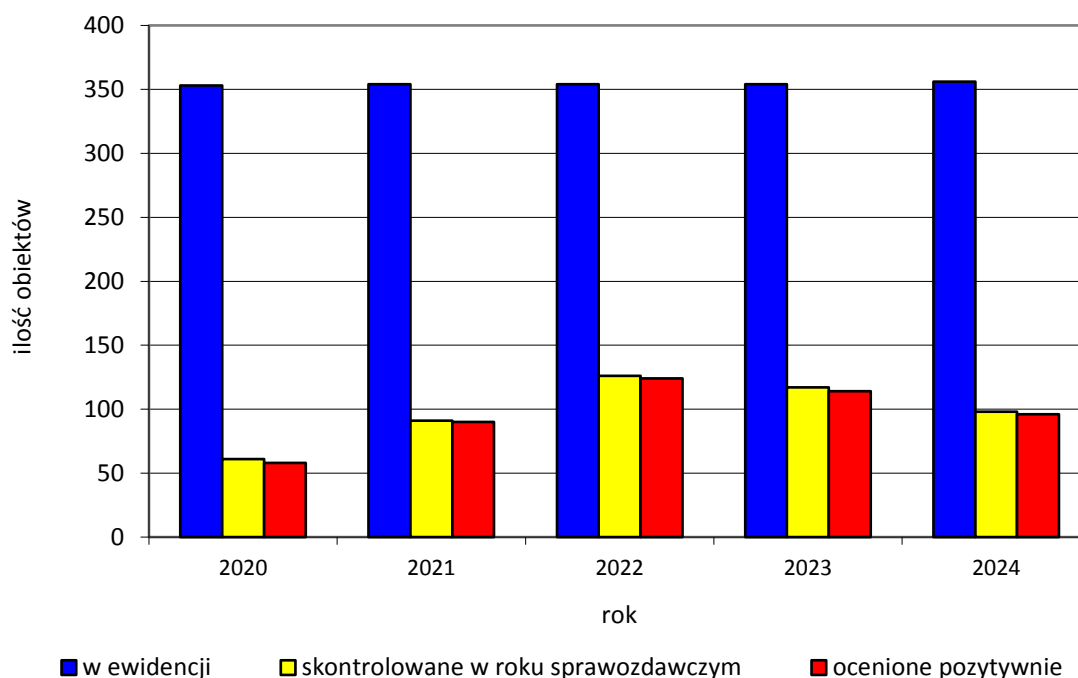
Nadzorem sanitarnym objęto także środki transportu publicznego. Skontrolowano ogółem 38 pojazdów, tj.: 13 autobusów komunikacji publicznej, 7 autobusów turystycznych, 16 wagonów w pociągach pasażerskich, 2 statki żeglugi śródlądowej. Stan sanitarny środków transportu oceniono jako dobry.

Cmentarze

W 2024 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna obejmowała nadzorem 356 cmentarzy, z których skontrolowano 98, co stanowi (27,5%) nekropolii objętych nadzorem.

Przeprowadzone kontrole dotyczyły głównie utrzymania czystości i porządku na terenie cmentarzy i w ich otoczeniu, postępowania w zakresie gromadzenia i odbioru odpadów komunalnych, stanu technicznego ogrodzeń, zagospodarowania terenu cmentarnego, utwardzenia alejek, udostępniania urządzenia wodnego do czerpania wody na cele cmentarne. W większości cmentarze utrzymane były w należytym porządku.

Ponadto w okresie sprawozdawczym organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wydawały decyzje zezwalające na wykonanie ekshumacji zwłok i nadzorowały wykonywanie powyższych czynności pod względem sanitarnym.

Wykres 6. Cmentarze w latach 2020÷2024

Nekropolie na ogół spełniają wymogi przepisów prawa, posiadają trwałe ogrodzenia, bieżącą wodę, wydzielone miejsca do gromadzenia odpadów, utwardzone alejki pomiędzy grobami. Coraz częściej zarządzający zapewniają toalety, najczęściej przenośne lub kontenerowe, szczególnie w trakcie wzmożonych okresów odwiedzin grobów.

Domy przedpogrzebowe

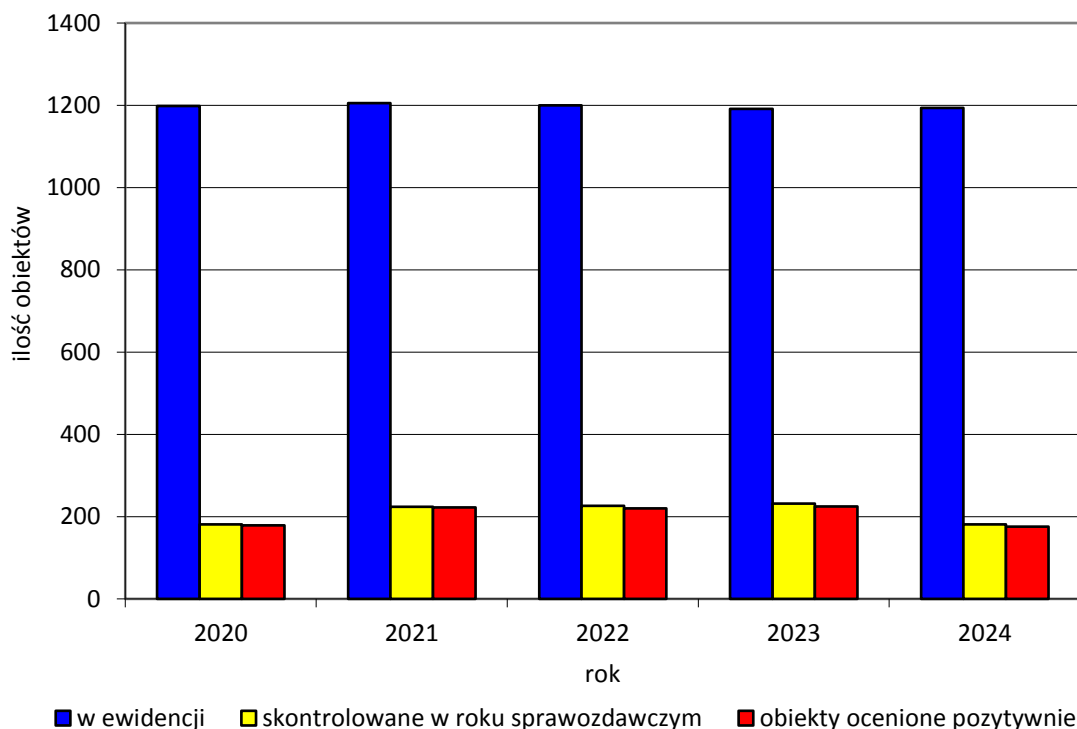
Na terenie województwa świętokrzyskiego ewidencją objęto 47 domów przedpogrzebowych, skontrolowano 27 (57,4%). Podczas kontroli zwracano szczególną uwagę na zachowanie reżimu sanitarnego, prowadzenie prawidłowej dezynfekcji powierzchni oraz gospodarowanie odpadami. Ponadto skontrolowano 53 samochody do przewozu zwłok i szczątków ludzkich.

Skontrolowane środki transportu przeznaczone do przewozu zwłok lub szczątków ludzkich spełniają wymagania techniczne i sanitarne określone w przepisach prawa oraz posiadają stosowne wpisy dotyczące przeznaczenia samochodu w dowodach rejestracyjnych pojazdu.

Ponadto wydano wiele opinii sanitarnych dotyczących sprowadzenia zwłok i szczątków z zagranicy, przewozu zwłok powyżej 60 km, jak również decyzji zezwalających na wywóz zwłok i szczątków poza granicę kraju.

Inne obiekty użyteczności publicznej

W 2024 r. w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego znajdowało się 1194 obiekty zakwalifikowane jako inne obiekty użyteczności publicznej. Są to obiekty kultury, obiekty sportowe, stacje paliw, apteki, parkingi, tereny zielone, pralnie, itp. Skontrolowano 181 tego typu obiektów (15,2%).

Wykres. 7. Inne obiekty użyteczności publicznej w latach 2020÷2024

W roku sprawozdawczym organy państwowej inspekcji sanitarnej wydawały liczne opinie dotyczące organizacji imprez masowych, zgromadzeń publicznych, zwracając szczególną uwagę na zapewnienie właściwych warunków higieniczno-sanitarnych podczas ich trwania.

Wnioski:

1. W trakcie roku sprawozdawczego w obiektach użyteczności publicznej nie stwierdzono rażących uchybień stanowiących zagrożenie dla stanu sanitarnego województwa.
2. Wzrasta ilość obiektów hotelarskich świadczących usługi o podwyższonym standardzie, posiadających coraz wyższą kategoryzację.
3. Wzrasta odpowiedzialność właścicieli i pracowników w zakresie przeprowadzania prawidłowej dezynfekcji i sterylizacji narzędzi w zakładach usługowych.
4. Obserwuje się problem gospodarki odpadami komunalnymi związany z utrzymaniem właściwego stanu posesji i hodowlą zwierząt, o czym świadczą liczne interwencje mieszkańców kierowane do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
5. Wzrasta problem gromadzenia odpadów w lokalach mieszkalnych (zbieractwo) oraz występowania insektów i gryzoni, o czym świadczą zgłoszenia do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego.
6. W ramach prowadzonych działań kontrolnych przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego prowadzili działania edukacyjno-informacyjne dla właścicieli / zarządców obiektów w zakresie utrzymania i eksploatacji wentylacji i klimatyzacji, mycia, dezynfekcji i sterylizacji urządzeń i narzędzi wielokrotnego użytku, postępowania z bielizną, odpadami, itp., a we wszystkich obiektach, gdzie wytwarzany jest aerozol wodno-powietrzny w systemach i urządzeniach wodociągowych – w zakresie zapobiegania namnażania się bakterii Legionella oraz konieczności wdrożenia procedur w tym zakresie.

STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ ORAZ PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ

Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą

W 2024 r. na 852 podmioty lecznicze, kontrolę stanu sanitarnego pomieszczeń i urządzeń wykorzystywanych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych przeprowadzono w 500 podmiotach (58,7% obiektów z ewidencji), w tym w 81 podmiotach realizujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne (16,2% obiektów skontrolowanych) i 419 podmiotach realizujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (83,8% obiektów skontrolowanych).

Zły stan stwierdzono w 34 podmiotach leczniczych (6,8 % skontrolowanych obiektów). W 22 obiektach prowadzących działalność leczniczą, tj. w: 15 przychodniach, 5 szpitalach, 1 zakładzie badań diagnostycznych i medycznym laboratorium diagnostycznym oraz 1 zakładzie rehabilitacji leczniczej wykonującym ambulatoryjne świadczenia zdrowotne stwierdzono zły stan techniczny. Zły stan higieniczno-sanitarny i techniczny stwierdzono w 10 obiektach, tj. w: 6 przychodniach i 4 szpitalach. Natomiast zły stan wyłącznie w zakresie higieniczno-sanitarnym stwierdzono w 2 przychodniach.

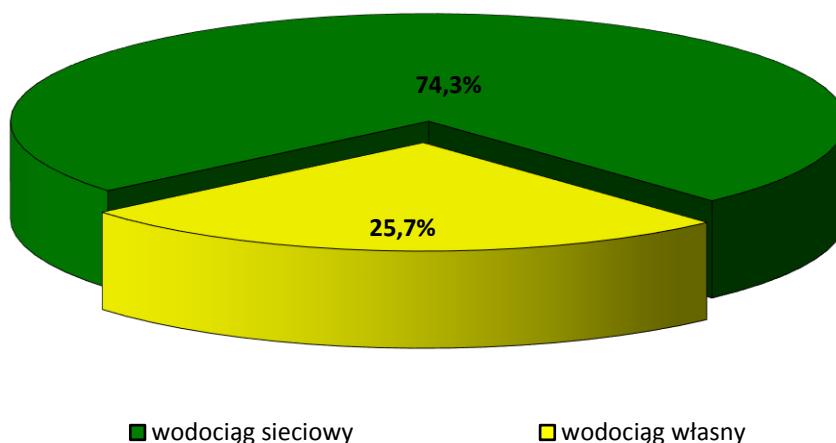
W 2024 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego pozostawało 1392 praktyki zdrowotne (lekarskie, pielęgniarские i inne), z których skontrolowano 461 podmiotów (ok. 33,1%). Stwierdzono zły stan techniczny w 6 obiektach oraz zły stan higieniczno-sanitarny w 2 obiektach działających w ramach indywidualnej praktyki lekarskiej oraz indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarskiej.

W roku sprawozdawczym wykreślono z ewidencji Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, który stanowił oddział szpitalny przy Szpitalu Powiatowym w Chmielniku. W Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej w Staszowie od kwietnia została zawieszona działalność Oddziału Neonatologicznego i Oddziału Ginekologiczno-Położniczego.

Na koniec 2024 r. wszystkie szpitale zaopatrywane były w wodę o dobrej jakości, spełniającej wymogi sanitarne zgodne z aktualnym rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia szpitali w wodę do spożycia przez ludzi dla 26 szpitali są wodociągi sieciowe, co stanowi (74,3%) tego typu obiektów. Pozostałe 9 szpitali (25,7%) w: Busku – Zdroju, Chęcinach, Chmielniku i Morawicy, MSWiA w Kielcach, Końskich, Czarnieckiej Górze, Sandomierzu i we Włoszczowie korzysta z własnych ujęć wody.

Oceniając rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę dla szpitali, nie uwzględniono szpitali jednodniowych, w których zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą, nie mają obowiązku zapewnienia rezerwowego źródła zaopatrzenia w wodę stanowiącego co najmniej jej 12 – godzinny zapas.

Wykres 1. Struktura źródeł zaopatrzenia w wodę dla szpitali w województwie świętokrzyskim w 2024 r.

Rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę posiadają 23 obiekty, tj.: dla 13 z nich źródłem awaryjnego zaopatrzenia są zbiorniki rezerwowe zapewniające co najmniej 12 – godzinny zapas, dla 9 – wodociągi sieciowe i dla 1 – własne ujęcie.

W szpitalu w Jędrzejowie w trakcie podłączenia przewidziany jest zbiornik przepływowy jako rezerwowe źródło zaopatrzenia szpitala w wodę do spożycia przez ludzi. Aktualnie opracowano procedurę, która ma zapewnić bezawaryjne zaopatrzenie w wodę oraz zasady organizowania i postępowania w przypadkach awarii sieci wodociągowej szpitala. Zgodnie z procedurą w przypadkach awarii miejskiej sieci wodociągowej woda ma być dostarczana w cysternach lub w przewoźnych beczkach, tak aby zapewnić ciągłość pracy szpitala.

We wszystkich szpitalach zasady postępowania z bielizną szpitalną określają opracowane i aktualizowane w miarę potrzeb procedury, uwzględniające segregację bielizny, transport i magazynowanie. Większość szpitali skontrolowanych w zakresie postępowania z bielizną szpitalną posiada wydzielone główne magazyny bielizny czystej i brudnej. Bielizna ze szpitali województwa świętokrzyskiego prana jest w 3 przypadkach we własnych pralniach, 24 szpitale piorą bieliznę w pralniach zewnętrznych będących pod nadzorem państwowej inspekcji sanitarnej, a w 8 szpitalach jednodniowych stosowana jest bielizna jednorazowego użycia.

We wszystkich tego typu placówkach opracowane są procedury dotyczące postępowania z odpadami medycznymi uwzględniające wymogi zawarte w wytycznych branżowych i przepisach prawa oraz specyfikę danego obiektu. Wszystkie szpitale posiadały podpisane umowy z wyspecjalizowanymi firmami na odbiór i utylizację odpadów. Zakaźne odpady medyczne wytworzone w szpitalach skontrolowanych na terenie województwa świętokrzyskiego unieszkodliwiane były przez termiczne spalanie w spalarniach.

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2024 roku znajdowało się 18 sanatoriów, skontrolowano wszystkie. W wyniku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości, a stan higieniczno-sanitarny i techniczny sanatoriów oceniono jako dobry. W 2024 roku zostało oddane do użytku nowe Sanatorium Uzdrowskie Amarant w Busku Zdroju. Sanatoria korzystają z wody o dobrej jakości, zgodnej z przepisami prawa, pochodzącej z wodociągów sieciowych: Busko – Zdrój, Solec – Zdrój oraz Stary Korczyn (jeden obiekt sanatoryjny). We wszystkich placówkach opracowane są procedury uwzględniające wymogi zawarte w wytycznych branżowych i przepisach prawa oraz specyfikę danego obiektu określające sposób postępowania z odpadami medycznymi, a także bielizną brudną i czystą.

W 2024 r. na terenie woj. świętokrzyskiego pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej pozostawało 768 podmiotów leczniczych realizujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne, w tym 544 obiektów typu: przychodnia, ośrodek zdrowia, poradnia.

W 2024 r. poddano kontroli 419 podmiotów leczniczych realizujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (54,6 %). W 25 podmiotach leczniczych realizujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (6,0 % poddanych kontroli) stwierdzono niedostateczny stan higieniczno - sanitarny i/lub techniczny najczęściej dużych powierzchni lub wyposażenia.

Większość obiektów zaopatrywanych jest w wodę wodociągową o dobrej jakości, pochodzącą z wodociągów sieciowych. Nieliczne przychodnie, poradnie czy ośrodki zdrowia korzystają z własnych ujęć wody. Jakość wody z wodociągów zaopatrujących w/w obiekty jest oceniana jako dobra.

Bielizna wielorazowego użycia z w/w podmiotów leczniczych prana jest we własnych pralniach lub przez podmioty zewnętrzne. Coraz więcej placówek stosuje bieliznę jednorazowego użytku. Bielizna czysta i brudna przechowywana jest w specjalnie wydzielonych szafach lub wyznaczonych magazynkach. W 2024 r. nie stwierdzono poważniejszych uchybień dotyczących gospodarki bielizną czystą i brudną.

Wszystkie przychodnie, poradnie, ośrodki zdrowia w woj. świętokrzyskim mają zawarte umowy ze specjalistycznymi firmami, uprawnionymi do odbioru i utylizacji odpadów medycznych. W placówkach tych segregowane są odpady z podziałem na bytowo-gospodarcze oraz niebezpieczne (pochodzenia medycznego) w miejscu ich powstawania. Postępowanie z odpadami medycznymi odbywa się zgodnie z przygotowanymi i wdrożonymi procedurami i instrukcjami.

Wnioski:

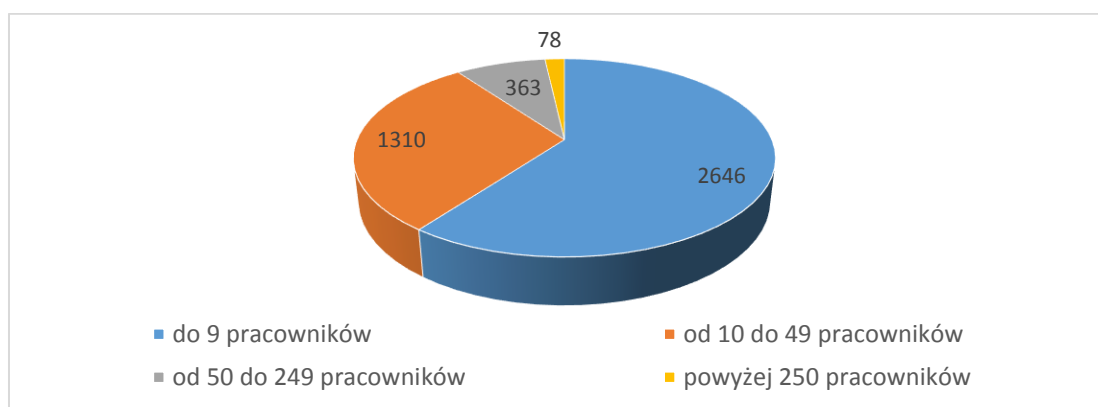
1. Zapewnienie stanu sanitarnego podmiotów wykonujących działalność leczniczą jest ważnym elementem w utrzymaniu wysokiego standardu w wykonywaniu świadczeń zdrowotnych w województwie świętokrzyskim.
2. We wszystkich podmiotach wykonujących działalność leczniczą województwa świętokrzyskiego jest zapewniony dostęp do wody dobrej jakości spełniającej normy obowiązującego rozporządzenia.
3. Bielizna szpitalna i innych podmiotów wykonujących działalność leczniczą prana jest we własnych pralniach, w pralniach zewnętrznych będących pod nadzorem państwowej inspekcji sanitarnej dostosowanych do prania bielizny szpitalnej.
4. Odpady medyczne we wszystkich podmiotach wykonujących działalność leczniczą województwa świętokrzyskiego są magazynowane w przeznaczonych i przystosowanych do tego celu pomieszczeniach/urządzeniach zgodnie z przepisami obowiązującego prawa.

WARUNKI SANITARNO-HIGIENICZNE ŚRODOWISKA PRACY, NADZÓR I KONTROLA CHEMIKALIÓW**Nadzór i kontrola warunków pracy w zakładach pracy na terenie województwa świętokrzyskiego**

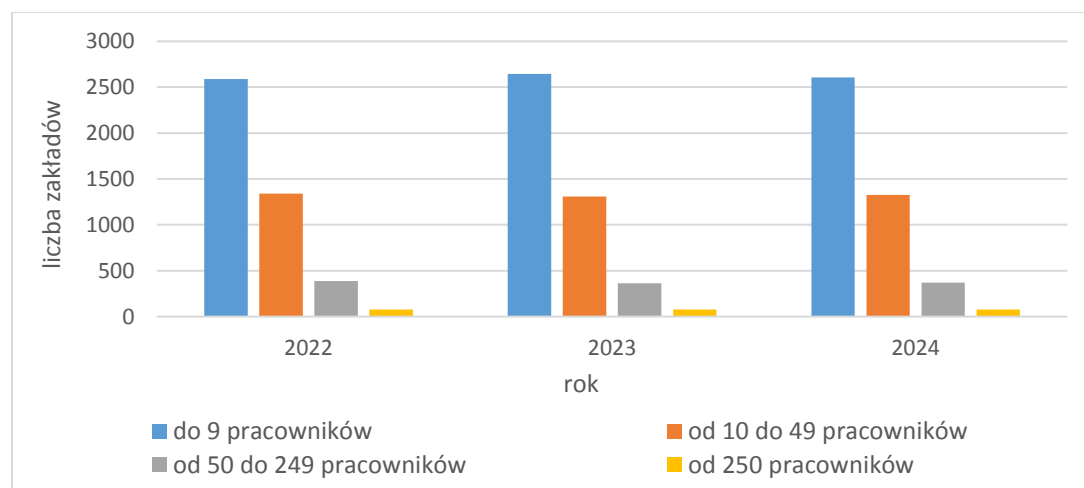
Do zadań z zakresu zdrowia publicznego organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, należy profilaktyka i nadzór bieżący nad warunkami pracy w zakładach pracy, tj. narażenia na czynniki pochodzenia chemicznego, fizycznego i biologicznego występujące w środowisku pracy. Działania w wyżej wskazanych obszarach skutkują ochroną pracownika przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiska pracy. Nadto jako służby ochrony zdrowia publicznego włączane są do realizacji wieloletnich programów takich jak np. rządowy „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”¹.

Struktura działalności gospodarczej i zatrudnienia

W 2024 r. w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego znajdowało się 4379 zakładów pracy, zatrudniających 128689 osób. Struktura wielkości zakładów pracy w woj. świętokrzyskim według liczby zatrudnionych pracowników została przedstawiona na wykresie 1. W ewidencji przeważają zakłady zatrudniające do 9 pracowników i sytuacja ta nie ulega zmianie od lat.

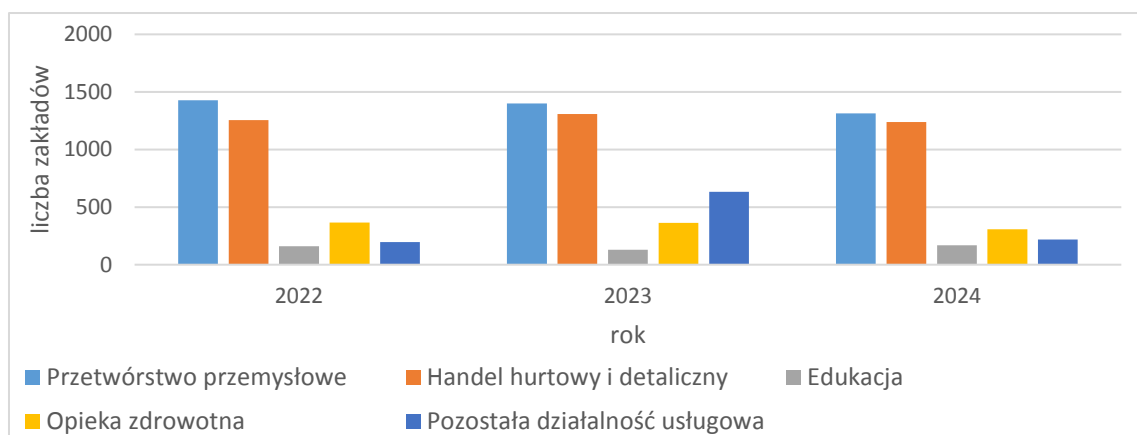
Wykres 1.. Struktura zakładów pracy w woj. świętokrzyskim w 2024 r. w podziale na liczbę zatrudnianych pracowników

Wykres 2.. Liczba zakładów pracy w podziale na liczbę zatrudnianych pracowników.

Struktura zakładów pracy pod względem profilu działalności w woj. świętokrzyskim w 2024 r. nie uległa zmianie. W dalszym ciągu najliczniejszą grupę nadzorowanych obiektów stanowią zakłady przetwórstwa przemysłowego oraz handel hurtowy i detaliczny (wykres 3).

¹ <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologiea/program-oczyszczania-kraju-z-azbestu-na-lata-2009-2032>

Wykres 3.. Struktura zakładów pracy pod względem profilu działalności w woj. świętokrzyskim

Bieżący nadzór sanitarny w zakresie ochrony zdrowia pracownika

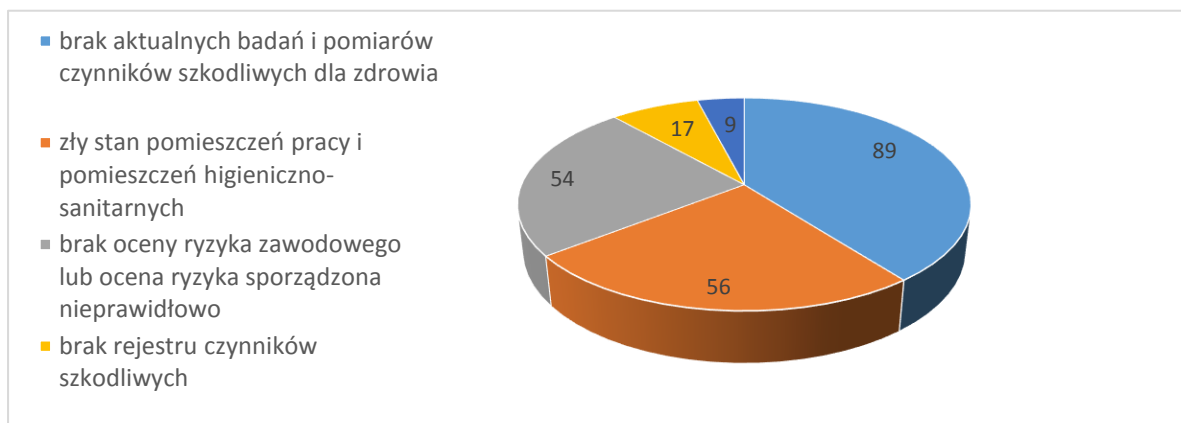
W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego nad zakładami pracy w 2024 r. przeprowadzono 1379 kontroli w 1184 zakładach pracy, zatrudniających 65932 pracowników. Ich celem była ocena:

- stanu sanitarnego, uwzględniająca między innymi pomieszczenia pracy i pomieszczenia higienicznosanitarne,
- poprawności wskazania czynników szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy,
- poprawności wskazania stanowiska pracy, na którym powinny być wykonane badania i/lub pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy i ich wykonania, w tym właściwej częstotliwości,
- poprawności przeprowadzonej oceny ryzyka zawodowego,
- poprawności skierowań na profilaktyczne badania lekarskie,
- ważności wydanych orzeczeń z badań profilaktycznych pracownika oraz weryfikacja dopuszczenia do pracy we wskazanym w nim zakresie,
- poprawności wyposażenia pracowników we właściwe środki ochrony indywidualnej przewidziane do stosowania na danym stanowisku pracy i ich stosowanie.

Najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami były (wykres 4):

- brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia (w 89 zakładach pracy),
- zły stan pomieszczeń pracy i pomieszczeń higieniczno-sanitarnych (w 56 zakładach pracy),
- brak oceny ryzyka zawodowego lub ocena ryzyka sporządzona nieprawidłowo (w 54 zakładach pracy),
- brak rejestru czynników szkodliwych (w 17 zakładach pracy),
- brak aktualnych profilaktycznych badań lekarskich pracowników (w 9 zakładach pracy)

Szczegółowe dane liczbowe najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości w 2024 r. przedstawia wykres 4.

Wykres 4. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w 2024 r.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydano 255 decyzji administracyjnych z 739 nakazami zobowiązującymi pracodawców do wyeliminowania stwierdzonych naruszeń.

Charakterystyka nadzoru nad wybranymi czynnikami szkodliwymi i uciążliwymi dla zdrowia występującymi w zakładach pracy na terenie województwa świętokrzyskiego

Istotny element nadzoru i kontroli stanowi ocena warunków zdrowotnych środowiska pracy, zwłaszcza rozpoznania środowiska pracy pod kątem narażenia pracujących na czynniki szkodliwe i uciążliwe dla zdrowia występujące w środowisku pracy, tj. chemiczne, biologiczne i fizyczne. Ich źródłem mogą być procesy technologiczne, wykorzystywane urządzenia, materiały czy surowce stosowane podczas prowadzenia działalności gospodarczej. Wymienione czynniki szkodliwe i uciążliwe mogą negatywnie wpływać na zdrowie pracowników, a ekspozycja na nie może prowadzić do schorzeń i powstania chorób zawodowych.

W oparciu o wyniki badań i pomiarów normatywów higienicznych, przeprowadzonych przez laboratoria również przez laboratoria higieny pracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w 2024 r. stwierdzono przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń ww. w 95 zakładach.

Na podstawie badań laboratoriów higieny pracy WSSE i PSSE woj. świętokrzyskiego liczba pracowników narażonych na poszczególne grupy czynników, dla których stwierdzono przekroczenia normatywów higienicznych przedstawia się następująco:

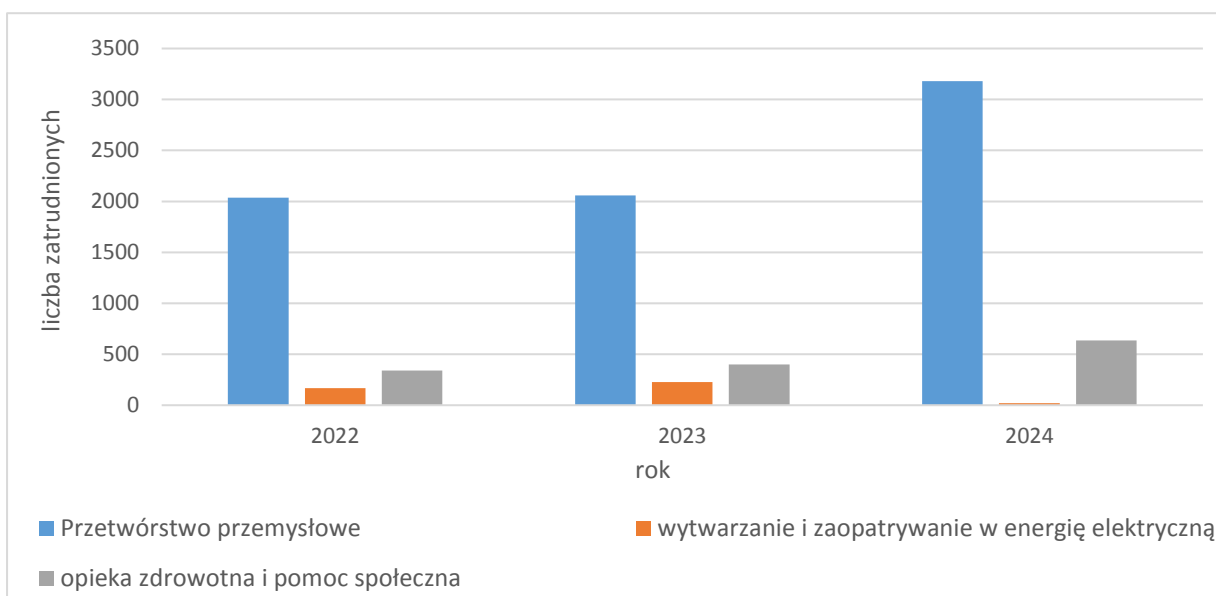
- czynniki chemiczne, w tym głównie metale i ich związki (ołów, arsen, miedź, nikiel) –71 osób,
- pyły – 38 osób,
- czynniki fizyczne:
 - hałas – 705 osób,
 - drgania mechaniczne – 10 osób.

Natomiast ogólna liczba osób pracujących w przekroczeniach (również z danych pozyskanych podczas kontroli) wynosi 7410. Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wydały 38 decyzji z 51 nakazami w tym zakresie.

Czynniki rakotwórcze, mutagenne i reprotoksyczne² (czynniki CMR) oraz procesy z ich udziałem

Narażenie zawodowe pracowników województwa świętokrzyskiego na czynniki rakotwórcze i/lub mutagenne i/lub reprotoksyczne jest stale monitorowane. W roku 2024 na terenie województwa świętokrzyskiego zewidencjonowano 1196 zakładów pracy, w których występowało narażenie na czynniki rakotwórcze i/lub mutagenne i/lub reprotoksyczne w środowisku pracy. Zatrudniały one łącznie 4428 osób.

Stacje sanitarno-epidemiologiczne województwa świętokrzyskiego przeprowadziły łącznie 245 kontroli z zakresu nadzoru nad czynnikami rakotwórczymi w 218 zakładach pracy. Liczba osób narażonych na

Wykres 5.. Liczba zatrudnionych w warunkach narażenia na czynniki CMR oraz procesy technologiczne z ich udziałem w podziale na profile działalności gospodarczej zakładów pracy w których świadczą oni pracę w latach 2022 – 2024.

czynniki rakotwórcze i mutagenne w skontrolowanych zakładach wynosiła 4428, w tym 943 kobiet.

Celem wyżej wskazanych kontroli były między innymi ocena:

- poprawności wskazania stanowiska pracy, na którym powinny być wykonane pomiary i ich wykonania, w tym właściwej częstotliwości,
- poprawności przeprowadzanych szkoleń dla pracowników mających kontakt z czynnikami rakotwórczymi,
- poprawności przeprowadzonej oceny ryzyka zawodowego,
- poprawności skierowań na profilaktyczne badania lekarskie,
- ważności wydanych orzeczeń lekarskich z badań profilaktycznych pracownika oraz weryfikacja dopuszczenia do pracy we wskazanym w nim zakresie,
- poprawności wyposażenia pracowników we właściwe środki ochrony indywidualnej przewidziane do stosowania na danym stanowisku pracy i ich stosowanie.

Uchybienia stwierdzono w 46 skontrolowanych zakładach. Do nieprawidłowości należały między innymi:

- brak lub prowadzony niewłaściwie rejestr prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym – w 29 zakładach,

² Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 26 lipca 2024 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy Dz. U. poz. 1126

- o brak lub prowadzony niewłaściwie rejestr pracowników narażonych na działanie substancji, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym – w 21 zakładach.

Wydano 46 decyzji administracyjnych z 66 nakazami usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości w tym zakresie.

W ramach nadzoru nad czynnikami CMR oraz procesami technologicznymi z ich udziałem tutejszy urząd zbierał i analizował kompletność przesyłanych przez pracodawców informacji o kontakcie i narażeniu na nie za rok 2023, a następnie wprowadził przekazane do niego dane do Centralnego Rejestru Czynników Rakotwórczych. Zweryfikowano i wprowadzono 466 informacji dotyczących miejsca wykonywania działalności od 310 pracodawców, co stanowi wzrost w stosunku do roku 2022 o ok. 27,67 % (za 2022 r. otrzymano informacje od 365 pracodawców).

Ocena warunków pracy podczas zabezpieczania/usuwania wyrobów zawierających azbest

Jednym z zadań realizowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną jest udział w rządowym „Programie oczyszczania kraju z azbestu obejmującym lata 2009-2032”. W 2024 r. do Państwowej Inspekcji Sanitarnej wpłynęły 179 zgłoszenia prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Przeprowadzono 7 kontroli w trakcie prac powodujących kontakt z azbestem oraz 7 kontroli w siedzibach firm zajmujących się usuwaniem, zabezpieczaniem i transportem wyrobów zawierających azbest. Przy zabezpieczaniu, usuwaniu, transporcie wyrobów zawierających azbest, zatrudnionych było 39 pracowników. Podczas kontroli nie stwierdzono uchybień wynikających z naruszenia przepisów rozporządzenia³ w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Wydano 1 decyzję stwierdzającą chorobę zawodową u pracownika narażonego na azbest pod postacią: rak płuca, rak oskrzela (w 2023 r. 2 decyzje stwierdzające chorobę zawodową w postaci pylicy azbestowej oraz pozostałe pylice krzemianowe).

Czynniki biologiczne

Obecność czynników biologicznych w środowisku pracy, do których zaliczyć należy drobnoustroje komórkowe, w tym zmodyfikowane genetycznie,

- a) jednostki bezkomórkowe zdolne do replikacji lub przenoszenia materiału genetycznego, w tym zmodyfikowane genetycznie,
- b) hodowle komórkowe,
- c) pasożyty wewnętrzne człowieka

może wywoływać negatywny wpływ na zdrowie pracownika i być przyczyną zakażenia, alergii lub zatrucia. Ustawodawca wskazał klasyfikację i wykaz szkodliwych czynników biologicznych, których wystąpienie w środowisku pracy wiąże się ze spełnieniem przez pracodawcę określonych wymogów. W roku 2024 na terenie województwa świętokrzyskiego zewidencjonowano 1359 zakładów pracy, w których występowały szkodliwe czynniki biologiczne. W ramach bieżącego nadzoru stacje sanitarno-epidemiologiczne województwa świętokrzyskiego przeprowadziły łącznie 208 kontroli w 200 zakładach pracy.

Kontrole dotyczyły oceny przestrzegania przez pracodawców obowiązków w zakresie szkodliwych czynników biologicznych wynikających z Kodeksu Pracy⁴ oraz rozporządzenia w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki⁵.

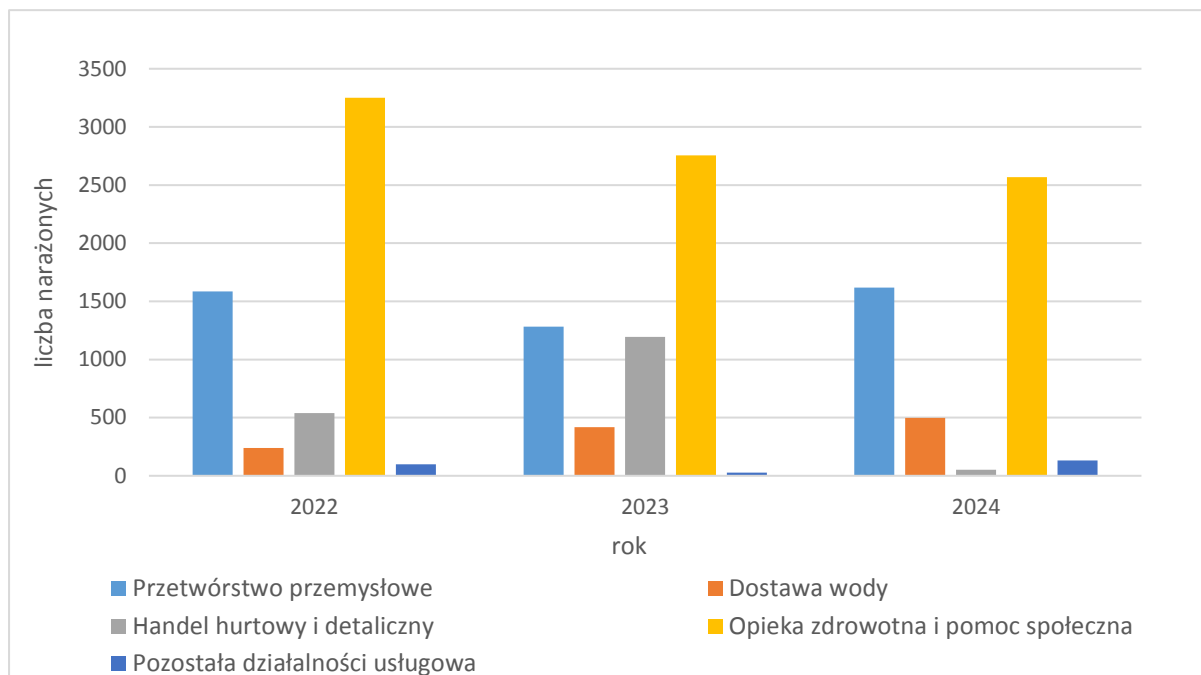
³ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zmianami

⁴ Ustawa z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1465 ze zmianami

⁵ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 22 kwietnia 2005 r. w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki Dz. U. Nr 81, poz. 716 ze zmianami

Liczba osób narażonych na szkodliwe czynniki biologiczne w skontrolowanych zakładach wynosiła:

- narażonych na czynniki z grupy 2 – 5820 osób,
- narażonych na czynniki z grupy 3 – 4927 osób.

Wykres 6.. Liczba narażonych na czynniki biologiczne w podziale na profile działalności gospodarczej zakładów pracy w których świadczą oni pracę w latach 2022 r. - 2024 r.

W skontrolowanych zakładach pracy stwierdzono uchybienia w zakresie szkodliwych czynników biologicznych. Do najważniejszych uchybień należały:

- brak rejestru prac narażających pracowników na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do 3 i 4 grupy zagrożenia – w 13 zakładach,
- brak rejestru pracowników pracujących w narażeniu na czynniki biologiczne zakwalifikowanych do 3 i 4 grupy zagrożenia – w 12 zakładach,
- brak lub niepełna ocena ryzyka zawodowego w związku z występowaniem szkodliwych czynników biologicznych – w 5 zakładach,

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydano 16 decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych uchybień, w których zawarto łącznie 33 nakazy.

Charakterystyka nadzoru w zakładach inżynierii genetycznej województwa świętokrzyskiego

Do zadań Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego należy kontrola przestrzegania przepisów ustawy z 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych, w zakresie warunków dotyczących higieny pracy w zakładach inżynierii genetycznej, w tym opiniowanie pomieszczeń, w których ma być prowadzone zamknięte użycie mikroorganizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMM) lub organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO).

W 2024 r. na terenie woj. świętokrzyskiego w ewidencji znajdowały się 2 obiekty prowadzące prace z organizmami i mikroorganizmami genetycznie zmodyfikowanymi. W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego nad nimi, skontrolowano 1 zakład GMM/GMO.

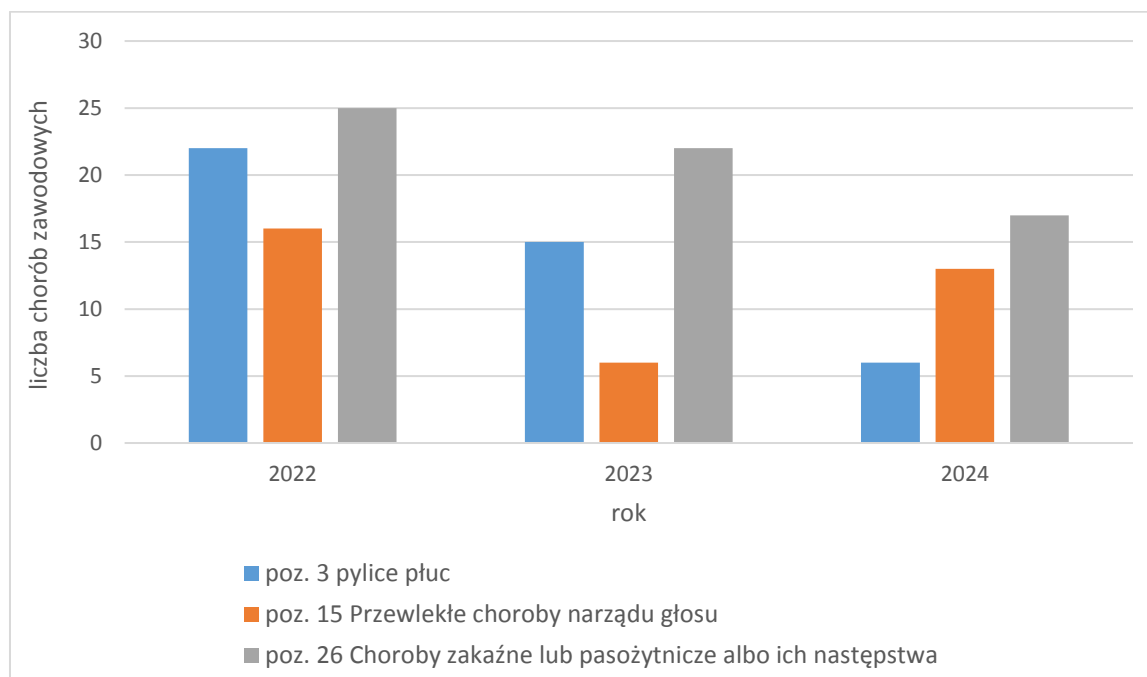
W trakcie ww. kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

W oparciu o ww. ustawę, do zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej należy również opiniowanie zakładów w zakresie warunków higieny pracy, w których ma być prowadzone zamknięte użycie organizmów genetycznie zmodyfikowanych i/lub mikroorganizmów genetycznie zmodyfikowanych. W 2024 r., na

wniosek Ministra Klimatu i Środowiska, w następstwie przeprowadzonej kontroli wydano 1 pozytywne postanowienie opiniujące ww. zakłady.

Charakterystyka struktury zachorowalności na choroby zawodowe

Następstwem pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia są choroby zawodowe. W 2024 r. w województwie świętokrzyskim dokonano 123 zgłoszenia podejrzeń chorób zawodowych, z czego stwierdzono 50 chorób zawodowych wg liczby wystawionych kart stwierdzenia choroby zawodowej.

Wykres 7. Struktura zachorowalności na choroby zawodowe w 2024 r. według poszczególnych jednostek chorobowych.

W woj. świętokrzyskim najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi w 2024 r. były: choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa – 17 pylice płuc – 6, przewlekłe choroby narządu głosu - 13 stwierdzonych przypadków chorób. W przypadku: choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa, która zaliczana jest od lat do jednej z najczęściej stwierdzanych chorób zawodowych, nastąpił spadek – z 22 w 2023 r. do 17 w roku 2024.

W 2024 r. przeprowadzono 209 wizytacji w ramach przeprowadzonych postępowań w sprawach chorób zawodowych, w wyniku których sporządzono 240 kart oceny narażenia zawodowego oraz wydano na terenie woj. świętokrzyskiego 109 decyzji, w tym 49 decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej (46 decyzji prawomocnych) i 54 decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej oraz 6 innych decyzji. Natomiast w 2023 r. odpowiednio przeprowadzono 200 wizytacji w ramach przeprowadzonych postępowań w sprawach chorób zawodowych, w wyniku których sporządzono 275 kart oceny narażenia zawodowego oraz wydano 104 decyzje, w tym 64 decyzje (64 prawomocnych) i 36 decyzji o braku podstaw do jej stwierdzenia oraz 4 inne decyzje. W wyniku wniesionych do II instancji odwołań w 2024 r. w sprawach chorób zawodowych, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 6 decyzji. Na decyzje wydane przez Świętokrzyskiego Państwowego Inspektora Sanitarnego strony wniosły w 2024 r. do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach 6 skarg (w roku 2023 r. 6 skarg) - wszystkie skargi oddalono.

Szczegółowe dane dotyczące stwierdzonych chorób zawodowych opracowywane są przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi w ramach Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych. Celem prowadzenia Rejestru jest zbieranie i przetwarzanie danych dotyczących stwierdzonych chorób zawodowych i opracowywanie analiz kształtowania się zapadalności na te choroby. Rejestr jest tworzony na podstawie „Kart stwierdzenia chorób zawodowych” przesyłanych przez właściwych państwowych inspektorów sanitarnych.

Charakterystyka działań w zakresie profilaktyki zdrowia pracowników

Podstawowym elementem profilaktyki i promocji zdrowia w środowisku pracy są dla pionu Nadzoru Środowiska Pracy kontrole zakładów pracy, podczas których w zależności od profilu zakładu przekazywane są zarówno pracodawcy jak i pracownikom informacje z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia w środowisku pracy. Na stronach internetowych stacji sanitarno-epidemiologicznych zamieszczane są informacje o zagrożeniach i skutecznych metodach ochrony przed nimi, które są stale aktualizowane.

W związku z wpisaniem powiatów: kieleckiego, opatowskiego i skarżyskiego jako terenów, na których średnioroczne stężenie promieniotwórcze radonu w powietrzu wewnątrz pomieszczeń w znacznej liczbie budynków może przekraczać poziom odniesienia, przekazywano materiały edukacyjno-informacyjne dotyczące narażenia na promieniotwórcze działanie radonu.

W 2024 r. pion Nadzoru Środowiska pracy kontynuował coroczną współpracę z instytucjami państwowymi, tj. Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy w Kielcach, Państwową Inspekcją Pracy, Inspekcją Weterynaryjną oraz Policją i Prokuraturą.

NADZÓR I KONTROLA CHEMIKALIÓW

Do zadań z zakresu zdrowia publicznego organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, należą działania informacyjno-edukacyjne i nadzór bieżący nad wprowadzaniem do obrotu/udostępnianiem i stosowaniem chemikaliów. Podstawowym celem tych działań jest podniesienie świadomości konsumenta w zakresie oznakowania produktów, umiejętności wyszukiwania na etykiecie informacji o ich bezpiecznym stosowaniu oraz by wprowadzane do obrotu/udostępniane chemikalia spełniały wymogi prawne.

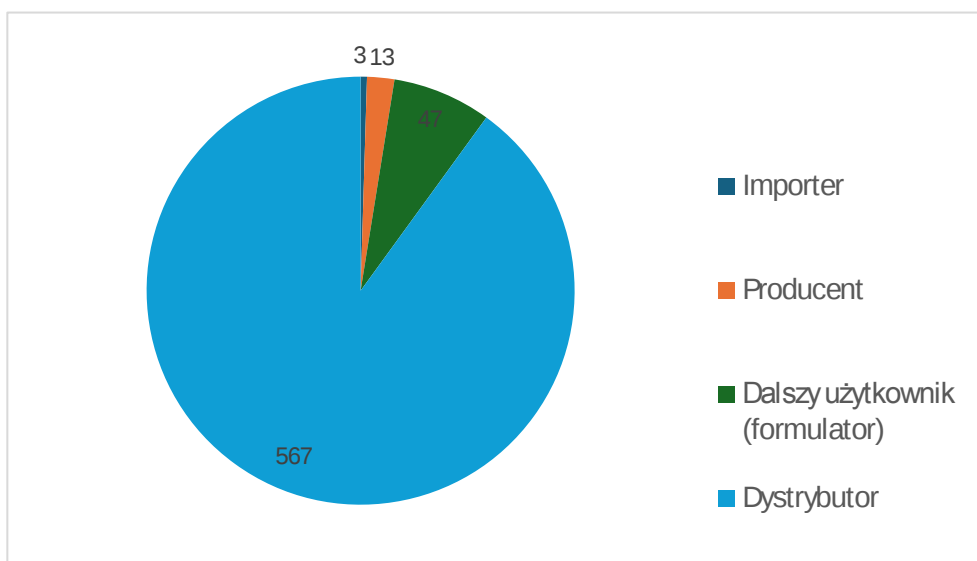
Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa świętokrzyskiego w roku 2024 w zakresie nadzoru nad chemikaliami przeprowadziła kontrole u producentów, importerów oraz użytkowników, czego efektem było wykrycie nieprawidłowości w zakresie udostępnianych produktów, jak i ich użytkowania.

Substancje chemiczne i ich mieszaniny

Stacje sanitarno-epidemiologiczne województwa świętokrzyskiego w 2024 roku obejmowały nadzorem 630 podmiotów wprowadzających do obrotu substancje w postaci własnej lub jako składniki w mieszaninach, w tym:

- 13 producentów,
- 3 importerów,
- 47 dalszych użytkowników (formulatorów mieszanin chemicznych),
- 567 dystrybutorów.

Kontrole podmiotów wprowadzających do obrotu i stosujących substancje i mieszaniny chemiczne z podziałem na pełnione funkcje przedstawia wykres nr 1.

Wykres 1.. Kontrole podmiotów stosujących i wprowadzających do obrotu substancje i mieszaniny chemiczne z podziałem na pełnione funkcje.

W zakresie REACH⁶ skontrolowano:

- 1 importera,
- 47 dystrybutorów
- 310 dalszych użytkowników,

podczas których weryfikowano obowiązki:

- ❖ w zakresie określania, stosowania i zalecania środków w celu właściwej kontroli ryzyka (303),
- ❖ dostarczenia karty charakterystyki (43),
- ❖ przekazywania odbiorcy informacji o substancjach (13),
- ❖ przechowywania i udostępniania informacji wymaganych przepisami unijnymi (124),
- ❖ udostępniania pracownikom informacji z kart charakterystyki (230).

Wydano w tym zakresie 5 decyzji nakazowych.

Ponadto, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie CLP⁷ skontrolowały:

- 1 importera,
- 47 dystrybutorów
- 236 dalszych użytkowników,

podczas których weryfikowano obowiązki:

- ❖ klasyfikacji mieszanin przed wprowadzeniem ich do obrotu (13),
- ❖ poprawności oznakowania mieszanin wprowadzanych do obrotu przez podmiot kontrolowany (62),
- ❖ poprawności oznakowania pojemników i zbiorników służących do przechowywania, transportu lub pracy z substancjami stwarzającymi zagrożenie lub mieszaninami stwarzającymi zagrożenie (248),
- ❖ poprawności pakowania (49),
- ❖ poprawności reklamy substancji i mieszanin stwarzających zagrożenia (2).

W tym zakresie wydano 3 decyzje nakazowe.

Detergenty

W ramach nadzoru nad detergentami w 2024 r. zostało przeprowadzonych 11 kontroli (w 2023 r. - 17 kontroli). Przedmiotem postępowań była weryfikacja przestrzegania przez właściwe do tego podmioty obowiązków wynikających z rozporządzenia w sprawie detergentów⁸. W badanym obszarze nie wydawano decyzji nakazowych u producenta.

⁶ Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Tekst mający znaczenie dla EOG) Dz.U. L 396 z 30.12.2006, str. 1—794 ze zmianami

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Tekst mający znaczenie dla EOG) Dz.U. L 353 z 31.12.2008, str. 1—1355 ze zmianami

⁸ Rozporządzenie (WE) nr 648/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie detergentów (Tekst mający znaczenie dla EOG). Dz.U. L 104 z 8.4.2004, str. 1—35 ze zmianami

Produkty kosmetyczne

W 2024 roku w ewidencji obiektów znajdowało się 380 podmiotów wytwarzających, konfekcjonujących i dystrybuujących produkty kosmetyczne, z których skontrolowano 135, w tym:

- 5 wytwarzających i konfekcjonujących produkty kosmetyczne,
- 3 konfekcjonujące produkty kosmetyczne (bez wytwarzania),
- 127 prowadzących obrót produktami kosmetycznymi, w tym m.in. 10 hurtowni i 115 sklepów.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie woj. świętokrzyskiego przeprowadziły 140 kontroli i rekontroli w zakresie nadzoru nad produktami kosmetycznymi^{9 10}.

Podczas prowadzonych działań kontrolnych oceniano m.in.:

- warunki wytwarzania produktów kosmetycznych (4 zakłady),
- dokumentację produktów kosmetycznych (9 zakładów),
- oznakowanie jednostkowego opakowania produktów kosmetycznych (204 obiektów).

Najczęściej pojawiające się uchybienia dotyczyły:

- etykiet opakowań jednostkowych, np. oznakowania w zakresie określenia daty minimalnej trwałości produktu lub umieszczenia symbolu PAO,
- udostępniania produktów kosmetycznych zawierających w składzie zakazane substancje: butylphenyl, methylpropional, hydroxyisohexyl 3-cyclohexene, carboxaldehyde,
- udostępniania produktów kosmetycznych po upływie daty ważności.

W ramach sprawowanego nadzoru pobrano 39 prób do analizy (mikrobiologicznej i zawartości formaldehydu), z czego jedna wykazała niezgodność w zakresie zawartości formaldehydu.

W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości wydano 19 decyzji administracyjnych oraz nałożono 6 kar pieniężnych w łącznej wysokości 1800 zł. Prowadzone postępowania administracyjne w większości dotyczyły obiektów obrotu produktami kosmetycznymi.

Produkty biobójcze

Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne województwa świętokrzyskiego w 2024 roku przeprowadziły 235 kontroli w zakresie udostępniania i stosowania produktów biobójczych^{11 12}.

Podczas tych czynności skontrolowano 3 produkty wprowadzane do obrotu, 898 produktów udostępnianych, 173 produkty stosowane w działalności zawodowej oraz 3 wyroby poddane działaniu produktów biobójczych u udostępniających.

W podziale na kategorie produktów biobójczych w 2024 r. skontrolowano:

- 742 produkty kategorii 3 - zwalczanie szkodników;
- 281 produktów kategorii 1 - środki dezynfekujące;
- 39 produktów kategorii 2 - środki do konserwacji oraz
- 2 produkty kategorii 4 - inne produkty biobójcze.

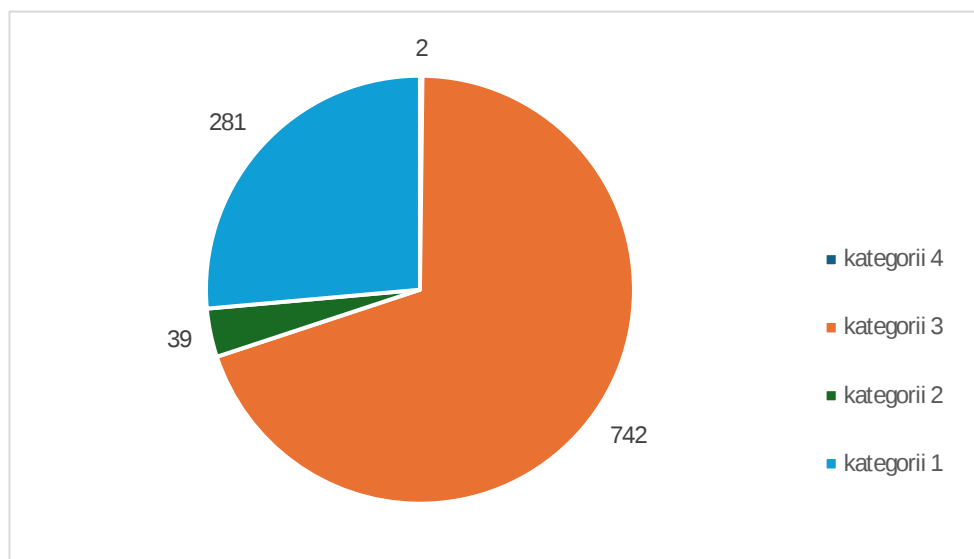
W efekcie przeprowadzonych kontroli wydano 2 decyzje w zakresie braku wymaganego pozwolenia na obrót produktem biobójczym.

⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1223/2009 z 30 listopada 2009 r. dotyczące produktów kosmetycznych (przekształcenie) (Tekst mający znaczenie dla EOG) Dz.U. L 342 z 22.12.2009, str. 59—209 ze zmianami

¹⁰ Ustawa z 4 października 2018 r. o produktach kosmetycznych Dz.U. 2018 poz. 2227

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 z 22 maja 2012 r. w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych (Tekst mający znaczenie dla EOG) Dz.U. L 167 z 27.6.2012, str. 1—123 ze zmianami

¹² Ustawa z 9 października 2015 r. o produktach biobójczych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 24)

Wykres 2. Ilość skontrolowanych produktów biobójczych w podziale na kategorie.

Realizując zadanie priorytetowe na 2024 roku Państwowe Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne prowadziły zintensyfikowany nadzór nad wprowadzaniem do obrotu produktów biobójczych kategorii 3 i 4, takich jak: rodentycydy, insektycydy, dezynfektanty basenowe oraz algicydy dostępne w sprzedaży stacjonarnej i na platformach e-commerce. W wyniku przeprowadzonych 148 kontroli handlu stacjonarnego zakwestionowano zgodność z obowiązującymi przepisami w przypadku 5 produktów.

Prekursory narkotyków kategorii 2 i 3

Prekursorem narkotyków są chemikalia wykorzystywane głównie do zgodnej z prawem (legalnej) produkcji wielu różnych produktów, w tym leków, tworzyw sztucznych i kosmetyków. Substancje te mogą być również nielegalnie stosowane w niezgodnych z prawem celach, takich jak produkcja narkotyków. Dlatego też, w zależności od wielkości ryzyka związanego z wytworzeniem z nich substancji psychoaktywnej, podzielono je na cztery kategorie.

Obrót prekursorami narkotyków jest regulowany, a Państwowa Inspekcja Sanitarna prowadzi nadzór nad przestrzeganiem przez podmioty stosujące i wprowadzające do obrotu prekursorów narkotyków:

- kategorii 2A (bezwodnik octowy, czerwony fosfor),
- kategorii 2B (kwas fenylloctowy, kwas antranilowy, piperydyna, nadmanganian potasu i ich sole),
- kategorii 3 (kwas chlorowodorowy, kwas siarkowy, toluen, eter etylu, aceton, keton metylo-etylowy i ich sole, z wyjątkiem soli kwasu chlorowodorowego i kwasu siarkowego).

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej z obszaru woj. świętokrzyskiego w ramach nadzoru nad prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3 przeprowadziły 56 kontroli, w tym skontrolowano 8 podmiotów wprowadzających do obrotu prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3, a także 48 podmiotów stosujących te substancje w działalności zawodowej, nie stwierdzając naruszeń przepisów w tym zakresie. Nie wydawano zezwoleń na wywóz prekursorów. W 2024 roku na terenie woj. świętokrzyskiego znajdowało się 21 podmiotów odpowiedzialnych za wprowadzanie do obrotu prekursorów narkotyków.

Państwowa Inspekcja Sanitarna, na podstawie przeprowadzonych kontroli, wydaje opinie dotyczące zgodności ze stanem faktycznym danych zawartych we wniosku złożonym przez podmiot do Biura ds. Substancji Chemicznych. W 2024 roku nie wpłynął żaden wniosek o wydanie opinii. Nie wydawano ze-

zwolenia eksportowego w zakresie prekursorów narkotyków zgodnie z art. 12 rozporządzenia określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi¹³.

Środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne

Stosowane w polskim prawodawstwie określenie „środki zastępcze” to potocznie używany termin „dopalacze”. Są to różnego rodzaju produkty zawierające substancje o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, które mogą być użyte w takich samych celach jak środek odurzający, substancja psychotropowa lub nowa substancja psychoaktywna (NSP), a ich użycie ma na celu spowodowanie w organizmie jak najwierniejszego efektu narkotycznego substancji zdelegalizowanych.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady i tryb postępowania w zakresie środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych jest Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii¹⁴. Ustawa wprowadziła zakaz wytwarzania, przywozu i wprowadzania do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a nadzór nad nowymi substancjami sprawują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Prezes Biura do spraw Substancji Chemicznych przekazuje odpowiednim organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej informacje dotyczące wydanych zezwoleń oraz wniosków złożonych przez przedsiębiorców. W ustawie tej określono szczegółową procedurę postępowania w przypadku stwierdzenia jej naruszeń.

Minister Zdrowia realizując postanowienia zawarte w ww. ustawie, określił w drodze rozporządzeń^{15 16} wykaz substancji psychotropowych, środków odurzających i nowych substancji psychoaktywnych oraz określił 18 podmiotów uprawnionych do przeprowadzania badań mających na celu ustalenie, czy dany produkt jest środkiem zastępczym. Należy nadmienić, że zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie egzekwowania ustawowego zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych zostały włączone do zadań wskazanych w ustawie¹⁷ o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Państwowa Inspekcja Sanitarna w celu ograniczania zagrożeń zdrowia publicznego z zakresu przeciwdziałania narkomani egzekwuje przestrzeganie przepisów dotyczących zakazu wytwarzania, przywozu i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych (NSP). Wskutek postępujących zmian na rynku tzw. „dopalaczy” w województwie świętokrzyskim zmienił się charakter dostępu do nowych narkotyków. W związku ze zwiększającą się ilością sklepów, których asortyment opiera się na produktach konopnych na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzono w 2024 roku 12 kontroli stacjonarnych punktów sprzedaży oferujących asortyment tego typu. Kontrole te nie wykazały nieprawidłowości w zakresie zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych. W ramach prowadzonych postępowań administracyjnych w 2024 r. nie wydano decyzji zakazujących wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych i nie nałożono kar pieniężnych (w 2023 roku wydano jedną decyzję administracyjną i nie nałożono kar pieniężnych). Nadto, na podstawie przeprowadzonego monitoringu można stwierdzić, że w 2024 r. na terenie województwa świętokrzyskiego dystrybucja i wprowadzanie do obrotu środków zastępczych odbywa się w formie sprzedaży dilerskiej oraz przez internet.

¹³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 111/2005 z 22 grudnia 2004 r. określające zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi Dz.U. L 22 z 26.1.2005, str. 1—10 ze zmianami

¹⁴ Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939 ze zmianami

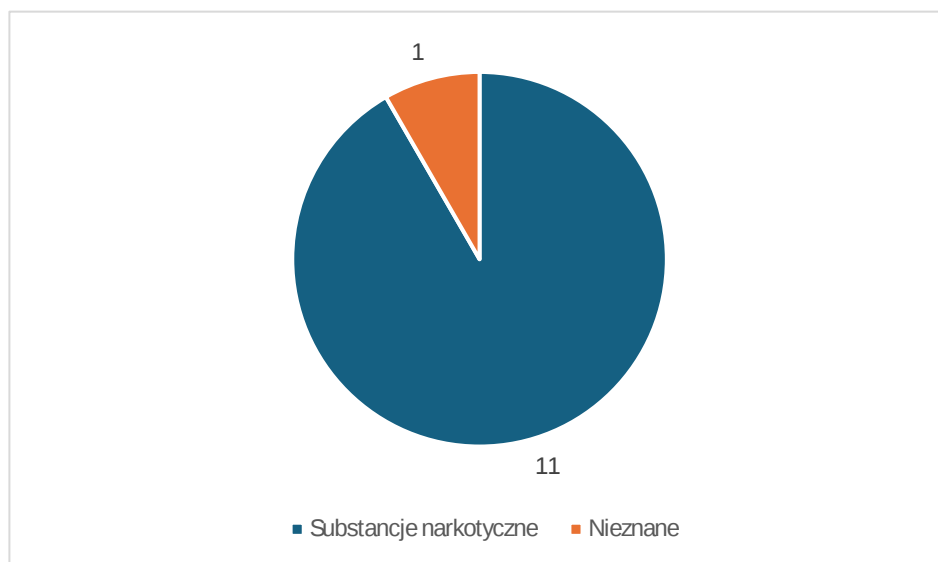
¹⁵ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 17 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1139)

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 6 marca 2019 r. w sprawie wykazu podmiotów uprawnionych do przeprowadzania badań mających na celu ustalenie, czy dany produkt jest środkiem zastępczym (Dz. U. poz. 490)

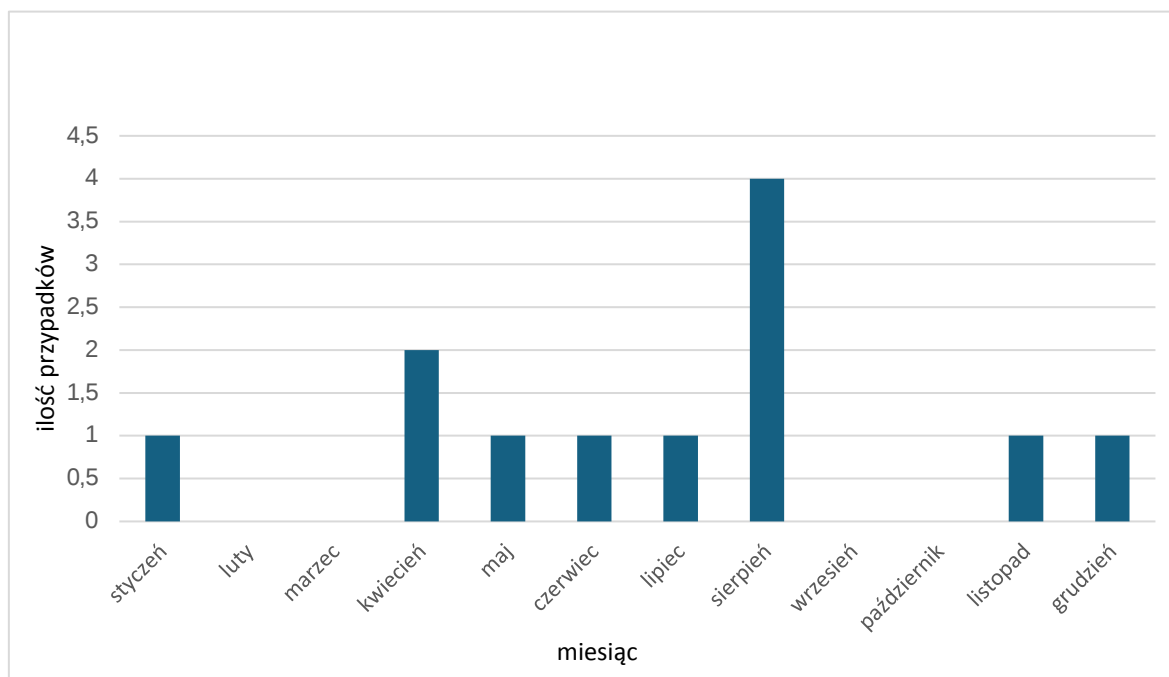
¹⁷ Ustawa z 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 416)

Analiza epidemiologiczna skutków zdrowotnych po zażyciu tzw. „dopalaczy”

Jednym z ważnych zadań w obszarze nowych narkotyków realizowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną jest monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w zakresie zatruć i podejrzeń zatruć środkami zastępczymi i NSP. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we współpracy z podmiotami leczniczymi i Państwowymi Powiatowymi Inspektorami Sanitarnymi stale monitoruje zjawisko zatruć środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi. W ramach tych działań Powiatowe Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne we współpracy z Ministerstwem Zdrowia gromadzą informacje przekazywane przez podmioty lecznicze o liczbie zatruć oraz zgonów na skutek zażycia środków zastępczych oraz podejrzeń zatruć środkami zastępczymi, które na bieżąco umieszczane są w systemie SMIOD oraz w systemie comiesięcznym zgłaszają do Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Kielcach. W 2024 roku podmioty lecznicze zgłosiły 12 podejrzeń zatruć środkami zastępczymi, nowymi substancjami psychoaktywnymi, substancjami psychotropowymi lub środkami odurzającymi (w 2023 roku – 3 podejrzewania). Najwięcej przypadków odnotowano wśród osób w wieku od 18 do 23 roku życia (7 przypadków). W strukturze zatruć dominowały substancje narkotyczne (11 przypadków). Nie odnotowano natomiast zatruć nowymi substancjami psychoaktywnymi, ani zgonów związanych z zażyciem środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.

Wykres 3.. Struktura zatruć substancjami psychoaktywnymi.

Wykres 4.. Zatrucia środkami zastępczymi w woj. świętokrzyskim wg miesięcy w 2024 r.

Współpraca z innymi instytucjami

W ramach działań prowadzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną w zakresie egzekwowania ustawowego zakazu produkcji i wprowadzania do obrotu środków zastępczych, współpracowano z Komen- dami Policji, Prokuraturą, a także szpitalami. W roku sprawozdawczym kontynuowano współpracę z podmiotami leczniczymi w zakresie obowiązku informowania Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych o przypadkach hospitalizacji pacjentów z powodu zatruc środkami zastępczymi lub podej- rzanych o takie zatrucia. W 2024 r. sprawy dotyczące wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych przekazywane były Państwowej Inspekcji Sanitarnej przez Policję. Podkreślenia wymaga fakt stałej współpracy z Policją oraz Prokuraturą. Współpraca z Policją polegała na wzajemnym przekazywaniu informacji niezbędnych do prowadzenia postępowań, jak również uczest- nictwo we wspólnie organizowanych działaniach profilaktycznych.

Działania profilaktyczne

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego w trosce o zdrowie publiczne podej- mowali w 2024 roku szereg inicjatyw o charakterze informacyjno – edukacyjnym, mających na celu prze- kazywanie wiedzy o zagrożeniach dla zdrowia lub życia ludzi spowodowanych zażywaniem tzw. „dopa- laczy”, profilaktyki uzależnień oraz skali problemu dotyczącej zatruc środkami zastępczymi. W ramach podejmowanych inicjatyw prozdrowotnych na terenie województwa świętokrzyskiego prowadzono m.in. konferencje, spotkania edukacyjno – profilaktyczne, prelekcje, pogadanki z uczestnikami obozów, kolonii oraz półkolonii, podczas festynów organizowano stoiska edukacyjne. W trakcie spotkań eduka- cyjnych poza wykładami rozdawano materiały edukacyjne w formie ulotek, broszur na temat tzw. „do- palaczy”. Adresatami podjętych działań byli m.in.: nauczyciele, opiekunowie oraz uczestnicy obozów wy- poczynkowych, rodzice, dzieci, młodzież oraz społeczność lokalna.

HIGIENA RADIACYJNA**Informacje ogólne**

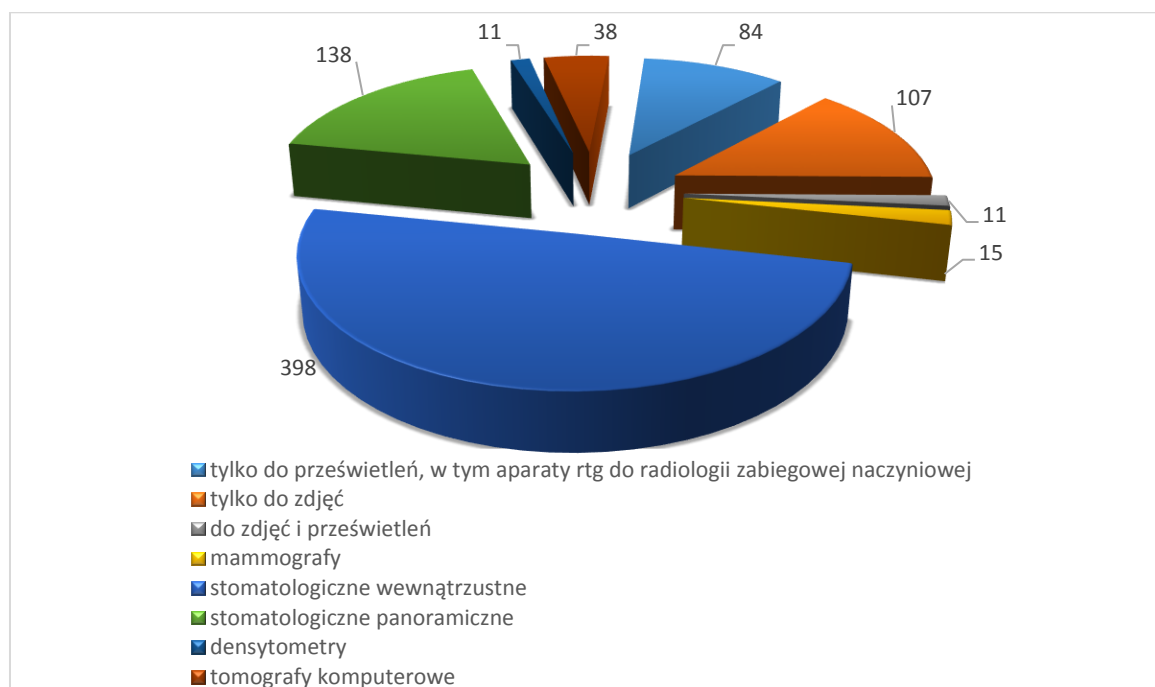
Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny sprawuje nadzór nad warunkami higieny radiacyjnej, tj. nadzór w zakresie ochrony radiologicznej działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące; nadzór w zakresie ochrony przed polem elektromagnetycznym od 0 Hz do 300 GHz. Zajmuje się również ochroną populacji i środowiska przed nadmiernym napromieniowaniem i skażeniami promieniotwórczymi.

Ochrona radiologiczna w jednostkach ochrony zdrowia stosujących aparaty rentgenowskie

W 2024 roku, w ochronie zdrowia, nadzorem objętych było 705 medycznych pracowni rentgenowskich, jednostek organizacyjnych bez medycznych pracowni rentgenowskich stosujących aparaty rentgenowskie oraz ambulansów rentgenowskich (701 w 2023 r.). Przeprowadzono 337 kontroli medycznych pracowni rentgenowskich, jednostek organizacyjnych bez medycznych pracowni rentgenowskich stosujących aparaty rentgenowskie oraz ambulansów rentgenowskich (63 w 2023 r.). Ogólna liczba osób zatrudnionych w narażeniu na promieniowanie jonizujące w 2024 r. wynosiła 2111 osób (w 2023 r. – 1876 osób).

Klasyfikacja osób do kategorii narażenia w 2024 r. była następująca: kategoria A – 254 osoby, kategoria B – 1857 osób (w 2023 r. klasyfikacja była następująca: kategoria A – 240 osób, kategoria B – 1636 osób). W 2024 roku nie odnotowano przekroczenia dawki granicznej dla osób pracujących w narażeniu na promieniowanie jonizujące w jednostkach organizacyjnych będących pod nadzorem Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Podział źródeł promieniowania jonizującego objętych nadzorem na terenie województwa świętokrzyskiego przedstawia wykres 1.

Wykres. 1. Rodzaje i liczba aparatów rtg objętych nadzorem w 2024 r.

Podczas kontroli nadzorowanych jednostek stwierdzono nieprawidłowości w zakresie ochrony radiologicznej wskazane w tabeli poniżej (tabela 1).

Rodzaj stwierdzonych nieprawidłowości	Liczba stwierdzonych naruszeń obowiązujących wymogów prawnych
Dokumentacja w zakresie ochrony radiologicznej	90
Kontrola jakości i przeglądy techniczne urządzeń radiologicznych i pomocniczych	201
Wypożyczenie medycznej pracowni rentgenowskiej	10
Wewnętrzny nadzór nad przestrzeganiem wymagań ochrony radiologicznej	3

Tabela 1. Nieprawidłowości występujące podczas kontroli w 2024 r. z zakresu ochrony radiologicznej

W 2024 roku wydano 112 zezwoleń na stosowanie aparatów rentgenowskich w medycznej pracowni rentgenowskiej lub poza medyczną pracownią rentgenowską oraz uruchamianie medycznej pracowni rentgenowskiej, 37 zgód na prowadzenie działalności związanej z narażeniem w celach medycznych, 35 decyzji w związku z naruszeniem wymagań z zakresu ochrony radiologicznej, a także 47 kar pieniężnych zgodnie z dyspozycją art. 123 ust. 1b i ust. 1c w związku z art. 123 ust. 1 ustawy z 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe (w 2023 roku wydano 109 zezwoleń, 38 zgód, 36 decyzji w związku z naruszeniem wymagań z zakresu ochrony radiologicznej, a także 22 kary pieniężne).

W 2024 roku wydano 72 decyzje stwierdzające wygaśnięcie decyzji dotyczących uruchomienia i stosowania aparatów rtg oraz uruchomienia pracowni rtg w związku z zakończeniem prowadzenia działalności lub wymianą aparatu rtg (w 2023 roku wydano 49 decyzji stwierdzających wygaśnięcie decyzji).

Ponadto, zaopiniowano 93 dokumentacje projektowe medycznych pracowni rtg w zakresie ochrony radiologicznej (86 w 2023 r.).

W 2024 roku Sekcja Badań Higieny Radiacyjnej przeprowadziła pomiary dozymetryczne promieniowania jonizującego w otoczeniu 36 aparatów rentgenowskich (46 w 2023 r.).

W zakresie kontroli jakości przeprowadzono pomiary 56 aparatów rentgenowskich (37 w 2023 r.) oraz 47 monitorów stosowanych do wyświetlania obrazów medycznych.

W tabeli nr 2 przedstawiono rodzaje i liczbę badań/ pomiarów promieniowania jonizującego przeprowadzonych przez Sekcję Badań Higieny Radiacyjnej.

RTG i promieniowanie jonizujące				
lp.	Temat badania	Liczba aparatów przy których wykonano badania	Liczba wykonanych badań	Uwagi
1.	Badanie parametrów fizycznych urządzeń radiologicznych	56	958	-
2.	Badanie parametrów fizycznych monitorów stosowanych do wyświetlania obrazów medycznych	47	149	dla jednego monitora otrzymano jeden negatywny wynik testu*
3.	Pomiary dozymetryczne promieniowania rtg w otoczeniu aparatów rentgenowskich	36	454	-

Tabela 2. Rodzaje i liczba przeprowadzonych badań/ pomiarów promieniowania jonizującego

* w przypadku stwierdzonych przekroczeń podczas wykonywanych badań, jednostki są zobowiązane do niezwłocznego wprowadzenia działań korygujących

Realizacja zadań w obszarze dotyczącym narażenia na radon

W 2024 roku Oddział Higieny Radiacyjnej realizował zadania związane z identyfikacją miejsc pracy zlokalizowanych wewnątrz pomieszczeń na poziomie parteru lub piwnicy, w których odnotowano przekroczenie wartości średniorocznego stężenia radonu na terenach wskazanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 18 czerwca 2020 r. w sprawie terenów, na których średnioroczne stężenie promieniotwórcze radonu w powietrzu wewnątrz pomieszczeń w znacznej liczbie budynków może przekraczać poziom odniesienia oraz identyfikacją terenów, na których wewnątrz pomieszczeń w znacznej liczbie budynków poziom średniorocznego stężenia promieniotwórczego radonu w powietrzu może przekraczać poziom odniesienia tj. 300 Bq/m³. W województwie świętokrzyskim są to: powiat kielecki, powiat opatowski i powiat skarżyski.

W związku z realizacją Krajowego planu działania w przypadku długoterminowych zagrożeń wynikających z narażenia na radon w budynkach przeznaczonych na pobyt ludzi oraz w miejscach pracy, udzielano porad i informacji w zakresie narażenia na radon w pomieszczeniach oraz związanych z narażeniem na radon zagrożeń dla zdrowia, na temat znaczenia przeprowadzania pomiarów radonu oraz na temat dostępnych środków technicznych służących ograniczeniu występujących stężeń radonu, a także prowadzono działania informacyjno-edukacyjne o dostępnych środkach ograniczenia stężenia radonu w budynkach, lokalach i pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi.

Ponadto, w związku ze wskazaniem przez ustawodawcę jako miejsc pracy narażonych na występowanie podwyższonego stężenia radonu, podziemnych tras turystycznych, które są miejscami pracy przewodników i pracowników technicznych, a także jaskiń i innych naturalnych pustek w górotworze, które są miejscami pracy speleologów, klimatologów, biologów i innych pracowników nauki, które to dotyczą obszaru całego województwa, prowadzono działania edukacyjno-informacyjne dot. narażenia na radon skierowane do tych grup podmiotów.

W wyniku podejmowanych działań w roku 2024 przyjęto jedno powiadomienie w zakresie ochrony radiologicznej dotyczące wykonywania działalności związanej z narażeniem polegającej na wykonywaniu pracy w miejscach pracy, w którym mimo podjęcia działań zgodnie z zasadą optymalizacji, stężenie radonu wewnątrz pomieszczeń w tych miejscach pracy przekracza poziom odniesienia, o którym mowa w art. 23b ustawy z 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe. Powiadomienie dot. miejsc pracy zlokalizowanych wewnątrz pomieszczeń na poziomie parteru na terenie powiatu kieleckiego.

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi o częstotliwości w zakresie 0 Hz -300 GHz

W 2024 roku w ewidencji znajdowały się 363 zakłady użytkujące urządzenia wytwarzające pola elektromagnetyczne (w 2023 r. - 322).

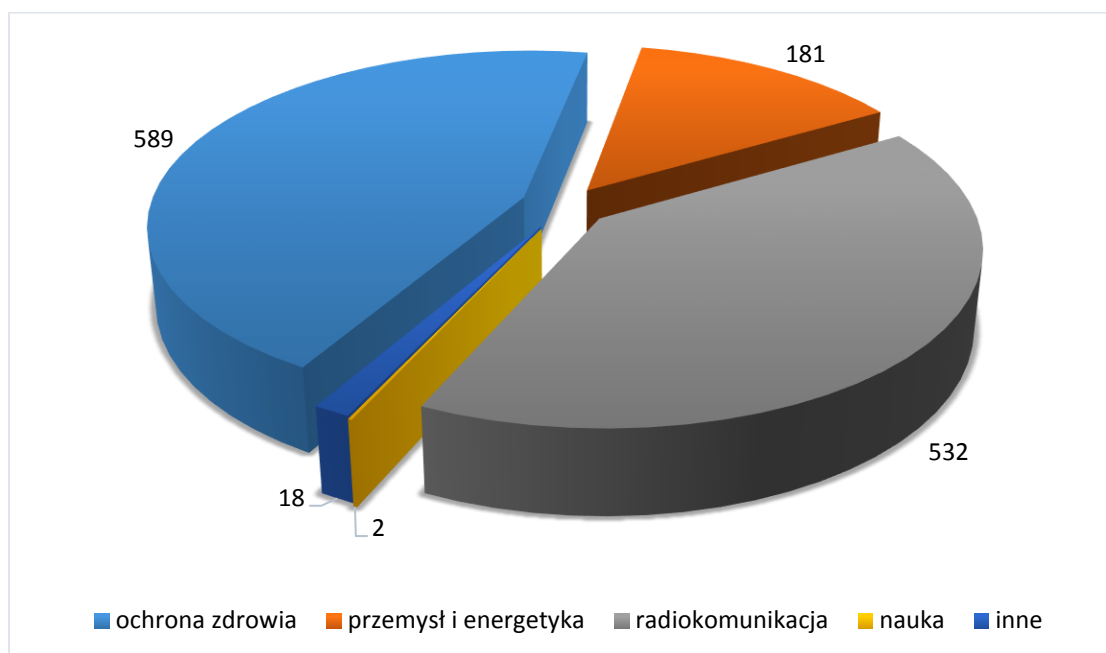
W 2024 roku liczba zewidencjonowanych urządzeń wynosiła 1322 – bez uwzględnienia liczby nadajników stacji bazowych telefonii komórkowych oraz innych urządzeń pracujących w systemie bezobsługowym (w 2023 r. – 1301). Liczba urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne w zakresie 0-300 GHz, przy których zostały przeprowadzone pomiary w 2024 r. wynosiła 200 (963 w 2023 r.).

W tabeli nr 3 przedstawiono rodzaje i liczbę badań/ pomiarów promieniowania niejonizującego (rozkładu pól elektromagnetycznych) przeprowadzonych przez Sekcję Badań Higieny Radiacyjnej.

PEM (promieniowanie niejonizujące)				
Lp.	Temat badania	Liczba urządzeń przy których wykonano badania	Liczba wykonanych badań	Uwagi
1.	Pomiary rozkładu pola-EM dla celów ochrony środowiska pracy	199	972	-
2.	Pomiary rozkładu PEM dla celów ochrony środowiska	1	4	-

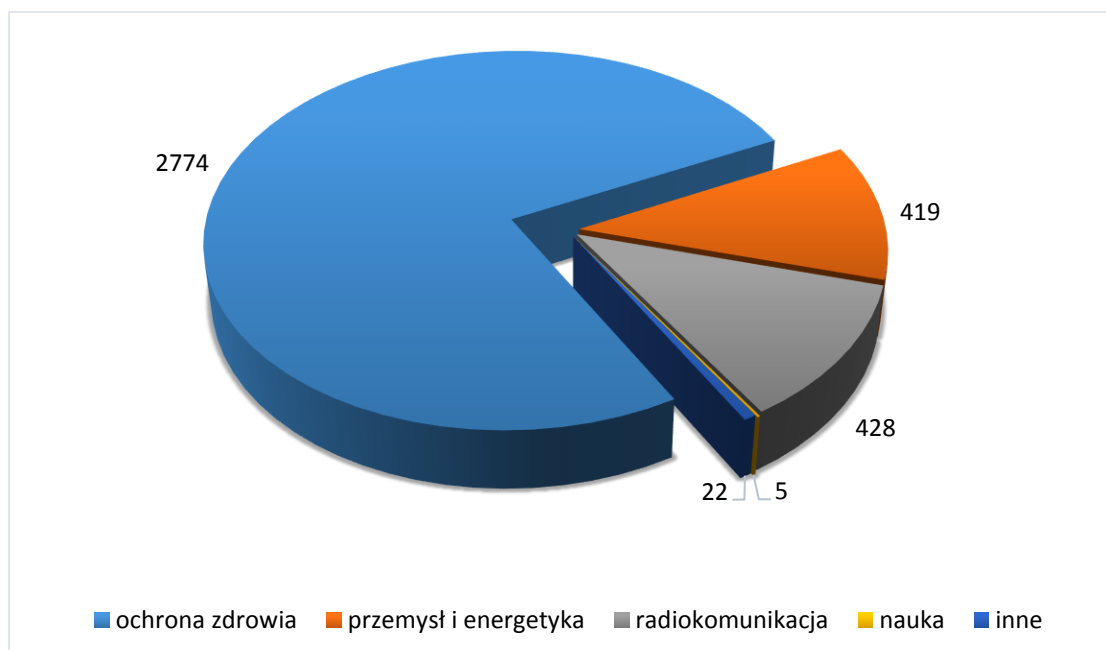
Tabela. 3. Rodzaje i liczba przeprowadzonych badań/ pomiarów promieniowania i niejonizującego (rozkładu pól elektromagnetycznych)

Liczba zewidencjonowanych urządzeń obejmujących 2024 r. i dziedziny zastosowań przedstawiono na wykresie 2.

Wykres. 2. Liczba zewidencjonowanych urządzeń i dziedziny zastosowań

Liczba osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne zewidencjonowanych w 2024 r. (wykres 3) wynosiła 3648 (4442 w 2023 r.), z czego w ochronie zdrowia – 2774 (2774 w 2023 r.), w przemyśle i energetyce – 419 (419 w 2023r.), w radiokomunikacji i łączności – 428 (1222 w 2023 r.), w nauce – 5 (5 w 2023 r.), w innych – 22 (22 w 2023 r.).

Wykres. 3. Liczba osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne

W 2024 roku oceniono 468 sprawozdań z wynikami pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przekazanych przez prowadzącego instalację oraz użytkownika urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne (w 2023 r. – 355) oraz przyjęto i poddano analizie 372 informacji o zgłoszeniach instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne przekazane przez organy ochrony środowiska, w tym również zmiany danych objętych zgłoszeniem instalacji oraz zakończenia eksploatacji instalacji (w 2023 r. – 286). Przedłożone wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przez prowadzącego instalację oraz użytkownika urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne, które są stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV, lub instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz, nie wskazywały na występowanie ponadnormatywnego poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.

Pomiary skażeń promieniotwórczych

W 2024 roku wykonywano metodą spektrometryczną pomiary zawartości Cs-137 w produktach rolno-spożywczych i w wodzie, w ramach placówki podstawowej prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz w ramach urzędowej kontroli żywności. Przeprowadzono 42 oznaczenia zawartości Cs-137 - próbek żywnościowych, wody i pasz (42 w 2023 r.). Żadna ze zmierzonych prób nie została zakwestionowana pod względem zawartości Cs-137 zgodnie z dopuszczalnymi poziomami zawartości Cs-137 obowiązującymi w UE.

Wyniki oznaczeń Cs-137 badanych próbek w ramach placówki prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych przedstawiono w tabeli nr 4.

Ip.	Rodzaj próbki (produkt)		Liczba wykonanych oznaczeń Cs-137		Liczba oznaczeń w których przekroczona była norma	Przedział w jakim mieściły się wyniki oznaczeń w Bq/kg (Bq/l)
			z nadzoru	na zlecenie		
1	Mleko	płynne lub w proszku	7	0	0	poniżej 0,40 ÷ poniżej 0,80
2	Mięso	wołowina lub wieprzowina	6	0	0	poniżej 0,40 ÷ 1,20
3	Ryby	ryby słodkowodne lub ryby morskie	4	0	0	poniżej 0,40 ÷ poniżej 0,80
4	Drób	-	4	0	0	poniżej 0,40 ÷ 0,96
5	Jaja	-	4	0	0	poniżej 0,40 ÷ poniżej 0,80
6	Zboża	pszenica lub żyto	1	0	0	poniżej 0,40
7	Ziemniaki	-	1	0	0	poniżej 0,40
8	Warzywa	kapusta lub marchew lub buraki	1	0	0	poniżej 0,40
9	Owoce	jabłka	1	0	0	poniżej 0,40

10	Woda wodociąg.	-	4	0	0	poniżej 0,040
11	Woda powierzchni.	rzeka lub jezioro	2	0	0	poniżej 0,040
12	Środki żywienia zwierząt	pasze zielone	1	0	0	poniżej 0,40
13	Grzyby świeże	pieprznik jadalny	2	0	0	4,2 ÷ 9,8
14	Grzyby świeże	podgrzybek	2	0	-	133 ÷ 157
15	Grzyby suszone	-	0	0	0	-
16	Produkty mleczne	-	0	0	-	-
17	Owoce	truskawki	1	0	0	poniżej 0,40
18	Warzywa	pomidor	1	0	0	poniżej 0,80

Tabela. 4. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty wykonane w ramach placówki pomiarów skażeń promieniotwórczych

Przedstawiciele Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w 2024 roku uczestniczyli w dwóch zdarzeniach związanych ze stwierdzeniem podwyższonego poziomu mocy dawki promieniowania jonizującego:

- 1) W zakładzie zajmującym się przewożeniem złomu w Ostrowcu Świętokrzyskim wykonano pomiary dozymetryczne i spektrometryczne w otoczeniu kontenera ze złomem oraz metalowej rury. Zidentyfikowano izotop promieniotwórczy Ra-226 oraz wyznaczono maksymalną wartość mocy przestrzennego równoważnika dawki bezpośrednio przy rurze, która wynosiła 1,8 $\mu\text{Sv/h}$. W wyniku przeprowadzonych działań, metalowy element (rura), skażony substancją promieniotwórczą, został przekazany do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych.
- 2) W zakładzie zajmującym się transportem złomu w Staszowie wykonano pomiary dozymetryczne i spektrometryczne w otoczeniu kontenera ze złomem oraz metalowego elementu (zaworu). Zidentyfikowano izotop promieniotwórczy Ra-226 oraz wyznaczono maksymalną wartość mocy przestrzennego równoważnika dawki bezpośrednio przy zaworze, która wynosiła 5,0 $\mu\text{Sv/h}$. W wyniku przeprowadzonych działań, metalowy element, skażony substancją promieniotwórczą, został przekazany do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych.

Wnioski

1. W związku z działalnością kontrolną prowadzoną przez pion higieny radiacyjnej na terenie województwa świętokrzyskiego w 2024 r. stwierdzono nieprawidłowości dotyczące jednostek ochrony zdrowia, wynikające z niespełnienia wymogów obowiązujących przepisów prawnych z zakresu ochrony radiologicznej zawartych m.in. w ustawie z 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe oraz w aktach wykonawczych wydanych na jej podstawie. Podobnie jak w ubiegłych latach, nie zanotowano przypadków nadmiernego zagrożenia zdrowia osób zatrudnionych przy obsłudze aparatury rtg.
2. Wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przedstawiane na podstawie art. 122a ust. 2 ustawy z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska nie wskazywały na występowanie ponadnormatywnego poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.
3. W 2024 r. wykonywano badania zawartości Cs-137 w produktach żywnościowych, wody do spożycia i wody powierzchniowej. Badania te wykonywano w ramach placówki podstawowej,

przewodzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz w ramach urzędowej kontroli żywności. Podobne analizy mogą być również wykonywane na wypadek zdarzeń radiacyjnych. Żadna ze zmierzonych prób nie została zakwestionowana pod względem zawartości radionuklidu Cs-137 zgodnie z dopuszczalnymi poziomami zawartości Cs-137 obowiązującymi w UE.

4. Na terenie woj. świętokrzyskiego miały miejsce 2 zdarzenia związane ze stwierdzeniem podwyższonego poziomu mocy dawki promieniowania jonizującego, natomiast, nie miało miejsca żadne zdarzenie radiacyjne, rozumiane jako nietypowa sytuacja lub zdarzenie związane ze źródłem promieniowania jonizującego, wymagające podjęcia pilnych działań interwencyjnych w celu:
 - a. złagodzenia poważnych niepożądanych skutków dla zdrowia ludzi, ich bezpieczeństwa, jakości życia, mienia lub środowiska lub
 - b. zmniejszenia ryzyka, które mogłoby doprowadzić do poważnych niepożądanych skutków, o których mowa w lit. a.

OCENA STANU SANITARNEGO PLACÓWEK DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Informacje ogólne

Działalność i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży obejmują sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad przestrzeganiem przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczących:

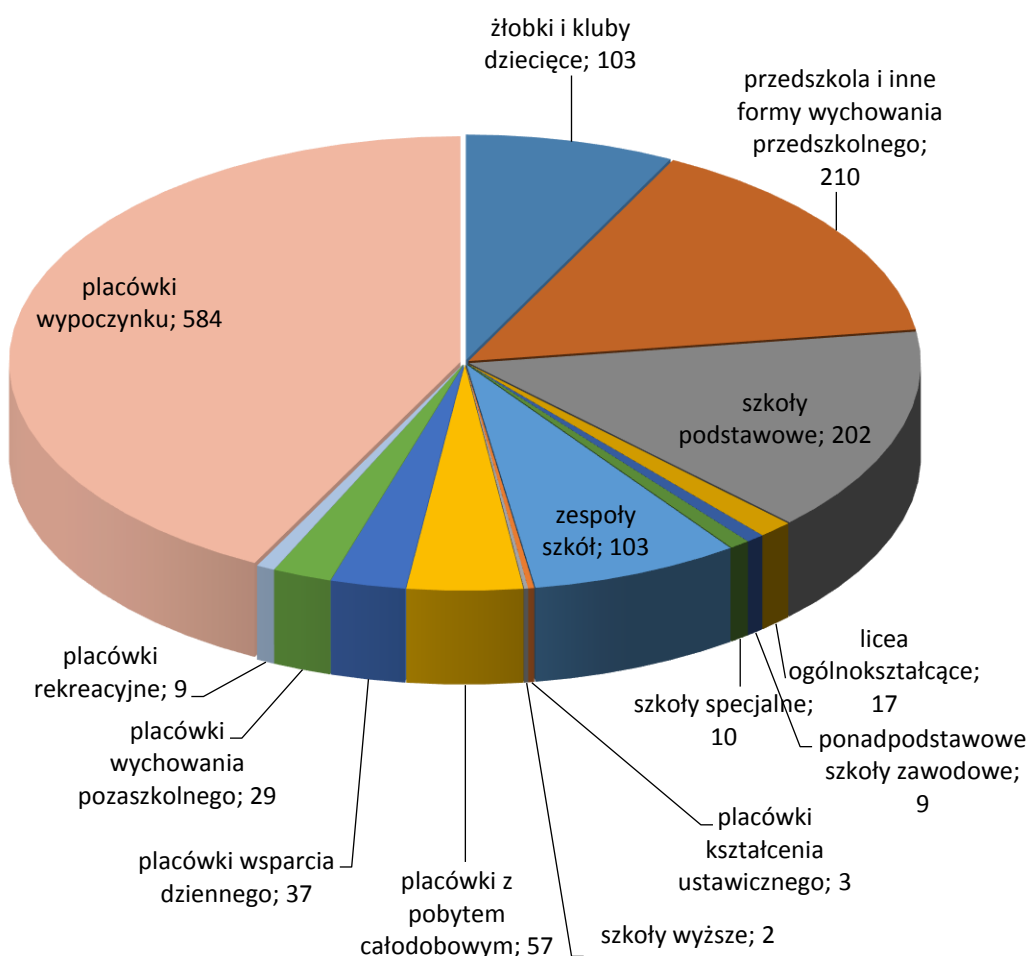
- a. stanu sanitarno – higienicznego i technicznego placówek oświatowo – wychowawczych i opiekuńczych;
- b. wymagań w stosunku do sprzętu i mebli przeznaczonych do używania przez dzieci i młodzież,
- c. higieny procesu nauczania;
- d. warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach;
- e. bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe,
- f. przechowywania i dystrybucji substancji oraz mieszanin chemicznych
- g. warunków do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania,
- h. nadzoru nad warunkami wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.

W roku 2024 Państwowa Inspekcja Sanitarna nadzorowała 1 521 placówek przeznaczonych dla dzieci i młodzieży, w tym m.in. placówki edukacyjne (przedszkola i szkoły), opiekuńczo-wychowawcze (m.in. żłobki i domy dziecka), pracy pozaszkolnej i inne (bursy i internaty, domy studenckie, ośrodki specjalne) oraz 736 placówek wypoczynku.

Wśród placówek edukacyjnych mieściło się 681 szkół wszystkich typów, w tym 373 szkoły podstawowe, 38 liceów ogólnokształcących, 8 techników, 10 szkół branżowych, 20 szkół policealnych, 20 szkół specjalnych oraz 212 zespołów szkół, w ramach których funkcjonowały placówki różnych typów, w tym 4 szkoły specjalne. Ponadto nadzorem objętych było 121 żłobków i klubów dziecięcych oraz 364 przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego.

Nadzór nad warunkami sanitarnymi w placówkach dla dzieci i młodzieży

W ramach nadzoru nad warunkami sanitarno-higienicznymi placówek dla dzieci i młodzieży pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2024 roku przeprowadzili 1996 kontroli, w tym 1412 w placówkach stałych. Skontrolowano 800 placówek stałych i 586 placówek wypoczynku. Do elektronicznej bazy wypoczynku zostało zgłoszonych 736 form wypoczynku na terenie województwa świętokrzyskiego. Kontrole przeprowadzone były w sposób planowy, jedynie nieznaczny odsetek (18 kontroli – 1,3 %) stanowiły kontrole o charakterze interwencyjnym, tj. podjęte w rezultacie zgłoszenia podejrzenia, że w placówce nie zapewniono dzieciom i młodzieży bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu.

Wykres. 1. Placówki dla dzieci i młodzieży skontrolowane w 2024 roku

Stan sanitarny budynków, w których funkcjonują placówki dla dzieci i młodzieży

W wyniku kontroli przeprowadzonych w 2024 r. stwierdzono, że nieprawidłowości dotyczyły 103 skontrolowanych placówek (12,9% skontrolowanych). Uchybienia dotyczące zarówno stanu higieniczno - sanitarnego, jak i technicznego obiektu, w którym mieści się placówka dla dzieci i młodzieży stwierdzono w 53 placówkach, podczas gdy 27 skontrolowanych placówek było w niewłaściwym stanie sanitarno - higienicznym, natomiast 23 w złym stanie technicznym.

W zakresie nadzoru nad placówkami z pobytem całodobowym, niewłaściwy stan techniczny mebli i sprzętu stwierdzono w 1 placówce, zaś niewłaściwy stan pomieszczeń higieniczno-sanitarnych odnotowano w 4 (na 57 skontrolowane placówki).

Zaplecze sanitarne placówek dla dzieci i młodzieży oraz warunki do utrzymania higieny osobistej

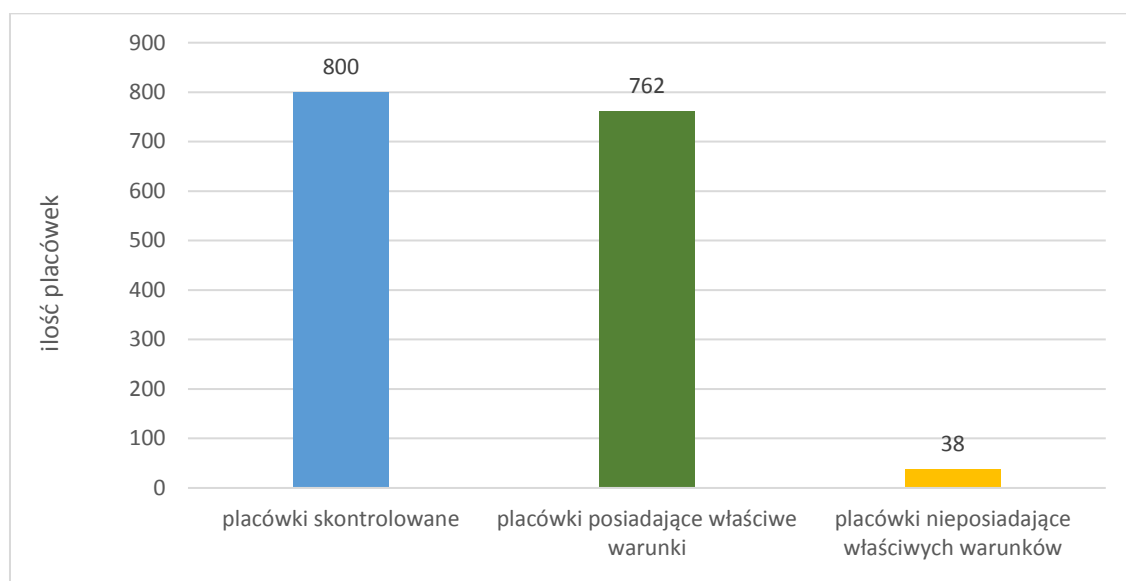
Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trakcie kontroli placówek dla dzieci i młodzieży odnotowali, że 783 placówki (98%) posiadały podłączenie do sieci wodociągowej, z własnego ujęcia wody korzystało 17 placówek (2%). 660 placówek (82,5%) zostało podłączonych do sieci kanalizacyjnej

centralnej (miejscowej/gminnej), natomiast 110 (13,75%) odprowadzało nieczystości do zbiornika bezodpływowego, a 30 placówek (3,75%) posiadało własne oczyszczalnie ścieków.

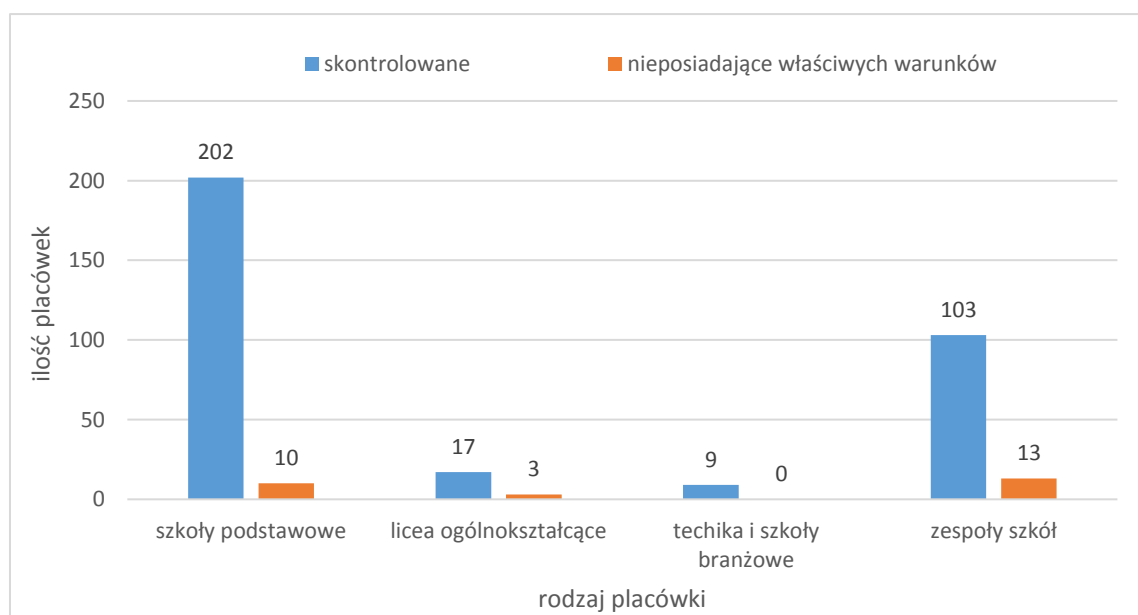
W 12 obiektach (1,5%) nie zapewniono zgodnego z przepisami standardu dostępności do urządzeń sanitarnych (ponadnormatywna liczba dzieci i młodzieży w obiekcie).

Niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej stwierdzono w 38 placówkach (4,75%). Spośród placówek, w których stwierdzono niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej, 1 nie zapewniała ciepłej bieżącej wody, 2 posiadało zaniedbania czystości i porządku, 36 posiadało pomieszczenia higieniczno-sanitarne w złym stanie technicznym. W skontrolowanych placówkach nauczania i wychowania nie stwierdzono ustępów zewnętrznych.

Nałożono 2 mandaty karne w zakresie warunków do utrzymania higieny osobistej.

Wykres. 2. Warunki do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania

Wykres. 3. Warunki do utrzymania higieny osobistej w poszczególnych typach szkół

Ergonomia wyposażenia placówek dla dzieci i młodzieży

W placówkach przeznaczonych dla dzieci i młodzieży, przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych woj. świętokrzyskiego podczas kontroli poddawali ocenie dostosowanie mebli do wysokości ciała uczniów/przedszkolaków. Możliwość korzystania z mebli dostosowanych do wysokości ciała dzieci oceniono w 141 placówkach. Uchybienia stwierdzono w 5 placówkach na 130 stanowiskach w 19 oddziałach (szkoły).

Zapewnienie miejsca na podręczniki i przybory szkolne oraz obciążenie uczniów ciężarem tornistrów/plecaków szkolnych.

Wszystkie skontrolowane szkoły zapewniły możliwość pozostawiania podręczników i przyborów szkolnych uczniom, poprzez doposażenie pomieszczeń w indywidualne szafki bądź zorganizowanie wydzielonych miejsc na pozostawienie podręczników i przyborów.

Pomimo możliwości pozostawiania zeszytów, podręczników i przyborów w szkole uczniowie zabierają je do domu ze względu na potrzebę nauki, przygotowania się do lekcji na kolejny dzień oraz odrabiania zadanych prac domowych. Samo zapewnienie miejsca na pozostawienie podręczników w szkole nie rozwiązuje problemu ciężkich plecaków, potrzebne są jeszcze inne rozwiązania dotyczące systemu nauczania.

Ocena obciążenia uczniów ciężarem tornistrów/plecaków szkolnych przeprowadzona przez przedstawicieli Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych pozwala stwierdzić, że na 3 961 uczniów poddanych badaniom 9,9% uczniów posiadało tornistry, których waga przekraczała 15% masy ciała ucznia, natomiast 35,1% uczniów nosiło tornistry o wadze w zakresie 10-15% masy ciała ucznia. 55 % uczniów posiadało tornistry szkolne, których waga mieściła się w normie (do 10% masy ciała ucznia).

Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego

W trosce o bezpieczny i higieniczny pobyt dzieci i młodzieży w szkołach, kontrole obejmowały również warunki sanitarno-higieniczne, w których były prowadzone zajęcia wychowania fizycznego. Ocenie poddano 347 szkół w zakresie posiadanej przez placówki infrastruktury sportowej oraz stanu sanitarno-technicznego zaplecza sportowego.

Z pełnej infrastruktury sportowej, tj. szkolnego zespołu sportowego z boiskiem (w skład którego wchodzi sala gimnastyczna, sala rekreacyjna oraz pomieszczenia pomocnicze, w tym szatnie, natryski) korzystać mogli uczniowie w 29,4% skontrolowanych szkół. 0,9% szkół posiadało tzw. zespół sportowy bez boiska. Stwierdzono, że 4,9% szkół posiadało wyłącznie boisko sportowe. Odnotowano, że niezależnie od posiadanej infrastruktury sportowej, zajęcia wychowania fizycznego na korytarzach odbywały się w 4% szkół. Całkowity brak zaplecza sportowego stwierdzono w przypadku 3,5% placówek.

47% placówek posiadało czynne natryski, w 29 szkołach (8,4%), natryski nie były używane.

Część szkół prowadziła zajęcia poza placówką – 22,8%, w tym możliwość korzystania z basenu posiadało 49 szkół, z hali sportowej – 17 szkół, z siłowni lub fitness klubu - 2 szkoły, oraz z boiska/stadionu sportowego – 20 szkół.

Rodzaj placówki		Liczba placówek		Posiadanie infrastruktury do prowadzenia zajęć WF										
		w ewidencji	skontrolowanych	Liczba placówek posiadających:								natryski		
				tylko			salę(e) gimnastyczną(e) z boiskiem	salę(e) zastępczą(e)/rekreacyjną(e) z boiskiem	salę(e) gimnastyczną(e) i salę(e)		Szkolny zespół sportowy			
				salę(e) gimnastyczną(e)	salę(e) gimnastyczną(e) / korekcyjną(e)	boisko(e) sportowe			z boiskiem	bez boiska	z boiskiem	bez boiska	czynne	nieczynne
Szkoły funkcjonujące samodzielnie	szkoły podstawowe	373	202	0	13	12	51	53	15	0	52	3	83	24
	technika	8	3	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0
	licea ogólnokształcące	38	17	1	2	0	2	3	1	0	5	0	9	1
	szkoły branżowe I i II stopnia	10	6	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0
	szkoły specjalne	20	10	2	3	0	0	4	1	0	0	0	4	0
	szkoły policealne	20	5	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Zespoły szkół	ogółem	212	103	2	0	2	15	25	7	3	45	0	65	4
	w tym specjalne	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Szkoły wyższe	publiczne	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	niepubliczne	7	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	razem	10	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
OGÓŁEM		691	347	5	19	17	68	87	24	3	102	3	163	29

Tabela. 1. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach na terenie województwa świętokrzyskiego w 2024 roku

Rozkład zajęć oraz organizacja czasu pobytu w szkole

Na właściwy rozwój ucznia wpływa między innymi organizacja procesu nauczania, wychowania i pobytu w szkołach, zwłaszcza planowanie nauki i odpoczynku.

Higieniczny plan zajęć powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, zaleca się by przerwy między lekcjami trwały 10 minut.

W ramach nadzoru nad higieną procesu nauczania kontrolowano tygodniowe rozkłady zajęć lekcyjnych. Plan lekcji oceniono w 328 szkołach, nieprawidłowości odnotowano w 6 placówkach. 53,2% szkół umożliwiło uczniom spędzanie przerw na świeżym powietrzu.

Profilaktyczna opieka zdrowotna nad uczniami

Przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych woj. świętokrzyskiego, w trakcie przeprowadzanych kontroli w szkołach, oceniali warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami. Gabinety profilaktyki zdrowotnej posiadały 182 szkoły na 346 skontrolowane, z

czego 9 szkół korzystało z gabinetów wspólnie z inną placówką, w tym samym obiekcie. W 1 gabinecie nie zapewniono właściwych warunków sanitarnych.

W pozostałych szkołach, profilaktyczną opiekę zdrowotną nad uczniami zapewniono w pomieszczeniach zastępczych na terenie placówki lub poza jej terenem.

177 szkoły organizowały opiekę stomatologiczną w oparciu o: gabinet stomatologiczny zlokalizowany na terenie szkoły (11%), dentobus (27%) lub gabinet stomatologiczny poza terenem szkoły (62%).

Prowadzenie dożywiania w szkołach

W ramach nadzoru nad dożywianiem dzieci i młodzieży w szkołach, przeprowadzono kontrole, w trakcie których oceniano placówki, w których przygotowywano i wydawano posiłki, organizowano śniadania szkolne i organizowano podawanie napoju.

84,4% skontrolowanych szkół prowadziło dożywianie. 31,5% placówek wydawało obiady dwudaniowe. W sumie 27 508 uczniów korzystało z ciepłych posiłków. 31 szkół na 346 skontrolowanych organizowało śniadania szkolne dla 2 163 uczniów, natomiast napoje były podawane w 154 placówkach dla 13 070 korzystających.

Warunki sanitarne zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży

W 2024 roku z wypoczynku letniego i zimowego skorzystało 20 998 uczestników.

Podczas kontroli sanitarnych wypoczynku stwierdzono, że w 7 obiektach nie były zapewnione właściwe warunki sanitarno – higieniczne. Dożywianie w placówkach wypoczynku dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania prowadzono w 426 obiektach.

Nie przeprowadzono kontroli interwencyjnych. Nie wydano decyzji o zamknięciu całości lub części obiektu, w którym odbywał się wypoczynek dzieci i młodzieży.

Postępowanie administracyjne

Pion Higieny Dzieci i Młodzieży, nadzorując warunki w placówkach oświatowo – wychowawczych egzekwuje realizację prawnych wymogów dotyczących zapewnienia odpowiednich warunków higieniczno – sanitarnych oraz technicznych budynków, higieny procesu nauczania, warunków techniczno - sanitarnych placówek wypoczynku. Wydawane są zalecenia pokontrolne oraz prowadzone są postępowania administracyjne i administracyjno - egzekucyjne.

W roku 2024 wydano 200 decyzji administracyjnych nakazujących zapewnienie właściwych warunków techniczno - sanitarnych, wyegzekwowano 111 decyzji (w tym 77 z lat ubiegłych). Ponadto nałożono 9 mandatów karnych na kwotę 2 100 złotych. Wystosowano 18 wystąpień pokontrolnych. Wydano 132 decyzje płatnicze.

Powszechny program szczepień przeciw HPV

W 2024 r. szczególną uwagę poświęcono Powszechnemu programowi szczepień przeciw wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV) realizującemu założenia i cele Narodowej Strategii Onkologicznej na lata 2020-2030, dedykowanemu dzieciom po ukończeniu 9 roku życia do ukończenia 14 roku życia. Od 1 września 2024 r. szczepienia przeciw HPV mogą być wykonywane na terenie szkół przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (dalej: POZ) za zgodą dyrektora placówki oświatowej. Szczepienia są realizowane na terenie szkół, które wyraziły chęć udziału w programie, w miejscu dostosowanym do wykonania szczepienia lub w placówkach POZ. Założeniem programu jest rozszerzenie dostępu do szczepień przeciw HPV prowadzonego w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Szczepienia są wykonywane przez personel POZ (lekarz oraz pielęgniarka), z którym szkoła nawiąże współpracę. Szczepienia są dobrowolne dla pacjenta, a decyzja o szczepieniu podejmowana jest przez rodzica, a następnie przez lekarza POZ na podstawie przeprowadzonego badania kwalifikacyjnego. Szczepienia te mają charakter zalecanych szczepień ochronnych. Do szczepienia przeciw HPV w szkole wymagana jest pisemna zgoda przedstawiciela ustawowego dziecka na świadczenie profilaktyczne jakim jest przeprowadzenie szczepienia.

Do programu przystąpiło 385 szkół (73,5%) z województwa świętokrzyskiego.

W ramach programu zadeklarowało udział 3 383 uczniów.

W ramach akcji do końca roku 2024 zaszczepionych zostało 2 047 dzieci, w tym 1 662 na terenie szkoły oraz 385 w podmiotach leczniczych w ramach grupowego wyjścia ze szkoły.

Prowadzone przez Inspekcję Sanitarną działania edukacyjno – informacyjne skutkowały podniesieniem świadomości nt. szczepień HPV. W ramach akcji odbyło się:

- 135 spotkań z rodzicami dla 6 918 uczestników,
- 118 spotkań z dziećmi i młodzieżą dla 7 247 uczestników,
- 364 narady dla dyrektorów/koordynatorów szkolnych, w sumie dla 1 028 uczestników.

Ponadto, przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych woj. świętokrzyskiego w ramach programu organizowali narady w urzędach miast, starostwach powiatowych z udziałem prezydentów miast, starostów powiatowych, dyrektorów szkół, koordynatorów szkolnych oraz spotkania z mediami, przy udziale władz samorządowych.

Zamieszczano również informacje o programie na stronach internetowych Inspekcji Sanitarnej oraz portalach społecznościowych.

Wnioski

1. Większość nadzorowanych placówek oświatowo – wychowawczych zapewniła bezpieczne i higieniczne warunki nauczania, wychowania i opieki dzieciom i młodzieży.
2. Problemem są niedostateczne warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach (np. niedostateczna liczba pełnowymiarowych sal gimnastycznych z zapleczem, prowadzenie zajęć na korytarzu). W części placówek poprawy wymaga zagospodarowanie i urządzenie boisk sportowych oraz placów rekreacyjnych. Szkoły, które posiadają pełną infrastrukturę do prowadzenia zajęć sportowych i czynne natryski nie zawsze umożliwiają uczniom korzystanie z nich po zajęciach sportowych.
3. Niewystarczająca jest opieka medyczna w placówkach nauczania i wychowania. Wobec zagrożeń i problemów zdrowotnych wśród dzieci i młodzieży konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia gabinetów profilaktycznej opieki zdrowotnej na terenie szkół i przedszkoli oraz zapewnienie całodziennej obecności pielęgniarki.
4. Pomimo stworzenia w szkołach miejsc do przechowywania podręczników i przyborów szkolnych zgodnie z §4a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r., poz. 1604, ze zm.), uczniowie nie zostawiają w nich podręczników z uwagi na zadawane prace domowe i potrzebę przygotowania się do zajęć na kolejny dzień w rezultacie czego nadal noszą zbyt ciężkie plecaki.
5. Na terenie województwa świętokrzyskiego istnieje mała ilość placówek wsparcia dziennego oraz wychowania pozaszkolnego dla dzieci i młodzieży.

ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY**Wprowadzenie**

Zadaniem Nadzoru Zapobiegawczego jest podejmowanie działań mających na celu zapewnienie właściwego stanu sanitarno - zdrowotnego w obiektach oraz zapobieganie negatywnym skutkom wpływu szkodliwych i uciążliwych czynników na zdrowie ludzi na etapie planowania przestrzennego, projektowania, lokalizacji i realizacji inwestycji oraz uzyskiwania pozwolenia na użytkowanie obiektów budowlanych.

Przedmiotem działalności Nadzoru Zapobiegawczego w 2024 r. było w szczególności uzgadnianie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz wydawanie opinii dotyczących:

- planów ogólnych i planów miejscowych gminy,
- lokalizacji inwestycji celu publicznego i warunków zabudowy,
- dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- odbiorów obiektów budowlanych i statków.

Uczestniczono również w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112; ze zmianami), a także udzielano odstępstw od przepisów w zakresie warunków techniczno-budowlanych i przepisów określających wymogi w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Zapobiegawczy nadzór sanitarny sprawowali także rzeczoznawcy do spraw sanitarnohigienicznych.

Dane liczbowe dotyczące działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie nadzoru zapobiegawczego w 2024r. przedstawiono poniżej.

Lp.	Liczba zajętych stanowisk	PPIS	ŚPWIS	rzeczoznawcy	Ogółem
Strategiczne oceny oddziaływania na środowisko					
1.	Uzgodnienie dot. odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	7	24	-	31
2.	Uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko	63	16	-	79
3.	Opiniowanie projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko	51	23	-	74
4.	Opinie o projektach m.p.z.p	0	45	-	45
Oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko					
5.	Opinia co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby - co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	437	0	-	437
6.	Wydanie opinii w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	2	0	-	2
7.	Wydanie opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach	42	0	-	42
8.	Wydanie opinii przed wydaniem postanowienia przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia	0	1		1
9.	Uzgodnienie dokumentacji projektowej, koncepcji itp.	249	0	503	752

10.	Zastosowanie rozwiązań innych niż określone w obowiązujących przepisach prawa, w tym w zakresie warunków technicznych	6	81	-	87
11.	Opinie o projektach planów remediacji	0	2	-	2
12.	Opinie o projektach planów rewitaliacji	0	10	-	10
13.	Uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektu budowlanego	451	38	-	489
14.	Sprzeciw na użytkowanie obiektu (I instancja)	0	0	-	0
15.	Sprzeciw na użytkowanie obiektu (II instancja)	0	0	-	0
16.	Innych spraw	1710	377	-	2087
RAZEM 1-15		3018	617	503	4138
17.	Decyzje opłatowe I instancja	1704	218	-	1922
18.	Decyzje opłatowe II instancja	-	22	-	22
Kontrole – wizje lokalne					
Ogółem		574	0	-	574
19.	w tym: obiektów w trakcie budowy	12	0	-	12
20.	Liczba spraw przejętych od PPIS przez PWIS	0	0	-	0
21.	Skargi do WSA	0	3	-	3

Tabela 1 Liczba stanowisk, kontroli, odbiorów, zażaleń, sprzeciwów – 2024 r.

W 2024 r. ogólna liczba stanowisk zajętych w ramach Nadzoru Zapobiegawczego przez organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wyniosła 4138.

W dalszym ciągu można zaobserwować zainteresowanie gmin zmianami polityki przestrzennej i dostosowaniem jej do obowiązujących wymogów. Jednostki samorządu terytorialnego przystępują do sporządzania planów ogólnych gminy w trybie znowelizowanych przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Należy zauważyć, że działania planistyczne promują przyjmowanie rozwiązań proekologicznych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki energetycznej, gospodarki odpadami, co znacząco wpływa na poprawę stanu sanitarnego miast, gmin i osiedli wiejskich. Na podkreślenie zasługuje fakt, że zapisy w planach przewidują zaopatrzenie w wodę z ujęć publicznych, odprowadzanie ścieków do kanalizacji sanitarnej, funkcjonowanie kotłowni, w większości przypadków, na paliwo ekologiczne.

W 2023 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 1688, dalej „ustawa zmieniająca”), na mocy której nowy dokument planistyczny - plan ogólny zastąpi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Ponadto, przedmiotowa ustawa ustanowiła nowe zadanie dla organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej – uzgadnianie decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy. W trybie nowej regulacji w 2024 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy uzgodnili 992 decyzje o warunkach zabudowy i o lokalizacji inwestycji celu publicznego, a ŚPWIS uzgodnił 48 decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko przywołuje organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jako kompetentne w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ) oraz w kwestiach opiniowania w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko (OOŚ).

Podczas opiniowania zwracano szczególną uwagę na czynniki środowiskowe, a zwłaszcza jakość powietrza, dostępność i jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz klimat akustyczny, które są istotnymi determinantami stanu zdrowia ludzi.

W trybie w/w regulacji w zakresie SOOŚ Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny:

- wydał 23 opinie o projektach tych dokumentów,
- dokonał 16 uzgodnień zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla w/w projektów.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, dla określonych projektów dokumentów, w uzasadnionych przypadkach, ustawodawca przewidział możliwość odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z tym zapisem Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w 24 przypadkach uznał, iż można odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i w tym zakresie wydał stosowne opinie.

Odpowiednio, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni:

- wydali 51 opinii o projektach tych dokumentów,
- dokonali 63 uzgodnień zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla w/w projektów,
- w 7 przypadkach odstąpili od przeprowadzenia SOOŚ.

Wnioski o odstąpienie od strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dotyczyły w szczególności strategii rozwoju powiatów i gmin, planów odnowy miejscowości, w ramach których nie przewidywano żadnych działań mogących mieć negatywny wpływ na życie i zdrowie ludzi, a jedynie skutkujących poprawą warunków życia mieszkańców, wzrostem funkcjonalności i rozwojem miejscowości.

Strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko poddawano w szczególności projekty dotyczące:

- Programów ochrony środowiska,
- Programów gospodarki niskoemisyjnej,
- Strategii rozwoju gmin i powiatów,
- Gminnych i lokalnych programów rewitalizacji,
- Programów zaopatrzenia gmin w ciepło, energię elektryczną i paliwa płynne.

W przypadku Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych opinie dotyczyły miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Podstawowe zasady przeprowadzania OOŚ wynikają z ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Stosownie do w/w regulacji, jej przeprowadzenia wymagają planowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które podzielono na:

- planowane przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
- planowane przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli właściwy organ stwierdził obowiązek przeprowadzenia oceny.

W 2024 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali ogółem:

- 437 opinii w przedmiocie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku ok. 20% wniosków uznano potrzebę jej przeprowadzenia i określono zakres raportu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko,
- 2 opinie o zakresie raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- 42 pozytywne opinie przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

W 2024 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 1 opinię przed wydaniem postanowienia przez RDOŚ w sprawie uzgodnienia realizacji przedsięwzięcia liniowego.

Uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięć przed wydaniem decyzji środowiskowych dokonane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dotyczyły przede wszystkim instalacji zaopatrzenia w wodę, kanalizacji i oczyszczania ścieków oraz inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej i kolejowej.

Kolejnym ważnym zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest zajmowanie stanowiska dotyczącego udzielania zgody na odstępstwa od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki oraz na odstępstwa od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy (m. in. w zakresie wysokości pomieszczeń, zagłębienia pomieszczeń poniżej terenu, braku oświetlenia dziennego), zmniejszenia odległości zbiorników na nieczystości ciekłe od drzwi i okien pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi.

W trakcie rozpatrywania wniosków dotyczących odstępstw w obiektach istniejących dokonywano oględzin obiektów. Wnioski w zakresie usytuowania pomieszczeń stałej pracy poniżej poziomu terenu oraz zapewnienia wyłącznie oświetlenia sztucznego na tych stanowiskach podlegały uzgodnieniu z Okręgowym Inspektorem Pracy w Kielcach.

W 2024 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zajął ogółem 81 stanowisk w zakresie jw., w tym: wydał 41 zgód na w zakresie obniżenia wysokości pomieszczeń, 8 dot. usytuowania pomieszczeń poniżej poziomu otaczającego terenu, i 2 dot. zastosowania oświetlenia sztucznego w pomieszczeniach stałej pracy. W 21 przypadkach wydano decyzję o umorzeniu postępowania, w 5 - postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali łącznie 6 stanowisk w zakresie odstępstw od przepisów techniczno- budowlanych.

W 2024 r. zajęto łącznie 2087 stanowisk w formie opinii sanitarnych na pozostałych etapach procesu inwestycyjnego, z czego państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 1710, a Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 377 stanowisk.

Dotyczyły one m.in.:

- możliwości realizacji inwestycji mieszkaniowych,
- planów remediacji i rewitalizacji,
- koncepcji projektowych, obiektów o skomplikowanej funkcji lub technologii,
- zatwierdzenia projektów ochrony radiologicznej,
- spełnienia wymagań dla placówek wsparcia dziennego w trybie ustawy z o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- spełnienia wymagań sanitarnych w zakładach fryzjerskich, magazynach środków ochrony roślin, innych formach wychowania przedszkolnego,
- przedsięwzięć wspomaganych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- możliwości zorganizowania imprezy masowej.

Opiniowanie dokumentacji projektowych w zakresie spełnienia wymagań higienicznych i zdrowotnych ma na celu eliminację nieprawidłowości w zakresie rozwiązań funkcjonalnych, rozwiązań instalacji wodno-kanalizacyjnych, wentylacji, technologii, wyposażenia i wykończenia wnętrz oraz warunków środowiska pracy. Stanowi to podstawę do realizacji zamierzeń inwestycyjnych: budowanych, adaptowanych i modernizowanych.

W 2024 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni, działający na terenie województwa świętokrzyskiego, uzgodnili łącznie 249 projektów.

Podczas opiniowania dokumentacji projektowej zwracano uwagę na:

- zapewnienie oświetlenia naturalnego lub sztucznego oraz sposób wentylowania pomieszczeń higienicznosanitarnych i przeznaczonych na pobyt ludzi, spełniający wymagania norm i przepisów;
- przyłączenie do sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, usytuowanie elementów zagospodarowania działki;
- prawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń, właściwe drogi technologiczne, odpowiednie wyposażenie w urządzenia sanitarne;
- przystosowanie obiektów budowlanych i pomieszczeń w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych;
- sposób składowania odpadów oraz odprowadzenie ścieków bytowo-gospodarczych, przemysłowych, gnojówki lub gnojowicy oraz sposób przetrzymywania i przekazywania do utylizacji lub wykorzystania rolniczego.

Udział w opiniowaniu dokumentacji projektowej biorą również rzeczoznawcy do spraw sanitarnohigienicznych, którzy uzgodnili 503 dokumentacji projektowych łącznie. Wydane stanowiska zawierały pozytywne rozstrzygnięcia.

Ważnym etapem procesu inwestycyjnego, który realizują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych.

W 2024 r. w województwie świętokrzyskim wydano ogółem 489 stanowisk w tym zakresie, w tym Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 451, a Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny – 38.

Wszystkie opinie wydane przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dotyczyły pozwolenia na użytkowanie stacji bazowych telefonii komórkowych.

Podstawą do zajęcia stanowiska było przedłożenie przez inwestora aktualnych sprawozdań z pomiarów promieniowania elektromagnetycznego w środowisku i w środowisku pracy, wykonanych przez akredytowane laboratoria pomiarowe.

Wśród obiektów zgłoszonych do odbioru przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych na szczególną uwagę, ze względu na znaczenie dla regionu świętokrzyskiego zasługują następujące inwestycje:

- Rozbudowa Wojewódzkiego Szpitala Zespólnego w Kielcach o sale porodowe z salą do cięć cesarskich, w Kielcach, ul. Grunwaldzka,
- Rozbudowa teatru im. Stefana Żeromskiego w Kielcach, ul. H. Sienkiewicza,
- Przebudowa części pomieszczeń budynku dawnej pralni na laboratorium leków cytostatycznych w Kielcach, ul. Stefana Artwińskiego.
- Budowa Stacji Zgazowania Gazów Atmosferycznych wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną w Kielcach, ul. Olszewskiego 6,
- Przebudowa Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Kielcach, ul. Chęcińska,
- Budowa pawilonu zakwaterowania osadzonych wraz z placami spacerowymi i budynku wielofunkcyjnego w Kielcach, ul. Zagnańska 155,
- Budowa budynku usługowego z wewnętrznym torem kartingowym w Kielcach ul. Ściegienego 513,
- Dwie inwestycje na terenie Zakładów Metalowych MESKO S.A. przy ul. Ekonomii w Skarżysku – Kamiennej – budynki te mają charakter produkcyjny i magazynowy związany z produkcją specjalną na potrzeby obronne państwa,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ze zmianą na „Dom Seniora” w miejscowości Nowa Słupia,
- Budynek wielofunkcyjny – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Klub Seniora i biblioteka w Zagnańsku,
- Budynek sali gimnastycznej wraz z zapleczem sanitarnym i łącznikiem przy budynku Szkoły Podstawowej wraz z instalacjami technicznymi w tym instalacją fotowoltaiczną w Bolminie,
- Rozbudowa budynku użyteczności publicznej z przeznaczeniem na Miejską Bibliotekę Publiczną w Wiślicy, ul. Władysława Łokietka 2,
- Rozbudowa Stacji Uzdatniania Wody o budynek zakładu separacji zawieszin, wraz z budową zewnętrznych instalacji w msc. Stary Korczyn,
- Budowa nowoczesnego zakładu produkcji wody mineralnej „BUSKOWIANKA”, w Wełczu gm. Busko – Zdrój
- Przebudowa i rozbudowa ujęcia wody podziemnej oraz stacji uzdatniania wody w miejscowości Chwalibogowice, gm. Opatowiec
- Budowa hali sportowej jako zadaszenia o stałej konstrukcji istniejącego boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym Stopnicy wraz z budową zaplecza szatniowo-sanitarnego – program Olimpia w Stopnicy.
- Przebudowa i rozbudowa basenu zewnętrznego oraz budowa zjeżdżalni wodnych, przebudowa i rozbudowa pawilonu basenowego, budowa boiska do piłki plażowej w Opatowie, ul. Szydłowieckiego 40,
- Budowa Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego w Sobowie gm. Ożarów,
- Budowa zakładu do produkcji granulatu wapiennego i dolomitowego z dodatkami miejscowości Wojnowice, gm. Iwaniska,

- Rozbudowa oraz przebudowa budynku Komendy Powiatowej Policji wraz z infrastrukturą w msc. Opatów,
- Przebudowa i dostosowanie budynku dworu dla potrzeb Centrum Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego wraz z zagospodarowaniem parku dworskiego w miejscowości Przepiórów, gm. Iwaniska,
- Rozbudowa szpitala „ARTMEDIK” w Jędrzejowie, ul. Małogoska 25,
- Zakład wyciskania aluminium Strefa Ekonomiczna w Jędrzejowie, ul. Długa,
- Hala produkcyjno-magazynowa worków foliowych QUICKAPACK w Jędrzejowie, ul. Przemysłowa,
- Rozbudowa, przebudowa istniejącej Cementowni „HOLCIM” w Małogoszczy, ul. Warszawska 110,
- Stacja podnoszenia ciśnienia wraz z wewnętrzną i zewnętrzną infrastrukturą techniczną oraz ze zbiornikiem wody pitnej o pojemności 120m³ zlokalizowana na działce nr ew. 86/1 w msc. Grabina, gm. Klimontów,
- Budowa punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych dla Gminy Ostrowiec Świętokrzyski w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Samsonowicza,
- Przebudowa i rozbudowa układu kogeneracji wraz z infrastrukturą techniczną, przebudową instalacji odsiarczania biogazu, budową instalacji redukcji siloksanów, przebudową rozdzielni RG1 oraz przebudową pomieszczeń agregatu w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Mostowa,
- Przebudowa i rozbudowa budynku Gimnazjum Nr 2 w Końskich na potrzeby Centrum Kultury (budowa hali widowiskowej oraz zmiana funkcjonalności budynku)
- Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Rudzie Białaczowskiej, gm. Gowarczów,
- Rozbudowa i nadbudowa budynku Izby Administracji Skarbowej w Kielcach, będącego siedzibą Urzędu Skarbowego w Końskich,
- Budowa tężni solankowej służącej do obsługi osób korzystających z Centrum Edukacji Społecznej i Profilaktyki Zdrowotnej wraz ze zbiornikiem na solankę do 10m³ i niezbędnymi instalacjami przy ul. Szkolnej w miejscowości Kryniki, gm. Brody,
- Ujęcie wody wraz z kontenerową stacją wód podziemnych w msc. Chebddie, gm. Moskorzew,
- Przebudowa stadionu sportowego w msc. Bukowa, gm. Krasocin.

W 2024 r. w woj. świętokrzyskim nie wniesiono sprzeciwu na użytkowanie obiektu w trybie art. 28 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Przeprowadzono ogółem 574 kontrole obiektów w zakresie nadzoru zapobiegawczego (wizji lokalnych), w tym 12 kontroli dotyczyło przeglądów inwestycji w trakcie realizacji.

Wszystkie kontrole przeprowadzili Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni.

Podczas kontroli inwestycji w trakcie realizacji zwracano szczególną uwagę na:

- uzyskanie wszystkich wymaganych opinii i uzgodnień,
- rodzaj stosowanych materiałów budowlanych,
- zgodność realizowanej inwestycji z dokumentacją projektową (w kontekście rodzaju i charakteru ewentualnych odstępstw).

Ze względu na potrzebę likwidacji barier architektonicznych sprawdzano sposób dostosowania obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych (ustępy, drzwi, pochyty do rąk, itp.).

W celu uwrażliwienia inwestorów oraz przyszłych użytkowników obiektów użyteczności publicznej na aspekty szeroko pojętego bezpieczeństwa sanitarnego związanego z możliwością wystąpienia zagrożenia epidemiologicznego, w ramach rozszerzenia działalności w zakresie nadzoru zapobiegawczego, pracownicy włączyli się w akcję edukacyjno-informacyjną mającą na celu promowanie tzw. dobrych praktyk sanitarno-higienicznych w obiektach o wysokiej ocenie ryzyka związanego z występowaniem chorób, w tym zakaźnych.

Na ogólną liczbę 574 kontroli obiektów, w 413 obiektach przeprowadzono działania edukacyjno-informacyjne o następującej tematyce:

- Zapewnienie właściwego utrzymania i eksploatacji wentylacji, klimatyzacji (okresowe przeglądy, czyszczenie),
- Utrzymanie właściwego stanu higieniczno-sanitarnego i technicznego pomieszczeń/urządzeń obiektu,
- Zapewnienie właściwej eksploatacji wewnętrznej sieci wodociągowej mającej na celu zmniejszenie ryzyka występowania bakterii z rodzaju *Legionella*,
- Obowiązek prawidłowego utrzymania i eksploatacji wentylacji i klimatyzacji, oraz konieczność wymiany filtrów zgodnie z zaleceniem producenta, lecz nie rzadziej niż 1 raz w roku,
- konieczność właściwej eksploatacji wewnętrznej sieci wodociągowej oraz konieczność systematycznej dezynfekcji termicznej instalacji c.w.u.,
- Konieczność stosowania odpowiednich materiałów w kontakcie z wodą przeznaczoną do spożycia,
- Konieczność właściwego sposobu postępowania z odpadami.

Działania informacyjno-edukacyjne były przeprowadzane również na etapie uzgadniania dokumentacji projektowych.

Na ogólną liczbę 249 uzgodnionych opracowań przeprowadzono 157 działań o następującej tematyce:

- Zapewnienie właściwego utrzymania i eksploatacji wentylacji, klimatyzacji (okresowe przeglądy, czyszczenie),
- Utrzymanie właściwego stanu higieniczno-sanitarnego i technicznego pomieszczeń/urządzeń obiektu,
- Zapewnienie właściwej eksploatacji wewnętrznej sieci wodociągowej mającej na celu zmniejszenie ryzyka występowania bakterii z rodzaju *Legionella*
- Obowiązek opracowania instrukcji dobrej praktyki higienicznej (ghp), produkcyjnej (gmp) oraz procedur opartych na zasadach systemu haccp,
- Właściwy sposób postępowania z odpadami,
- Obowiązek posiadania orzeczeń lekarskich o braku przeciwwskazań do wykonywania prac, przy których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia na inne osoby,
- Obowiązek zarządzającego basenem do prowadzenia systematycznych i udokumentowanych badań jakości wody na pływalni,
- Obowiązek wykonywania badań bakteriologicznych prób wody ciepłej na obecność *Legionella* sp. w budynkach użyteczności publicznej, w których w trakcie użytkowania wytwarzany jest aerozol wodno-powietrzny.

Ponadto Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w I półroczu 2024 r. zorganizował szkolenie dla pracowników pionu nadzoru zapobiegawczego PSSE oraz rzeczoznawców do spraw sanitarno-higienicznych o następującej tematyce:

1. Narażenie na radon.
2. Czynniki warunkujące występowanie bakterii *Legionella* w instalacjach wody ciepłej w obiektach użyteczności publicznej.

PODSUMOWANIE

1. Oceniając stan sanitarny obiektów na różnych etapach ich realizacji, należy zauważyć, że ich standardy stale wzrastają. Inwestorzy pozyskują fundusze unijne, wzrasta świadomość inwestorów w zakresie dostosowania obiektów do obowiązujących wymogów.
2. Mając na uwadze ochronę zdrowia publicznego, w ramach prowadzonych postępowań oraz uzgodnień w zakresie nadzoru zapobiegawczego zwracano szczególną uwagę na następujące zagadnienia:

- właściwe projektowanie i wykonanie instalacji wodociągowych (m.in. sposób zabezpieczenia przewodów wodociągowych przebiegających w pobliżu sieci kanalizacyjnych oraz zbiorników na nieczystości płynne i gnojowników, wyposażenie przyłączy wodociągowych w zawory antyskażeniowe, dezynfekcja uruchamianych instalacji sieci wodociągowych, wyniki badania wody),
 - właściwe projektowanie i wykonywanie pod kątem sanitarno-higienicznym instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych (m.in. na podstawie protokołów sprawności instalacji),
 - prawidłowe usuwanie, gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym pochodzenia medycznego, w sposób niezagrażający życiu i zdrowiu ludzi,
 - zabezpieczenie środowiska wodnego i gleby przed wodami opadowymi, potencjalnie zanieczyszczonymi substancjami ropopochodnymi (urządzenia oczyszczające),
 - zapewnienie właściwych warunków sanitarno-zdrowotnych w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednich warunków pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy,
 - ochronę ludzi przed nadmiernym oddziaływaniem czynników środowiska pracy (hałas, zanieczyszczenie powietrza) poprzez egzekwowanie rozwiązań technicznych i odpowiednich materiałów budowlanych w celu dotrzymania normatywnych wartości dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,
 - ochronę ludzi przed uciążliwościami środowiskowymi poprzez oddzielenie obszarów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe od obszarów przemysłowych, egzekwowanie skutecznych rozwiązań z zakresu ochrony środowiska.
3. W ramach profilaktyki inwestycyjnej podejmowane będą nadal działania w zakresie:
- opiniowania planów zagospodarowania przestrzennego, inspirując działania organów administracji samorządowej w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej oraz właściwego zagospodarowania terenów z punktu widzenia ochrony zdrowia,
 - opiniowania przedsięwzięć na etapie przed wydaniem decyzji środowiskowych, przyczyniając się do zabezpieczania życia i zdrowia ludzi przed ewentualnym negatywnym oddziaływaniem tych inwestycji,
 - uzgadniania dokumentacji projektowych, zapewniając właściwe warunki sanitarno-zdrowotne w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednie warunki pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy,
 - kontroli obiektów w trakcie realizacji i na etapie odbioru inwestycji, przyczyniając się do eliminowania nieprawidłowości w zakresie sanitarnohigienicznym, jak również zapewnienia pełnego dostosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

SEKCJA NADZORU NAD OBIEKTAMI MSWiA**Wprowadzenie**

Od 1 lipca 2020 r. nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego objęte są następujące obiekty resortu MSWiA: Policja, Państwowa Straż Pożarna, Placówka Straży Granicznej w Kielcach, Samodzielna Sekcja Zamiejscowa ABW. W ramach nadzoru nad obiektami MSWiA w 2024 r. przeprowadzono 55 kontroli sanitarnych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem występującym przy użytkowaniu źródeł pól elektromagnetycznych. W ich konsekwencji wydano 4 decyzje administracyjne.

Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna	Kontrole	Decyzje
PSSE Busko Zdrój	2	2
PSSE Jędrzejów	5	0
PSSE Kielce	14	1
PSSE Końskie	0	1
PSSE Opatów	1	0
PSSE Ostrowiec Świętokrzyski	3	0
PSSE Sandomierz	1	0
PSSE Skarżysko Kamienna	2	0
PSSE Starachowice	4	0
PSSE Staszów	0	0
PSSE Włoszczowa	3	0
WSSE Kielce	20	0
RAZEM	55	4

Tabela 1. Zestawienie liczby kontroli przeprowadzonych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz wydanych decyzji administracyjnych.

Wnioski

1. Stan sanitarno - techniczny obiektów MSWiA na obszarze woj. świętokrzyskiego sukcesywnie ulega poprawie w wyniku realizacji zadań inwestycyjnych oraz realizacji nakazów zawartych w decyzjach administracyjnych Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych.
2. W trakcie realizowanych kontroli przez PPIS woj. świętokrzyskiego nie stwierdzono rażących naruszeń natury sanitarno - technicznej.
3. Działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie egzekwowania od pracodawców poprawy warunków pracy, opracowania i wdrażania w życie programów działań organizacyjno - technicznych przyczyniają się do poprawy warunków pracy oraz zwiększania poziomu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników.

PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA

Działania oświatowo-zdrowotne realizowane na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2024 polegały na inicjowaniu, organizowaniu, koordynowaniu przedsięwzięć prozdrowotnych w celu edukowania i kształtowania odpowiednich postaw oraz zachowań zdrowotnych skierowanych do dzieci, młodzieży szkolnej, kadry pedagogicznej, rodziców oraz społeczności lokalnej.

W 2024 realizowano następujące programy edukacyjne oraz interwencje nieprogramowe.

Krajowe programy edukacyjne

Ogólnopolski Program Edukacyjny: „Trzymaj Formę!”

Głównym celem programu jest zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie. Skierowany jest do uczniów szkół podstawowych (V-VIII) i ich rodziców. Program realizowany był w 122 szkołach podstawowych, zasięgiem objęto 8586 uczniów i 3326 rodziców. W ramach wzmocnienia programu w placówkach szkolnych przedstawiciele Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych przeprowadzali spotkania edukacyjne dot. edukacji konsumenckiej.

Realizacji programu towarzyszył konkurs wiedzy o zdrowym stylu życia: „Trzymaj Formę!” adresowany do uczniów klas VI, VII i VIII szkół podstawowych zainteresowanych zdobyciem i pogłębieniem wiedzy z zakresu zdrowego stylu życia w szczególności uwzględniającej tematykę zbilansowanej diety i aktywności fizycznej. W konkursie uczestniczyło 152 uczniów z 27 szkół podstawowych województwa świętokrzyskiego. Do II etapu - powiatowego zakwalifikowało się 14 uczniów z 7 szkół podstawowych.

„Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV”

Działania dotyczące profilaktyki HIV/AIDS są realizowane w oparciu o Harmonogram realizacji Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS opracowany na lata 2022-2026. Głównymi zadaniami Krajowego Programu jest: min. ograniczenie rozprzestrzeniania się zakażeń HIV poprzez zapewnienie odpowiedniego dostępu do informacji i edukacji w zakresie profilaktyki HIV/AIDS. W ramach programu WSSE i PSSE woj. świętokrzyskiego przeprowadziły szereg spotkań edukacyjnych z uczniami (również z udziałem osób chorych na AIDS), konferencje, imprezy prozdrowotne, organizowano konkursy, stoiska informacyjno-edukacyjne, dystrybuowano materiały edukacyjne. Działania WSSE w ramach programu:

- wykład dla studentów pt: „Profilaktyka zakażeń STI i STD w pracy Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej” w Collegium Medicum Uniwersytetu Jana Kochanowskiego.
- udział przedstawiciela WSSE w Panelu Dyskusyjnym pt: „Uzależnienia HIV, AIDS” w którym uczestniczyli również przedstawiciele instytucji zajmujących się promocją zdrowia w ramach XXII Festiwalu Zdrowia im. Zbigniewa Kociuby w Busku - Zdroju.

Stoisko profilaktyczno-edukacyjne o tematyce HIV/AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową skierowane do studentów w ramach Targów Pracy na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach. Łącznie w woj. świętokrzyskim działaniami dotyczącymi profilaktyki HIV/AIDS objęto 36875 osób.

Wojewódzkie programy edukacyjne:

Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

Celem programu jest ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych przez młodych ludzi wchodzących w dorosłe życie. Program skierowany jest do młodzieży w wieku 15-19 lat, ale zawiera również elementy angażujące rodziców.

W programie uczestniczyło 5676 uczniów oraz 920 rodziców z 66 szkół podstawowych woj. świętokrzyskiego.

Na zakończenie realizacji programu w szkołach przeprowadzono ankietę ewaluacyjną wśród 2879 uczniów z której wynika, że młodzież chętnie uczestniczyła w zajęciach.

W większości uczniowie ocenili program pozytywnie. Uznali, że zajęcia przyczyniły się do wzrostu wiedzy oraz poglądów na temat uzależnień. Za najbardziej wartościowe treści programowe młodzież uznała informacje dotyczące Alkoholowego Zespołu Płodowego FAS a także treści związane ze szkodliwym oddziaływaniem substancji psychoaktywnych na budowanie relacji partnerskich z perspektywy założenia rodziny.

Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”

Celem programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów, skierowany jest do dzieci w wieku 9-10 lat oraz ich rodziców. W programie uczestniczyło 3228 uczniów ze 154 szkół podstawowych województwa świętokrzyskiego. Ponadto w programie wzięło udział 2177 rodziców.

Program Edukacyjny dla przedszkoli: „Skąd się biorą produkty ekologiczne?”

Celem programu jest zwiększanie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Program skierowany jest do dzieci przedszkolnych w grupie wiekowej 5,6 lat.

W programie uczestniczyło 4791 dzieci przedszkolnych ze 128 placówek przedszkolnych i oddziały przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz 2221 rodziców.

Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej: „Czyste powietrze wokół nas”

Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony dzieci przed narażeniem na działanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie świadomych, asertywnych postaw wśród dzieci dotyczących ochrony własnego zdrowia, w przypadku bezpośredniego kontaktu z osobami palącymi. Program skierowany do dzieci w wieku przedszkolnym - 5,6 lat, ich rodziców lub opiekunów. Łącznie w woj. świętokrzyskim w programie uczestniczyło 7011 przedszkolaków ze 189 placówek przedszkolnych i szkolnych oraz 2763 rodziców.

Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany jest do uczniów starszych klas szkół podstawowych. Celem głównym programu jest zapobieganie paleniu tytoniu wśród uczniów. Łącznie w woj. świętokrzyskim w programie uczestniczyło 12118 uczniów ze 171 szkół podstawowych woj. świętokrzyskiego oraz 2404 rodziców.

Nie pal przy mnie, proszę
Program edukacji antytytoniowej
dla uczniów klas I-III
szkół podstawowych

Program edukacji antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany jest do uczniów klas I-III szkół podstawowych. Celem głównym programu jest zmniejszenie narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu. W programie uczestniczyło 8571 uczniów ze 182 szkół podstawowych oraz 3265 rodziców.

Program profilaktyki zakażeń HAV, HBV i HCV pt: „Podstępne WZW”

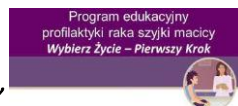
Program skierowany jest do uczniów szkół ponadpodstawowych. Celem programu jest upowszechnienie wiedzy dot. wirusowego zapalenia wątroby typu A, B i C. Uświadamia również o odpowiedzialności za własne zachowania zdrowotne oraz kształtuje postawy tolerancji i zrozumienia wobec osób zakażonych.

Łącznie w woj. świętokrzyskim programie uczestniczyło 7298 uczniów z 281 szkół podstawowych.

Program edukacyjny: „Znamie! Znam je?”

Celem programu jest upowszechnienie wiedzy z zakresu profilaktyki czerniaka. Program poprzez popularyzację profilaktyki, prezentuje skuteczne metody zabezpieczania się przed tym groźnym nowotworem skóry. Skierowany jest do uczniów szkół ponadpodstawowych. W programie uczestniczyło 8378 uczniów ze 109 szkół ponadpodstawowych.

Program edukacyjny: „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”

To program edukacyjny obejmujący tematykę profilaktyki raka szyjki macicy, oparty na stworzeniu świadomości zagrożenia rakiem szyjki macicy i innych chorób wywołanych zakażeniem wirusem HPV u młodych ludzi. W programie uczestniczyło 6248 uczniów z 78 szkół ponadpodstawowych. Edukacją objęto również 2039 rodziców.

Interwencje nieprogramowe

Kampania EFSA – Wybieraj bezpieczną żywność

Celem kampanii #EUChooseSafeFood jest wspieranie mieszkańców Europy w podejmowaniu świadomych decyzji dotyczących zakupu żywności. Dzięki niej konsumenci mają dostęp do praktycznych i przystępnych informacji dotyczących zagadnień takich, jak pomoc w odczytywaniu etykiet umieszczonych na produktach spożywczych, czy też porad na temat przygotowywania i przechowywania żywności. Kampania obejmuje szereg zagadnień związanych z żywnością i jej bezpieczeństwem.

Główne tematy kampanii to: suplementy diety, higiena żywności oraz znakowanie żywności z uwzględnieniem alergenów.

Adresatami kampanii są głównie osoby w wieku od 25 do 45 lat, w szczególności młodzi rodzice oraz osoby zainteresowane bezpieczeństwem żywności.

Na terenie woj. świętokrzyskiego odbiorcami treści kampanijnych było 11400 osób.

Kampania #PlantHealth4Life

Celem kampanii, przebiegającej pod hasłem „Dbaj o zdrowie roślin, chroń życie”, jest zwiększenie świadomości dotyczącej zdrowia roślin wśród mieszkańców Europy i wzbudzenie w nich poczucia zbiorowej odpowiedzialności za ich wspólne dobro.

Na terenie woj. świętokrzyskiego odbiorcami treści kampanijnych było 8612 osób.

Światowy Dzień Zdrowia

Światowy Dzień Zdrowia obchodzimy corocznie 7 kwietnia w rocznicę powstania Światowej Organizacji Zdrowia. Każdego roku motyw przewodni poświęcony jest innej tematyce, która podkreśla priorytetowy obszar problemów w sferze zdrowia publicznego na świecie. Hasło Roku w 2024 brzmiało: „Moje zdrowie, moje prawo”.

W ramach obchodów tego dnia w Buskim Samorządowym Centrum Kultury odbyło się Forum Zdrowia. W ramach współorganizacji tego przedsięwzięcia przedstawiciel Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach wziął aktywny udział w Debacie Ekspertów pt: „Pasje w życiu człowieka, a zdrowie” w której uczestniczyły osoby związane z promocją zdrowia. W ramach tego działania odbył się również wykład przedstawiciela Nadzoru Środowiska Pracy i Nadzoru nad Chemikaliami dot. czytania etykiet na produktach kosmetycznych.

Ponadto w Auli Buskiego Samorządowego Centrum Kultury zorganizowano stoisko profilaktyczno-edukacyjne dot. szeroko pojętej promocji zdrowia z możliwością wykonania pomiarów stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu, pomiary ciśnienia krwi oraz analizy masy ciała. Wszystkie działania edukacyjne WSSE skierowane były do 3544 odbiorców.

Profilaktyka palenia tytoniu

W ramach działań antytytoniowych przeprowadzono:

- cykl konferencji dot. profilaktyki substancji psychoaktywnych pod hasłem: „Współczesne zagrożenia dzieci i młodzieży” w Kielcach, Ostrowcu Świętokrzyskim, Staszowie i Końskich skierowanych do nauczycieli, wychowawców, pedagogów szkolnych, psychologów, a także przedstawi-

cieli instytucji pracujących z dziećmi i młodzieżą.

Honorowy patronat: Wojewoda Świętokrzyski

Organizatorzy: Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne oraz Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach,

- warsztaty edukacyjne dot. szkodliwości palenia podczas konferencji zorganizowanej przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli: „Porozmawiajmy” w Akademii Nauk Stosowanych,
- spotkania edukacyjne dot. szkodliwości palenia i e-papierosów dla uczniów w placówkach szkolnych,
- wywiady tematyczne dla Radio Kielce,
- informacje na stronę internetową WSSE i facebooka

Liczba odbiorców: 11839

Promocja Zdrowego Stylu Życia

W ramach promocji zdrowego stylu życia Oddział Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej WSSE zorganizował następujące działania:

- stoisko informacyjno-edukacyjne podczas wydarzenia edukacyjno-profilaktycznego: „NA DZIEŃ MATKI BADANIE, NIE KWIATKI” – przed Świętokrzyskim Urzędem Wojewódzkim w Kielcach dla mieszkańców woj. świętokrzyskiego.

W ramach tego działania wykonywano badania tlenu węgla w wydychanym powietrzu wśród przechodniów deklarujących palenie papierosów, pomiary ciśnienia tętniczego krwi, analizę składu ciała oraz promowano szeroko pojętą tematykę zdrowia. Przedsięwzięcie zorganizowane przez Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty przy współpracy Wojewody Świętokrzyskiego, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, Świętokrzyskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Kielcach, oraz Świętokrzyskiego Klubu Amazonki przy Świętokrzyskim Centrum Onkologii w Kielcach.

- stoisko profilaktyczno-informacyjne WSSE podczas wydarzenia profilaktycznego: „Osteoporoza - cichy złodziej kości” na którym promowano zdrowy styl życia,
- stoisko profilaktyczno-informacyjne podczas SENIORALIÓW na którym promowano zdrowy styl życia z uwzględnieniem profilaktyki chorób odkleszczowych, profilaktyki nowotworów skóry, profilaktyki tytoniowej. Ponadto wykonywano pomiary stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu osób palących, pomiary ciśnienia tętniczego krwi, prowadzono analizę składu ciała oraz udzielano porad tematycznych,
- stoisko profilaktyczno-informacyjne podczas corocznego wydarzenia – Świętokrzyskie Dożynki Wojewódzkie na którym promowano zdrowy styl życia,
- stoisko profilaktyczno – edukacyjne podczas Forum Nowoczesnego Rolnictwa na placu przed Politechniką Świętokrzyską,
- stoisko informacyjno-edukacyjne na XXII Festiwalu Zdrowia im. Zbigniewa Kociuby w Busku-Zdroju,
- stoisko profilaktyczno-informacyjne w ramach IV Pikniku Zdrowia na Rynku w Kielcach zorganizowanym przez Fundację: „Pokonaj raka”. Na stoisku prezentowano materiały edukacyjne dot. profilaktyki tytoniowej, profilaktyki chorób odkleszczowych oraz higieny mycia rąk. Ponadto wykonywano badania stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu osób palących oraz pomiary ciśnienia tętniczego krwi oraz prowadzono analizę składu ciała.
- spotkania edukacyjne dot. szkodliwości picia napojów energetyzujących dla uczniów w placówkach szkolnych
- akcja edukacyjno-profilaktyczna w ramach wydarzenia: „SENIORZE NA ZDROWIE” promująca zdrowy styl życia wśród seniorów woj. świętokrzyskiego na terenie Centrum Nauki Leonardo da Vinci,
- akcja profilaktyczno-edukacyjna „Zdrowy pracownik na 5” skierowana do pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego i Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego promująca zdrowy styl życia.

Wszystkie działania w zakresie promocji zdrowego stylu życia zrealizowane przez WSSE Kielce skierowane były do 29092 osób.

Promocja szczepień ochronnych

W ramach promocji szczepień ochronnych Oddział Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej WSSE w Kielcach przeprowadził konkurs na mem promujący szczepienia ochronne przeciw chorobom zakaźnym „#Szczepienia – naszą tarczą obronną przed zachorowaniem” dla uczniów szkół ponadpodstawowych woj. świętokrzyskiego. Ponadto szczepienia promowano na stronie internetowej i facebooku. Łącznie działaniami objęto 13702 osoby.

Profilaktyka chorób odkleszczowych

W ramach profilaktyki chorób odkleszczowych przeprowadzono następujące działania:

- wykład dot. profilaktyki chorób odkleszczowych podczas Konferencji: „Diagnostyka dla zdrowia” w Centrum Nauki da Vinci w Podzamczu Chęcińskim,

- stoisko profilaktyczno – edukacyjne w ramach Pikniku: „Zdrowe i bezpieczne wakacje” w Centrum Nauki da Vinci w Podzamczu Chęcińskim,
- stoisko profilaktyczno-edukacyjne pod hasłem: „Kleszcz mały, czy duży nic dobrego nie wróży” dla uczniów kl. 0 - III szkół podstawowych, w ramach Pikniku Profilaktyczno-Edukacyjnego z okazji Dnia Ziemi zorganizowanym przez Nadleśnictwo Kielce, Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcza Świętokrzyska” oraz Świętokrzyskie i Nadnidziańskie Parki Krajobrazowe.

- wywiad tematyczny dla TVP 3 Kielce,
- wydruk i dystrybucja materiałów tematycznych.

łącznie działaniami objęto 3810 odbiorców.

Akcja Letnia

W ramach Akcji Letniej odbyły się następujące działania:

- stoisko profilaktyczno-edukacyjne w ramach Pikniku pod hasłem: „Zdrowe i bezpieczne wakacje”,
- stoisko profilaktyczno-edukacyjne w ramach Festynu Rodzinnego „Bezpieczne wakacje” na terenie Basenu Letniego w Kielcach,
- audycja tematyczna w Radio Kielce,
- dystrybucja opracowanej przez przedstawicielki PZiOZ WSSE broszury: „Zdrowe i bezpieczne wakacje”. Działania WSSE w ramach Akcji Letniej skierowane były do 19051 odbiorców.

Wnioski:

Działania oświatowo-zdrowotne realizowane na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2024 skierowane były do zróżnicowanych grup społecznych. Nasze przedsięwzięcia miały na celu poszerzenie wiedzy poprzez edukację prowadzoną różnorodnymi metodami dostosowanymi do potrzeb i oczekiwań odbiorców, zachęcanie do właściwych zachowań prozdrowotnych, dążenie do kształtowania pozytywnych zmian postaw, propagowanie zdrowego stylu życia i motywowanie do podwyższenia jakości życia społeczności woj. świętokrzyskiego.